

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Otuz sekizinci İnikat

16. II. 1959 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	176	Müdürlüğünün 1955 bütçe yılı hesabı kat-	
2. — Havale edilen evrak	177:178	sine ait mutabakat beyannamesinin sunul-	
3. — Yoklama	178	duğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tez-	
4. — Riyaset Divanının Heyeti Umumiyeye mâruzatı	179	keresi ile Devlet Üretme Çiftlikleri Umum	
1. — Yozgad Mebusu Mahmut Ataman'ın, Gayrimenkul kiralari hakkındaki 6570 sayılı Kanunun bâzı meddelerinin tadiline ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun teklifi ile gayrimenkul kiralari-na mütaallik diğer tekliflerin kurulacak muvakkat encümende görüşülmesine dair takriri (2/238, 2/288, 2/289, 4/99)	179:180	Müdürlüğü 1955 bütçe yılı Hesabı Kati kanunu lâyihası ve Divanı Muhasebat Encümeni mazbatası (3/38, 1/63)	180:193,216, 243:247
5. — Müzakere edilen maddeler	180	3. — Ankara Mebusu Übeyde Elli ve 14 arkadaşının, 1757 sayılı Kanuna ek 5142 sayılı Kanunun 6478 numaralı Kanunla değiştirilen birinci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi (2/158)	193: 240,248:252
1. — Umumi hayata müessir âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair kanun lâyihası ile Çankırı Mebusu Ferhan Arkan ve 5 arkadaşının, Çankırı vilâyetinde sel baskını dolayısıyla vukua gelmiş olan zararların giderilmesi, Kırşehir Mebusu Hayri Çopuroğlu ve 2 arkadaşının, Kırşehir vilâyetinde sel baskını dolayısıyla vukua gelmiş olan zararların telâfisi hakkında kanun teklifleri ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/213, 2/185, 2/192)	180	6. — Sualler ve cevaplar	240
2. — Devlet Üretme Çiftlikleri Umum		A — Tahrirî sualler ve cevapları	240
		1. — Kırşehir Mebusu Osman Canatan'ın, Kaman kazasına bağlı Akpınar nahiyesindeki mahkeme teşkilâtının lâğvı sebebi-ne dair sualine Adliye Vekili Esat Budak-oğlu'nun tahrirî cevabı (7/417)	240:241
		2. — Ankara Mebusu Recep Dengin'in, 1.I.1956 tarihinden 1.VI.1957 tarihine kadar kaç ton hurda madenin hangi firmalar tarafından nerelere ihracedildiğine dair sualine Gümrük ve İnhisarlar Vekili Hâdi Hüsman'ın, tahrirî cevabı (7/378)	241

1. — SABIK ZABIT HULÂSASI

Maden kömürü havzasında işletme idarelerine lüzumlu arazinin tesbiti ile 17 Kanunu-sani 1326 tarihli ve 289 sayılı Tezkerei Sâmiye hükümlerinin ilgası hakkındaki kanun lâyihası ile, Zonguldak kömür havzasında tapusuz olarak tasarruf edilen gayrimenkullerin tesciline dair kanun teklifini müzakere etmek üzere bir Muvakkat Encümen teşkili kabul olundu.

Tokad Mebusu Bekir Şeyhoğlu'nun, 6478 sayılı Kanununun 1 nci maddesinde değişiklik yapılması hakkındaki kanun teklifinin Ruznameye alınmasına dair takriri kabul edildi.

1958 mali yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağı (A/1) işaretli cetvele 6813 sayılı Kanuna istinaden kaydedilmiş olan munzam tahsisatın kabulü hakkındaki kanun kabul olundu

Kars Mebusu Mehmet Hazer'in, İstanbul Belediye Meclisinin 20 . III . 1958 tarihinde yaptığı olağanüstü toplantının usul ve kanuna uygun olup olmadığına dair sualine Dahiliye Vekili Namık Gedik,

Ankara Mebusu İbrahim İmirzahoğlu'nun, Kınıl adlı haşere ile mücadele hususunda ne gibi tedbir alındığına dair sualine Ziraat Vekili Nedim Ökmen,

Maraş Mebusu Emin Soysal'ın, Lozan Meydanından Kızılay semtine kadar olan Atatürk Bulvarının kaç defa sökülüp yapıldığına dair sualine İmar ve İskân Vekili Medeni Berk cevap verdiler.

Adana Mebusu Muslihittin Yılmaz Mete, müzakere esnasında Riyasetin birinci ihtarına

rağmen söz kesmek suretiyle sükûneti ihlâl devam ettiğiinden kendisine Riyasetçe iki ihtar cezası verildi.

Maraş Mebusu Emin Soysal'ın, Yenimahalle'de oturan bir vatandaşın gaz ve et almak için beklemek yüzünden öldüğünün doğru olup olmadığına dair sualine Ticaret Vekili Hayrettin Erkmene cevap verdi.

Maraş Mebusu Emin Soysal, söz kesmek suretiyle sükûneti ihlâl ettiğiinden kendisine Riyasetçe iki ihtar cezası verildi.

Sivas Mebusu Ahmet Yılmaz'ın, Şarkışla'nın Sağır köyü arazisinden geçmekte olan Acısu üzerindeki bendin tekrar ihyası hususunun düşünülüp düşünülmediğine,

Elâzığ Mebusu Hürrem Müftügil'in, Hazer Hidro - Elektrik Santralının hangi tarihte noksansız olarak hizmete gireceğine dair suallerine Nafia Vekili Tefvik İleri ayrı ayrı cevap verdi.

Tokad Mebusu Şahap Kitapçı'nın, Tokad'ın Reşadiye kazası Gazipaşa İlkokulu Başöğretmenin Artova kazasına nakledilmesi sebebine dair sualine Maarif Vekili Celâl Yardımcı cevap verdi.

16 . II . 1959 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikada nihayet verildi.

Reisvekili
Bursa Mebusu
Agâh Erozan

Kâtip
Bolu Mebusu
İhsan Gülez

Kâtip
Antalya Mebusu
Attilâ Konuk

Sualler

Tahrirî sualler

1. — Kars Mebusu Kemal Güven'in, Kars'ın Kağızman kazasında Hükümet konağı inşasının düşünülüp düşünülmediğine dair tahrirî sual takriri Dahiliye Vekâletine gönderilmiştir. (7/418)

2. — Malatya Mebusu Mehmet Kartal'ın, Hatay'ın Hassa kazasında Ergüneş ailesinin istimlak edilen arazileri dolayısıyla zararlarının tazmini hususunda ne düşünüldüğüne dair tahrirî sual takriri Dahiliye Vekâletine gönderilmiştir. (7/419)

3. — Adana Mebusu Hamdi Öner'in, Ziraat Bankasının Turizm Bankasına açtığı krediye dair tahrirî sual takriri, Ziraat Vekâletine gönderilmiştir. (7/420)

4. — Ankara Mebusu Recep Dengin'in, Devlet Demiryolları Umum Müdürlüğüne Maden Hurdacılığı T. A. Şirketine 23 . V . 1956 tarihinden 1 . I . 1959 tarihine kadar kaç ton metal, pring, bakır ve çelik talaş satıldığına dair tahrirî sual takriri Başvekâlete gönderilmiştir. (7/421)

2. — HAVALE EDİLEN EVRAK

Lâyhalar

1. — Avrupa Ekonomik İş Birliği Sözleşmesi, Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında Ekonomik İş Birliği Anlaşması, Birleşmiş Milletler Andlaşması, Avrupa Konseyi Statüsü ve Hükümetimiz tarafından imza edilmiş veya edilecek sair anlaşma, andlaşma ve sözleşmelerin icaplarından olarak ilgili hükümet ve teşekküller veya bunlar namına hareket edecek müesseseler ile kredi, yardım ve ödeme anlaşmaları akdine Hükümetin salâhiyetli kılınması hakkında kanun lâyihası (1/327) (Hariciye, Ticaret ve Bütçe encümenlerine)

2. — 13 Aralık 1957 tarihinde Cenevre'de akdedilen «yol işaretlerine mütedair Avrupa Anlaşması»nın tasdiki hakkında kanun lâyihası (1/328) (Hariciye, Dahiliye ve Nafia encümenlerine)

3. — Hâkimler Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve iki geçici madde eklenmesi hakkındaki 5457 sayılı Kanuna muvakkat bir madde ilâvesine dair olan 6004 sayılı Kanun hükmünün iki yıl daha uzatılması hakkında kanun lâyihası (1/329) (Adliye Encümenine)

4. — Muayyen maksatlarla bağış yoluyla gelecek eşyamn İthal Vergi ve Resimlerinden ve Belediye Hissesinden muafan ithali hakkında kanun lâyihası (1/330) (Maliye, Gümrük ve İnhisarlar, Dahiliye ve Bütçe encümenlerine)

5. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Afganistan Krallığı Hükümeti arasındaki Hava Ulaştırma Anlaşmasının tasdikine dair kanun lâyihası (1/331) (Hariciye ve Münakalât encümenlerine)

6. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında münakit 20 Ocak 1958 tarihli Anlaşmaya ek 25 Haziran 1958 tarihli Zirai mahsul fazlalıkları Anlaşmasının tasdiki hakkında kanun lâyihası (1/332) (Hariciye ve Ticaret encümenlerine)

Teklif

7. — Antalya Mebusu Kenan Akmanlar'ın, Askerî memurların subaylığa nakilleri hakkındaki 6801 sayılı Kanunun 5 nci maddesinin ta-

diline dair kanun teklifi (2/294) (Millî Müfaa ve Bütçe encümenlerine)

Mazbatalar

8. — 1959 malî yılı Muvazenei Umumiye kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/258) (Ruznameye)

9. — Ankara Üniversitesi 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/259) (Ruznameye)

10. — Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/260) (Ruznameye)

11. — Devlet Hava Meydanları İşletme Umum Müdürlüğü 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/261) (Ruznameye)

12. — Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/262) (Ruznameye)

13. — Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/263) (Ruznameye)

14. — Ege Üniversitesi 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/264) (Ruznameye)

15. — Hudut ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/265) (Ruznameye)

16. — İnhisarlar Umum Müdürlüğü 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/266) (Ruznameye)

17. — İstanbul Üniversitesi 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/267) (Ruznameye)

18. — İstanbul Teknik Üniversitesi 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/268) (Ruznameye)

19. — Karayolları Umum Müdürlüğü 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/269) (Ruznameye)

20. — Orman Umum Müdürlüğü 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/270) (Ruznameye)

21. — Petrol Dairesi 1959 malî yılı Bütçe

kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/271) (Ruznameye)

22. — Vakıflar Umum Müdürlüğü 1959 malî yılı Bütçe kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/272) (Ruznameye)

23. — Bursa Mebusu Necdet Azak'ın, 3008 sayılı İş Kanununun 47 nci maddesinin tadiline ve bu kanuna üç madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Çalışma Encümeni mazbatası (2/265) (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,05

REİS — Reisvekili Mahmut Goloğlu

KÂTIPLER : Kemal Özer (Kütahya), Mehmet Ali Ceylân (Kırklareli)

3. — Yoklama

REİS — Yoklama yapacağız.

(Eskişehir mebuslarına kadar yoklama yapıldı.)

REİS — Ekseriyetimiz var, inikadı açıyorum.

Riyaset Divanının mâruzatı var, arz ediyorum :

Muhtelif inikatlarda muamelesinin bir an evvel intacı talebolunan Meclis Tahkikatı talepleri hakkında Riyaset Divanı karara varmış ve mezkûr takrirlerin bütçe müzakerelerinin intacını mütaakıp ruznameye alınmalarına karar vermiştir.

1959 bütçe lâyihası ve encümen raporunun sayın mebuslara tevziine başlanmış olmakla bütçe müzakerelerine 20 Şubat 1959 Cuma günü başlanması hususunun yüksek reylerinize arzı kararı alınmıştır.

Buyurun Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Muhterem arkadaşlarım; Reisin tebliği üzerine anlıyoruz ki, bütçe müzakerelerinin heyeti umumiyesi 20 Şubat 1959 da başlayarak, dokuz gün içerisinde bitirilmek istenmektedir. (Soldan; ne olacak, sesseri) Müsaade buyurun da arz edeyim.

REİS — Hâtibe müdahale etmeyin, sözlerini karşılamayın.

SIRRI ATALAY (Devamla) — 24. XII. 1947 günü Büyük Millet Meclisinde Riyaset tarafından, bütçe müzakereleri falan gün yapılacaktır dendiği zaman bir mebus bu hususdaki görüş-

lerini arz etmişti. Bendeniz de bu teamüle dayanarak arz edeceğim.

Muhterem arkadaşlar, 1950 yılında bütçe müzakereleri 13 Şubatta başlamıştı. 1947 tarihinde müzakere başladığı zaman buna arkadaşlar itiraz etmişlerdi, zamanın az olduğunu söylemişlerdi.

1950 deki şartlarla bugünkü şartları yanyana getirecek olursak müzakere müddetinin azlığı anlaşılacaktır. Bunun için bütçe müzakerelerine 18 Şubatta başlanması hususunu temin etmek üzere Riyasete bir takrir vermiş bulunuyorum. Bunun gerekçesini arz etmek istiyorum.

24. XII. 1947 günü bütçe müzakereleri başladığı zaman o tarihte İctüzüğün 127. nci maddesindeki hükme göre mebusların değişiklik talepleri haklarının ortadan kaldırılması ve diğer taraftan müddetin azlığı ileri sürülmüştü. Bu temenni ve tenkidleri nazara alan Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı iyiye ve demokratik nizama gitmeyi şiar edindiği içindir ki, 1950 bütçe müzakereleri 13 Şubatta başlamıştı. Ve mebusların bütçe üzerindeki tenkidleri için geniş bir zaman bırakılmış idi. O zaman Meclisteki mebus sayısı 465 idi. Bugün Mecliste 610 mebus bulunmaktadır. Aradaki fark 145 dir. 465 mebusa bütçeyi tenkid ve görüşlerini bildirmeleri için 16 gün verildiği halde bugün 610 mebusa 9 gün kâfi görülmektedir.

O zaman 17 Vekâlet vardı, şimdi 22 vekâletin bütçesi Yüksek Heyetin huzurundan geçecektir. Buna ilâveten Et ve Balık Kurumu,

Petrol Dairesi v. s. gibi birçok kurum ve şirketler de mevcut bulunmaktadır. Diğer taraftan 1950 yılında (A/1) işaretli cetvelde bütçe 1,5 milyar idi. 1959 da ise, (A/1) ve (A/2) cetvelleri birlikte 6 milyar liranın üstüne çıkmıştır. Bir taraftan tetkik edenlerin çokluğu diğer taraftan tetkik mevzuunun ağırlığı ve genişliği kısa bir zamanda bütçenin görüşülüp bitmesine imkân vermemektedir. 1950 yılında C. H. P. nin ulaştığı zihniyet, tesirli bir murakabeye imkân vermekte idi. Bugün müzakere müddeti 9 güne indirilmek isteniyor. O zaman bütçe müzakerelerinde zaman tahdidi yoktu. Meclis Tahkikatı müessesesi işliyebiliyordu.

REİS — Sırrı Bey müzakerelerin kaç gün olması hususundaki fikirlerinizi söyleyiniz.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Efendim; diyorum ki, o zaman murakabeyi temin eden bütün müesseselerin mevcudiyetine rağmen bütçe müzakereleri için yine geniş bir zaman ve imkân tanınıyordu. Şimdi tesirli murakabe organlarının işlememesine rağmen daha az bir müddetin bırakılması doğru değildir. İşte bütün bunları izah edeceğim Reis Bey. O zamanlar gensoru müessesesi işlerdi..

REİS — Sırrı Bey; mevzuu gensoruya itikal ettirmeyin. Güzel, güzel konuşmaya başladınız. Lütfen mevzuun dışına çıkmayın.

SAĞDAN BİR MEBUS — Zülfüyâre dokundu galiba.

REİS — Bu sözü kimin söylediğini görmedim. Ama söyleyen arkadaşta teessüf ederim.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Mümkün olduğu kadar mevzu dışına çıkmamaya çalışıyorum.

REİS — Mümkün olduğu kadar değil. Mevzu dışına hiç çıkmayın.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Murakabeye imkân verecek bir zaman olabilmesi için do-

kuz gün yetmiyecektir. Bütçede Grup sözcülerine onar dakika ile geçen yıl tahdidedilmiş bulunmakta idi. (Soldan, «Sözcülere tahdit yoktur» sesleri) Bütçenin heyeti umumiyesi ayrıdır, vekâlet bütçelerinde tahdit yapılmıştır. Memleket meselelerini hâkimiyetin asıl sahibi olan milletin gözü önünde burada konuşacağız.

REİS — Sırrı Bey, rica ederim, karşılama-yın hitapları.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Memleket meselelerini geniş bir zaman içinde görüşebilmek ümidiyle iki günlük bir müddeti kazanmak zımında bir takrir takdim etmiş bulunuyorum, kabulünü rica ederim.

REİS — Bütçe müzakerelerinin ayın 18 inde başlaması için arkadaşımızın bir takriri var. Yalnız, bir noktayı tavzih etmek isterim. Riyaset Divanı bu noktayı düşünmüştür. Ancak, Dahilî Nizamnamenin 127 nci maddesine göre tadilname verilebilmek için 7 günlük bir müddet vardır. Lâyihamın tevziatı Cumartesi günü başlamış olduğu için bizzarur Riyaset Divanı ayın 20 sini kabul etmiştir. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

Önergeyi okutuyoruz.

Yüksek Riyasete

Şifahen arz ettiğim sebeplere binaen bütçe müzakerelerinin 18 . II . 1959 günü başlamasını arz ve teklif ederim.

Kars Mebusu
Sırrı Atalay

REİS — Bütçe müzakerelerine bu ayın 18 inde başlanması hususundaki okunan önergeyi reylerinize arz ediyorum : Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmemiştir.

Bütçe müzakerelerinin ayın 20 nci günü başlamasını oylarınıza arz ediyorum : Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

4. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEYE MÂRUZATI

1. — *Yozgad Mebusu Mahmut Ataman'ın, Gayrimenkul kiralari hakkındaki 6570 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesine dair kanun teklifi ile gayrimenkul kiralariına mütaallik diğer tekliflerin kurulacak muvakkat encümende görüşülmesine dair takriri. (2/238, 2/288, 2/289, 4/99)*

REİS — Takriri okuyoruz, efendim.

Yüksek Riyasete

Gayrimenkul kiralari hakkındaki 6570 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesine dair takdim eylediğim teklifi kanuni 10 . XII . 1958 tarihinde İçtüzük hükümlerine göre Ticaret,

Dahiliye, Adliye ve Bütçe encümenlerine havale buyurulmuştur. Aynı mevzuda birkaç teklifi muhterem mebus arkadaşlarım, (ezcümle Giresun Mebusu Sayın Doğan Köymen) de geçen hafta zarfında Yüksek Meclise vermiş bulunmaktadır.

Teklifimi yaptığım tarihten bu yana iki aydan fazla bir zaman geçtiği halde ilk önce tetkikatı yapacak olan Ticaret Encümenince bâzi zaruri sebeplere binaen Ruznameye almak dahi mümkün olmamıştır.

Tetkikata bu encümende daha ne zaman başlanacağı malûm olmamakla beraber burada ikmal edilip diğer üç encümende de geçirdikten sonra Umumi Heyete gelinebilmesinin senelere ve belki de bir teşriî devresine mutevakkıf olacağını tahmin etmemek güç bir husus olmasa gerektir. Halbuki, kiracı ve kiralayıcılar arasındaki münasebatta hele son günlerde husule gelen huzursuzluklar bilhassa büyük şehirlerimizde gayrikabili tahammül bir hal almış ve Yüksek Meclisin bu huzursuzluğa bir an evvel el koymasını kaçınılmaz

bir hakikat olarak ortaya koymuş bulunmaktadır.

Binaenaleyh gerek şu mâruz sebebe ve gerekse 6570 sayılı Kanunun aslında muvakkat bir encümende tetkik ve tedvin buyurulduğu hususu da nazara alınarak bu bapta Ticaret ve Dahiliye encümenlerine havale buyurulan bütün tadil tekliflerinin (Ticaret, Dahiliye, Adliye ve Bütçe) encümenlerinden seçilecek beşer âzadan müteşekkil Muvakkat bir Encümene havale buyrularak görüşülmesini arz ve teklif eylerim.

16 . II . 1959

Yozgad Mebusu
Mahtmut Ataman

REİS — Efendim, takrirî dinlediniz. Teklifin, Ticaret, Dahiliye, Adliye ve Bütçe encümenlerinden seçilecek 5 er âzadan mürekkep Muvakkat Encümende görüşülmesi istenmektedir. Bu hususu reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Umumi hayata müessir âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair kanun lâyihası ile Çankırı Mebusu Ferhan Arkan ve 5 arkadaşının, Çankırı vilâyetinde sel baskını dolayısıyla vukua gelmiş olan zararların giderilmesi, Kırşehir Mebusu Hayri Çopuroğlu ve 2 arkadaşının, Kırşehir vilâyetinde sel baskını dolayısıyla vukua gelmiş olan zararların telâfisi hakkında kanun teklifleri ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/213, 2/185, 2/192)*

REİS — Encümene giden madde henüz gelmediğinden Ruznamenin diğer maddesinin müzakeresine geçiyoruz.

2. — *Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğünün 1955 bütçe yılı hesabı katısına ait mutabakat beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi ile Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1955 bütçe yılı Hesabı Katî kanunu lâyihası ve Divanı Muhasebat Encümeni mazbatası (3/38, 1/63)*

REİS — Kanun lâyihasının heyeti umumi-

yesi üzerindeki müzakereye devam ediyoruz. Söz encümenindir efendim. Buyurun..

Geçen İnikatta söz alanlardan Ferid Melen ve Sırrı Atalay arkadaşımız var.

DİVANI MUHASEBAT ENCÜMENİ REİSİ ŞEVKİ HASIRCI (Bilecik) — Geçen İnikatta müzakeresine başladığımız Devlet Üretme Çiftlikleri 1955 ve 1956 senesi hesabı katileri üzerinde üç arkadaşımız konuşmuşlardı. Bunlardan Asım Eren arkadaşımız mazbatadaki bâzi matbaa hatalarına temas ettiler. Biz de kendisine aynen iştirak ediyoruz. Matbaa, provasını Divanı Muhasebata göndermediği için maalesef üç dört rakam hatası vukubulmuştur. Bunu aynen tashih ediyoruz.

Diğer konuşan Sırrı Atalay ve Emin Sosyal arkadaşlarımıza gelince, bunlar doğrudan doğruya döner sermayeye aidolan kısımları tenkid etmişlerdir. Halbuki huzurunuzda getirmiş olduğumuz mazbata 1955 - 1956 seneleri katma bütçeli hesabı katilerine aittir.

Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğünün Teşkilât ve vazifelerine ait 5433 nu-

maralı Kanununun 15 nci maddesi gereğince döner sermaye hesapları encümenimizi alâkadar etmez. Bu doğrudan doğruya Murakabe Heyeti kanalıyla alâkalı vekâletin bütçesine rapten Büyük Millet Meclisine gelir, onun konuşma sırası ancak o zamandır. Alâkalı vekâlet bu hususta kendilerine cevaplarını bildirir.

Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Ferit Melen.

FERİT MELEN (Van) — Sayın Komisyon sözcüsü, döner sermayenin murakabesi Yüksek Murakabe Heyetine aittir, encümenimize gelmez, bu sebeple bizim döner sermaye üzerinde durmamız ve buna dair meseleleri de burada konuşmamız doğru olmaz kanaatini ileri sürdüler. Doğrudur, döner sermayenin murakabesi hususi bir hükümlerle Yüksek Murakabe Heyetine bırakılmıştır. Ancak döner sermayeden her yıl elde edilen hasılat mülhak bütçenin varidat kalemlerinden birini teşkil ettiği için burada katma bütçeye ait hesabı katıyı tetkik ederken döner sermaye mevzuu üzerinde Yüksek Meclisin durması mümkün ve hattâ vazifesidir, kanaatindeyim. Döner sermaye hesabı İktisadi Devlet Teşekkülleri Umumi Heyetinden geçebilir, umumi heyette döner sermaye dolayısıyla ilgililer, ibra edilmiş olabilir. Ancak burada bir siyasi tasarruf da mevzu bahis, vekilin tasarrufu bahis mevzuudur, vekilin bu döner sermayeli müesseseler üzerinde kontrol ile mükelleftir ve vazifelidir. Binaenaleyh bu vazifeyi ifa edip etmemek, yönünden siyasi vazifesi bakımından bu döner sermayesini katma bütçe hesabının tetkiki münasebetiyle ele alabiliriz.

Arkadaşlarımız bu mevzuda bazı meseleleri ileri sürdüler. Bu mesele Bütçe Encümeni müzakereleri dolayısıyla Bütçe Encümeninde de tezekkür edilmişti. Halen tetkik ettiğimiz 1955 yılına ait rapordur. Şimdi arkadaşlarımız, döner sermaye bilhassa Üretim Çiftlikleri için verilen döner sermayenin, kanununa göre, tohum üretilmesi içinde kullanılması lâzımdır. Zaten bu müessesenin kuruluş sebebi tohum üretmek, ıslah etmektir. Binaenaleyh verilen döner sermayenin ancak ve ancak bu hizmette kullanılması lâzımdır. Yine mevcut hükümlere göre, döner sermayeden, faraza gayrimenkul satın alınmaz.

Döner sermaye gayrimenkule tahsis yapılmaz. Bu müessesenin gayrimenkul satın alınması

icabettiği takdirde yahut sabit bir değer vücuda getirilmesi lâzımgeldiği takdirde, bu tahsisatı katma bütçe ile Yüksek Meclis verir. Binaenaleyh, bu idare kendisine tahsis edilen, munhasıran işletme sermayesi olarak kullanılması lâzımgelen para ile sabit bir değer yapamaz. Yaparsa, Meclisin verdiği yetkinin dışına çıkmış olur.

Ve yine bu döner sermayeden vekâlet erkânına, Umum Müdürlük mensuplarına ek vazife veremez. Halbuki arkadaşlar, arkadaşlarımızın ortaya attığı misallere göre, ek vazife verilmiş; bundan da Yüksek Murakabe Heyeti raporlarında şikâyet ediyor. Diyor ki; «Döner sermayeden umum müdürlük ve vekâlet mensuplarının birçoklarına ek vazifeler verilmiştir. Ve yine bu paradan harcırahlar verilmiştir.» Bunlar tamamen memnu olan şeylerdir. Yine bu döner sermayeden faraza mektep inşaatına veya hayır kurumlarına yardımların yapılmaması vardır. Halbuki arkadaşlarımızın verdiği misallere göre bizzat bu döner sermayeden geniş nispette umum müdürlük mensuplarına ek vazife verilmiş ve bazı kurumlara teberrular yapılmıştır. Döner sermayeden bu şekilde teberrular yapılırsa ve bu paralar bu suretle tahsis edildiği iş dışında kullanılırsa bu takdirde bizim munhasıran ve munhasıran tohum üretme için, tohum ıslahı için verdiğimiz para yerinde kullanılmamış ve hizmet de yapılmamış olur.

Nitekim, daha birkaç gün evvel bir mecmuada bir profesörün yazdığına göre 360 bin tonmuş bizim senede üretmeye mecbur olduğumuz tohum ihtiyacı, 1955 yılında Üretim Çiftliklerimiz bunun ancak 90 bin tonunu verebilmiş, bu miktar 1956 da 65 bin ve 1957 de de 21 bin tona inmiş. Bu üretim çiftliklerimiz ancak 20 bin ton kadar da tohum ıslah edebilmişler. Elbette böyle olur. Üretim çiftliklerinin döner sermaye olarak verdiğimiz para şurada, burada kullanılırsa netice böyle olur.

Muhterem arkadaşlar, biz mektep yaptırmak için Maarif Vekâletini kurmuşuz. Bu Üretim çiftliklerinin döner sermayesinin mektep yaptırmaya ile bir alâkası olmamalıdır. Cami yaptırmak için evkafa ayrı bir tahsisat veriyoruz. Cami yaptırmak için ayrı bir tahsisat vermişiz ve idaresini Evkafa bırakmışız. Üretim çiftlikleri için verdiğimiz bu paralar, köylüye faydalı

olmak için ayırdığımız bu paralar, tahsis yerleri haricinde kullanılıyor. Evkafı ziraat işlerine, ziraati de Maarif işlerine memur ederseniz memleket iktisadiyatı işte böyle olur ve nitekim de olmuştur. (Sağdan, alkışlar)

REİS — Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Muhterem arkadaşlar; Divanı Muhasebat Encümeni Reisi, Şevki Hasırcı'nın noktai nazarına iştirak etmeye imkân yoktur. Arkadaşımız takdir buyururlar ki, bir idarenin muvaffakiyet ve başarısının temini için döner sermaye ile katma bütçenin tamamen birbirinden ayrılmasına imkân yoktur. Bu sebeple 1955 yılı hesabı katileri üzerinde görüşürken, çiftliklerin işletilmesine hâkim olan zihniyeti ve tutumu tahlil etmek icabeder. Arkadaşlarımız hatırlarlar ki, geçen celsede meseleyi ele almıştık. Hâfizaları tazelemek için bir noktaya işaret etmek isterim. Üretme çiftliklerinde hâkim olan zihniyet tasarruftan sureti katiyede uzak bulunmaktadır. Hele siyasi ve partizan zihniyetin girdiği çiftliklerde işin nasıl vahamet arz ettiğini arz etmiştim. Üretme çiftliklerinden misal vermiştim. Ve buğdayın kilosunun orada 300 kuruşa mal olduğunu söylemiştim. Birçok arkadaşlar itiraz etmişlerdi. Şimdi birer birer kendilerine Murakabe Heyeti raporunun 83 nü sayfasındaki cetveli okuyacağım.

«Balâ 21, Çiçekdağ 23, Iğdır 3 lira 3 kuruş. Buğdayın kilosu Iğdır Devlet Üretme Çiftliğinde millete ve Devlete 303 kuruşa mal olmaktadır. Bu, teknik sebeplerden ileri gelmemektedir, toprak sebebinden de ileri gelmemektedir. İşte size okudum. Bunun sebebi başkadır ve ortadadır. Siyasi sebeplerden bu siyasi sebepler millete pahalıya mal oluyor.

«Düşük maliyetler 21 - 25 kuruş. Polatlı'da 22 - 44, Konallar ve Malya çiftliklerinde uygun seviyede görülmektedir. Iğdır'da 109 lira 98 kuruş, Alparslan'da 77 lira 9 kuruş. Tabii bu maliyetler normal değildir. Bu iki çiftliğin teknik sebeplerle izahı mümkün olmayan aşırı maliyetlerinde Umum Müdürün dikkatini çekeriz.» Bu hakikatı ifade ediyor.

Umum Müdürün dikkati 1957 de çekilmiş, 1956 bütçesi görüşülürken 23 . II . 1956 da Iğdır'daki çiftlik hakkında şu mâruzatta bulunmuşum : «Bu çiftliklerde 150 - 160 liraya koyun mubayaa edilmektedir, bu tarihlere ko-

yunun tanesi Iğdır'da 110 liraya satılmaktadır. Fakat çiftlik müdürü tarafından 150 liraya kadar mubayaa edilmiştir. Mahalline müfettiş gönderilmiş ve fakat iş bir türlü tahkikat mevzuu edilmemiştir, himaye görmüştür, bunun elbette bir sebebi vardır, müdürün Halk Partili olmasına imkân yoktur. İsrâf vardır. İsrâfın tâ kendisidir.

Muhterem arkadaşlar, politika en kolay ve fakat aynı zamanda en zor bir meslektir. Tahminen sekiz sene evvel burada Şubat ayının 21 nde Muhterem Nedim Ökmen'i dinlemiştik. Bakınız o zaman ne söylemişti; «Bunun en enterasan tarafı fabrikanın 140 bin liraya yapılmış olmasıdır, bu, zannederim Adapazarı fabrikası içindi. 140 bin liraya yapılmış fakat fabrika bir gün dahi çalışmamıştır, çünkü zamanın ileri gelenlerinden biri bastonu ile işaret ederek fabrika şuraya yapılacaktır dediği için jeolojik tetkikatı yapılmamıştır.»

Şimdi soruyorum, isterlerse raporu okuyayım. Iğdır Üretme çiftliği 1958 senesine kadar 500 bin lira yola verilmiş, murakabe raporunda tesbit edilmiştir ki, yapılan bu yolda 500 bin lira sokağa atılmıştır. Heder olmuş ve heba olmuştur. Yapılan bu yolda hiçbir tedbir alınmamış, hiçbir tetkikat yapılmamıştır. 500 bin lira bu suretle sokağa atılmıştır. Bakın vekil diyecek ki; bu belki bir israftır, değildir. Vereceğim ölçüsünü. Sayın vekil Kızılcıhamam'da yapılan orman binasını o tarihte Kızılcıhamam'da yapılan hükümet konağıyla mukayese ederek birisi diyor 610 bin liraya yapılmıştır diğeri 420 bin liraya yapılmıştır. Aradaki bu farkı vekil elinde suiistimal olduğuna dair hiçbir delil olmadan suiistimaldir şeklinde konuşmuştu. Bakın işte «suiistimal neticesini tezahür ettirmek için aynı sene içinde Kızılcıhamam'da 72 odalı hükümet konağı binası yapılıyor, buraya sarf edilen para 610 bindir. Orman sarayı yapılıyor, sarf edilen para 420 bindir. Bu suiistimalin en bâriz delilidir. Şimdi hiçbir mukayese imkânı vermiyecekleri 500 bin lirayı israf mı etmişiz yoksa suiistimal mi etmişiz diye soracağım. 500 000 liranın israf diyelim, israf hakkında ne yaptınız, hangi suçlu hakkında tahkikat yaptınız?

NECMETTİN ÖNDER (Nevşehir) — O, Çamkoru'dur.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Sayın Necmettin Bey, bizim zamanımızda yapılanlar hiç olmazsa bir işe yarıyor. Ama 500 000 liraya yapılan yollar bir gün bile işe yaramamıştır. Bu hususta benim kadar sizin de vicdanınız sızlamalıdır. Bunun hesabını niçin sormuyorsunuz? (Soldan: Gürültüler, biz hesap vermeye her zaman hazırız sesleri)

REİS — Efendim, lütfen karşılıklı konuşmalıyım; sükûnetle müzakereleri takibedelim. Devam edin Sırrı Bey.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Ferid Melen arkadaşım çok güzel ifade ettiler; 1957 seçimlerinde bizim karşımıza aday olarak çıkabilirdi. Keşki çıksaydı. Endişe duymuyorum. Bu İğdir çiftliği yolu hiçbir işe yaramamıştır. Bunu diğer çiftliklerle mukayese etsinler, düşünsünler, aradaki farkı düşünsünler. Arkadaşlar; o çiftlik müdürü aynı zamanda bin lira üzerinden ayrıca ek ödenek almaktadır. Bu, bir tutumun, bir zihniyetin ifadesidir.

Müfettişler gidiyorlar, rapor veriyorlar; üzerinde ehemmiyetle durulacak mevzular gösteriyorlar. Vekil Bey niçin bunları tetkik etmiyor? Partizan bir zihniyet takibetmezlerse, 21 Şubat 1951 zihniyeti.. Bütün bunların muhakeme edilmesi lâzımdır.

Sonra arkadaşım diyor ki, sizin zamanınızda yapılmıştır.

REİS — Rica ederim kendi mütalâanızı söyleyin. Başka mütalâalara cevap vermeyin.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Maraş Milletvekili Nedim Ökmen arkadaşımızı kader bugün : Suiistimallerini iddia ettiği müesseselerin bağlı olduğu vekâletin başına getirmiştir. Niçin tahkik ve tetkik edip suiistimalleri göstermediler? Gösterselerdi ya.. Murakabenin bu şekilde yapılması lâzımgelirdi. Ama bugün en aşağı 500 bin lira ortada duruyor. Muhterem Ziraat Vekili milletvekili iken diyordu ki, «Orman İdaresinin eline geçen 36 milyon lira ile 400 mektep yaptırılabilirdi.» İğdir'in 100 köyünün 20 tanesinde bile mektep yoktur. Bu 500 bin lira ile orada en aşağı 40 mektep yaptırılabilirdi. Muhalefette iken tenkid etmek kadar iktidarda vazifelerimizi yapmaya mecbur olduğumuzu bilmemiz lâzımdır. (Sağdan, bravo sesleri)

REİS — Ziraat Vekili.

ZİRAAT VEKİLİ NEDİM ÖKMEN (Gazi-

anteb) — Muhterem arkadaşlarım; Devlet Üretme çiftliklerinin 1955 - 1956 bütçe yılı hesabı katısına ait kanun lâyihası üzerinde geçen celse konuşan arkadaşlarımızın mütalâalarını zabıtan okudum.

Bu, Şevki Hasırcı arkadaşımızın dediği gibi, mütedavil sermaye ile alâkası olmayan bir mevzudur. Ferid Melen arkadaşımız izah ettiler. Mütedavil sermaye, mülhak bütçe vâridatı buraya girer. Bu bir telâkki meselesidir, öyle de olabilir veya böyle de olur.

Sırrı Atalay arkadaşımız iki zihniyetten bahsettiler. Müsterih olsunlar ki, 1948 de Maliye Başmüfettişi olarak Orman İdaresini teftiş ederken zihniyetim ne idiyse bugün de odur. Raporu iyi tetkik etmiş olsalardı, orada bir paragraf vardır, görecektirdi. Bu fıkra diyor ki : Bugünkü mevzuat muvacehesinde bütün bu işleri yapanlar hakkında günah işlemişlerdir demekten başka elimizden bir şey gelmiyor. Soruyorum, günahkârlar kim? Cevap veriyorum, günahkârları Orman Umum Müdürlüğü çerçevesinde aramak günah olur. Binaenaleyh günahkârı daha yüksek kademelerde aramak lâzımdır. Bugün de aynı kanaatteyim. Misal olarak Çamkoru'daki binayı gösterdiler. O zaman öyle bir mukayeseyi yapmak mecburiyetindeydik. Bugün de aynı iddiayı yapabiliriz. 610 bin liraya mal olmuş, malûm bina, bugünkü rayiçle 200 bin liraya mal edilebilir.

İğdir'daki 300 kuruşluk maliyete gelince : Dalaman Çiftliği 1938 de kurulmuştur. Ancak 1952 de müstahsil hale geldi.

İğdir çiftliği 1953 - 1954 senelerinde kurulmuştur. 300 kuruşluk maliyetler tesisat ve iç masrafları ihtiva eder. Bugün için 300 kuruştan mal olmuyor. Çiftlik tesis edilsin, randımanlı gelişsin ondan sonra hesap görürüz, burada.

Geçen celsede Emin Soysal arkadaşımın sarahatle üzerinde durduğu bir mevzu var : Ferid Melen arkadaşım da orada durdu. Bütçe Encümenindeki konuşmalarıyla buradakileri birleştirilirse merkezi sikleti o teşkil ediyor : Yolsuz sarfiyat..

Bu «Yolsuz» kelimesinin ifade ettiği birçok mânalar var. Bundan en kötü mânalar da çıkabilir. Bu kötü mânaların, medlûllerinin faili olmaktan kendimi tenzih ederim.

İçtimai yardım faslından şikâyet ediyorlar.

Ormanda, Zirai Donatımda ve Üretmede. Müsaade buyururlarsa arkadaşlar bir kaç misal arz edeceğim :

Ankara'da yüksek tahsilde Kıbrıslı delikanlılar var, bunların bir de cemiyetleri var. Cemiyet idare heyeti reisi geldi, bir yurt kiralamak mecburiyetindeler, çırılçıplak, hiçbir şeyleri yok. Bize 80 karyola, 80 dolap lâzım, dediler. Adapazarı'nda 80 dolap yaptırdım, Zirai Donatımdan da 80 karyola verdim, kendilerine. (Soldan, «Bravo» sesleri, alkışlar)

Bir gün Kızılcahamamlılar geldiler, vaktiyle yapılmış ve halen boş duran bir orman binası var. Şu binayı bize ver de orta mektep yapalım, dediler, bilâ tereddüt «buyurun sizin olsun» dedim. (Soldan, «Bravo» sesleri, alkışlar)

Polatlılılar geldiler, vaktiyle Devlet Üretme Çiftliklerinin kuruluşu sırasında inşa edilmiş iki üç bina vardı, orta mektep yapmak üzere bunu bize devredin, dediler, bilâtereddüt onu da yaptım.* (Soldan, bravo sesleri, alkışlar)

Arz ettiğim bu üç misalde bir yolsuzluk hareketi varsa bu yolsuzluk hareketlerinin faili olmayı iftiharla kabul ederim...

ZİRAAT VEKİLİ NEDİM ÖKMEN (Devamla) — Emin Soysal arkadaşım istifamı teklif ediyor, bu teklif Maraş Mebusu Emin Soysal arkadaşımından geldiği için ayrıca bahtiyarım. (Soldan, alkışlar)

REİS — Ahmet Üstün.

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, Devlet Üretme Çiftliği Umum Müdürlüğünün 1955 - 1956 yıllarına ait gelir ve giderine ve mutabakat raporlarına göz atınca hakikaten gelirin hiç mesabesinde olduğunu görerek üzülmemek mümkün değildir. Çünkü, muhterem arkadaşlar, bu Devlet Üretme Çiftlikleri memleketimizde en müsait sahalarda ve her türlü teknik cihazla ve geniş mikyasta malî imkânlarla çalışan müesseselerdir. Bunların temin ettiği gelirlerle bunların işgal ettiği araziler ve sermayesi göz önünde tutulacak olursa gelirlerin hakikaten hiç mesabesinde olduğu görülür. Bunda âmil olan Sırrı Atalay arkadaşımızın ifade ettiği gibi, zihniyettir. İşe adam değil, adama iş kabilinden tatbik edilen zihniyettir. Burada Başvekâlet Murakabe Heyeti raporundan bâzı satırlar okumak suretiyle şahsan

iddia etmiş olmaksızın bilfiil Devlet dairesinin hakikaten siyasetten uzak ve tarafsız insanların vermiş oldukları rapordaki hükümleri yüksek huzuruza arz etmek isterim. (Soldan : Bildiğin varsa, söyle, sesleri) Arkadaşlar, arz edeyim, şu halde. Bilfiil şahit olduğum hususlar vardır. Devlet Üretme Çiftlikleri müdürleri hakikaten bu çiftliklerin sahipleri, tapusuna bunlar sahiplermiş gibi Devlet Üretme Çiftliklerinin mahsullerini dosta, ahbaba peşkeş çekmektedir. (Soldan, «Ooo» sesleri) Müsaade eder seniz arz edeyim; beslemiş oldukları süt hayvanlarından istihsal edilen yağ ve peynirleri suna, buna hediye olarak göndermektedirler. Sayısız ziyafetler birbirini takibetmektedir. (Soldan, gürültüler) Misallerini arz edeyim, Murakabe Heyetinin raporundan : «Hayvancılık, inek ve koyun sütü istihsalı artmış, gelir artmıştır. Aneak, birçok şubelerinin geliri masrafı karşılamamıştır. Her yıl zarar husule gelmiştir. Her yıl meydana gelen bu zararı önleyici tedbirlerin bir an evvel alınması zaruridir.»

Aziz arkadaşlarım, size bir nebze arz edeyim. 1956 da bu çiftlikler 6 185,3 hektar sulu, 211 856,3 hektar susuz olmak üzere 218 041,6 hektar tarla arazisi üzerinde 53 milyonu sabit ve 60 milyonu döner sermaye olmak üzere 113 milyon liralık sermaye ile faaliyet halindedir. Bunların bir de gelirlerini bugün gözünüzün önüne getirin. Bunlar gelir sayılır mı? İşte bunların tek sebebi bu işletmeleri idaredeki zihniyettir. Murakabe Heyeti raporundan okumaya devam ediyorum : «Bâzi işletmeler tahsisat tecavüzlerini gizlemek veya zarar ve kârları tevzin etmek maksadiyle masraf neveleri, masraf yerleri ve masraf emirleri üzerinde lüzumsuz tasarruflar yapmaktadırlar. Maliyetler hesabı bazan işletmeleri yanlış kararlara sevk edecek mahiyettedir, bu gibi muamelelerin önlenmesi...» Demin Sayın Vekil Bey burada konuşurken, bâzı çiftliklerimizin henüz kuruluş halinde olduklarını, ilerdeki faaliyet sırasında zarardan kâra geçeceğini ifade ettiler. Bunu biz de canî gönülden temenni ederiz. Ancak, bir noktayı Yüksek Heyetinize arz etmek isterim. Iğdır Çiftliği en çok zarar eden bir çiftliktir. Sırrı Atalay arkadaşımız bunun üzerinde ısrarla durdu. Bunun da bir sebebi vardır. Bu çiftlik 1956 senesinde tamamen sulu ziraat yapmış, buna rağmen zarar etmiştir. Bu zarar, takibedi-

len zihniyetin neticesidir. Buna mukabil denilebilir ki, Devlet Üretim Çiftliklerinin esas kuruluş gayesi kâr temin etmekten ziyade Türk köylüsüne, Türk çiftçisine teknik ziraatte önderlik etmek, nümune olmaktır. Bunu kabul ediyorum. Ama, Devlet Üretim Çiftlikleri bu vazifeyi terk etmişlerdir. Zira iftihar edebiliriz ki, Türk köylüsü tekniğe vâkıf, motorlu ziraatin faydasını anlamış, kendisine nümune olarak Devlet Üretim Çiftliklerinden... (Soldan, bravo, sesleri) İlham almaya ihtiyacı yoktur.

NUSRET KIRIŞÇIOĞLU (Sakarya) — Demek ki, o hale getirmişiz.

AHMET ÜSTÜN (Devamla) — Şu halde kısaca arz edeyim, 1938 senesinde gâvur icadıdır, diye motoru arazisine sokmıyan zihniyete karşı 1938 de, Atatürk'ün sağlığında, şurada Orman Çiftliğinde Türk milletine nümune olarak, Türk köylüsünün gözünün önüne getirilen eserle Türk köylüsünü bugünkü zirai anlayışa getirmişizdir, eser D.P. nin değildir.

Biraz evvel arz ettim, Devlet Üretim Çiftlikleri bugün hakikaten bidayetteki kuruluş gayesinden ayrılmıştır ve bir gelir müessesesi olarak çalıştırılmak istenmektedir. Son zamanda yalnız Türk köylüsüne tohum temin etmek suretiyle yardım etmekte iken tohum fiyatlarını normal olarak 25 kuruşa mal ettiği halde köylüye 55 kuruşa satmaktadır. Bu da gayesinin dışına çıktığını göstermektedir.

Binaenaleyh Ziraat Vekilinden istirhamım şudur: Devlet Üretim Çiftliklerinin başına o işin ehli ve iktisadi anlayışa sahip insanları getirsinler ve onların emrindeki çeşidi bol, cinsi ve markası değişik arabaları şunun bunun keyfine, hattâ D.P. ileri gelenlerinin emrine tahsis etmelerine mâni olsunlar. (Sağdan, bravo sesleri)

REİS — Lütfen esas üzerinde beyefendi.

AHMET ÜSTÜN (Devamla) — Muhterem arkadaşlar; bu Devlet Üretim Çiftlikleri sahası bütün milletin sahasıdır, ne Demokrat Partinin ve ne de C.H.P. sinin malı değildir. Ne siz yapın ve ne de biz geldiğimizde yapalım. (Soldan, siz gelemezsiniz sesleri)

REİS — Müsaade buyurun efendim.

AHMET ÜSTÜN (Devamla) — Vekil Beyden rica ediyorum, şahidi olduğum birçok misaller vardır, bunların burada ifadesine lüzum

görmüyorum, kendilerine bilâhara arz ederim, ıstirham ediyorum, iyi tetkik etsinler, iyi teftiş ettirsinler, gelişigüzel ve hakikatte ziraatten anlamıyan insanların kayırılması suretiyle çiftliklerin başına müdür diye getirilen insanları bir an evvel buradan uzaklaştırınlar ve millete bu müesseseleri, geniş imkânları ile tam randımanla hizmet ettirmiş olsunlar ve gelirleri artırsınlar.

REİS — Daha dört arkadaşımız söz almıştır, kifayet takriri de vardır.

EMİN SOYSAL (Maraş) — Sataşma olmuştur. Söz istiyorum.

REİS — Yani Vekili istifaya davet edişinizin karşılığı olarak söylenilen sözlerden dolayı değil mi?

EMİN SOYSAL (Maraş) — Evet.

REİS — Riyaset Divanı sataşma olduğuna kaani değildir. Direniyor musunuz?

EMİN SOYSAL (Maraş) — Direniyorum, bu bir ikincisi...

REİS — İkincisi yok beyefendi. Dahilî Nizamname hükmü sarihtir.

EMİN SOYSAL (Maraş) — Sadece direniyorum.

REİS — Arkadaşımız demin vâkı konuşmasından dolayı sataşma olduğuna kaanidir. Riyaset sataşma olduğuna kaani değildir. Fakat arkadaşımız sataşma olduğunda ısrar etmektedir. İsrarını reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmemiştir.

Kifayet aleyhinde söz Sırrı Atalay'ın.

SIRRI ATALAY (Kars) — Emin Beye bırakıyorum.

REİS — Olamaz Beyefendi, çünkü bu hususta söz istememiştir.

Buyurun.

SIRRI ATALAY (Kars) — Arkadaşlarım; I.XI.1958 den bu yana geçen zamanın özetini yapıyorum. Umumi Heyetin haftalık ortalama çalışma süresi 6 saatin civarındadır. Bununla şunu kasdetmek istiyorum: Gündemde birçok meseleler vardır; İçtüzüğün son imkânlarını murakabenin işlemesi icabeden yerlerde kullanmalıyım. Tüzüğe göre 6 kişi konuşur; 6 kişi konuşup bittikten sonra derhal söz kesiliyor. Eğer Tüzükte, bizim tek parti devrinden size yadigâr kalan bu 6 kişilik imtiyaz da olmasaydı muha-

lefet konuşmak imkânını bulamıyacaktı. Görüşmeler olmadan meseleler buradan geçecekti.

REİS — Sırrı Bey, rica ederim; siz şimdi Dahili Nizamnamenin bugünkü haliyle işe yaradığını mı iddia ediyorsunuz, yoksa Dahili Nizamnameye Riyasetin uymadığını mı iddia ediyorsunuz? Kifayet aleyhinde konuşmak için söz almıştınız.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Mahmut Goloğlu'nun Meclisi sevk ve idaresinden, tartışmalara sebebiyet verdiğinden şikâyetçi değilim.

REİS — Sırrı Bey; siz lütfen kifayet aleyhinde konuşun.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Efendim, şunu demek istiyorum, arkadaşlardan, bilhassa kifayet takrirı veren arkadaşlarımızdan istirham ediyorum.. (Soldan, gürlütler)

Beyefendiler; bu iş bağırma ile, çağırma ile hallolmaz.

REİS — Rica ederim müsaade buyurun ve hatibe müdahale etmeyin. Siz devam buyurun Sırrı Bey.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Bağırıyor da Reis Bey, arkadaşım bunun bir faydası olmaz. Bağırarak meseleleri halledemeyiz, sükûnet içinde ancak bir huzura erişebiliriz.

Kifayet takrirı veren arkadaşlardan istirhamım, lütuf ve kerem buyursunlar, Nizamnamenin verdiği imkânları hemen kullanmasınlar, konuşalım. Ben bâzı iddialarda bulundum, 500 bin liranın heba olduğunu söyledim. Vekil Bey buna temas etmedi, bunları konuşalım arkadaşlar. Vekil Bey dedi ki...

REİS — Rica ederim, sizin ve Vekil Beyin söylediklerini tekrar etmeyin.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Kifayet takrirı veren arkadaşlardan istirham ediyorum, mesele anlaşılmadan, vuzuha varmadan, lütuf ve kerem buyursunlar, kifayet takrirı vermesinler. Yüksek Heyetinizden de istirham ediyorum, Vekilin ortaya attığı vebal meselesi kimin omuzundadır, konuşalım anlaşalım.

REİS — Arkadaşımız tasrih etti, ortada bir usulsüzlük yoktur. Yalnız kendileri daha fazla konuşulmasını arzu ediyorlar.

Önerge usulüne uygun olarak verilmiştir. Bu sebeple okuyoruz.

Yüksek Reisliğe

Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü'nün 1955 yılı Hesabı Katısına ait kanun lâyihası hakkında cereyan eden müzakereler kâfidir. Maddelere geçilmesini arz ve teklif ederim.

Çanakkale Mebusu
Ahmet Sezen

REİS — Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Geçen İnikatta verilmiş bir takrir vardır, okuyoruz.

Yüksek Reisliğe

Şifahen arz ettiğim kanunsuz sarfiyatın sebepleri tetkik edilmek üzere lâyihanın komisyona iadesini teklif ederim.

Maraş Mebusu
Emin Soysal

REİS — Lâyihanın komisyona iadesini tazammun eden takrirı oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddelere geçilmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Birinci maddeyi okuyoruz.

Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1955 bütçe yılı Hesabı Katı Kanunu

MADDE 1. — Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü'nün 1955 bütçe yılı sarfiyatı ilişik (A/1) ve (A/2) işaretli cetvellerde gösterildiği üzere (2 654 328) lira (89) kuruştur.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü'nün 1955 bütçe yılı tahsilâtı ilişik (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere (2 654 328) lira (89) kuruştur.

REİS — Madde hakkında Hasan Tez. (Soldan, alkışlar)

HASAN TEZ (Ankara) — Beni alkışlıyacağınıza vatandaşın hakkınızdaki gülmelerini dinleyin, daha iyi olur. Vatandaş sizleri biliyor ve anlıyor, milletvekili maaşlarını artırmaya benzermez.

REİS — Hasan Bey, lütfen madde hakkında konuşun.

HASAN TEZ (Devamla) — Efendim, isim vermek suretiyle konuşacağım. Sayın Vekile Bütçe Encümenindeki müzakereler sırasında da arz ettim. Polatlı Devlet Üretme Çiftliğinde 20 tane Mercedes kamyon âtil halde yatmaktadır. Millettin millî serveti bu suretle heder edilmektedir.

Yine Polatlı Devlet Üretme Çiftliğinde Müdürün emrinde, biraz evvel Ahmet Üstün arkadaşım da temas etti, beş tane cinsleri ayrı, markaları ayrı pikaplar ve kamyonetler tahsis edilmiş olup Polatlı Demokrat Parti kongreleri için hizmet etmektedir.

REİS — Hasan Bey... Hangi madde hakkında konuşuyorsunuz?

HASAN TEZ (Devamla) — İkinci madde hakkında konuşuyorum. Makinalar, yatırımlar bu tahsisatın içine girmektedir. (Gülüşmeler)

Aziz arkadaşlar, Polatlı Devlet Üretme Çiftlikleri malları Demokrat Parti kodamanlarına verilirse elbette konuşurum.

REİS — Tahsisat ile alâkalı değildir.

HASAN TEZ (Devamla) — Alâkalıdır; birçok mallar Demokrat Parti kodamanlarına verilmiştir.

REİS — Mesele ile alâkası yoktur.

HASAN TEZ (Devamla) — Devlet mallarının bedava Demokrat Partililere verilmesi tahsisatla ilgilidir.

REİS — Bunlar sarfiyatla ilgilidir. Tahsisatla değil. İstimalde mi suiistimal vardır, demek istiyorsunuz? Kullanıştaki suiistimal buraya giremez.

HASAN TEZ (Devamla) — Bedava mal verilmiş tahsilâtı yapılmamıştır. (Soldan, bravo sesleri) Seçimlerde görürsünüz... Bravo ama C. H. Partisine bravo...

REİS — Rica ederim hatibin sesi duyulmuyor.

HASAN TEZ (Devamla) — C. H. P. iktidara gelecek olursa, bravoyu görürsünüz.

REİS — Rica ederim, Hasan Bey sadet içinde konuşunuz.

HASAN TEZ (Devamla) — Bravo, bravo diyenlere ceza ver.

REİS — Hasan Bey bunlar mevzu ile alâkalı şeyler değil.

Arkadaşlar, lütfen sükûnetle dinleyiniz hatibin sesi duyulmuyor.

HASAN TEZ (Devamla) — Devlet Üretme çiftliklerinde tavuk var, yumurta var, yağ var...

Bunların kimlere hediye edildiğini soruyorum.

REİS — Beyefendi, bu şekilde konuşamazsınız.

Hasan Bey, itham mı ediyorsunuz, her kes birbirini itham ederse bu idare nasıl yürütülür?

HASAN TEZ (Devamla) — Mebus olarak vazifemi yapıyorum. (Soldan, «Böyle vazife yapılmaz» sesleri, gürültüler.)

REİS — Rica ederim, sizi bu şekilde konuşturmam.

HASAN TEZ (Devamla) — Ne söylüyorsunuz?... (Soldan: Gürültüler, «Ankara Mebusu olarak konuş» sesleri)

HASAN TEZ (Devamla) — Elbette Ankara Mebusuyum...

REİS — Çok rica ederim beyefendi, bizi vazife yapma imkânından mahrum bırakıyorsunuz. Mevzu harici sözünüze devam ettiğiniz için ihtar veriyorum. (Gürültüler)

HASAN TEZ (Devamla) — Demokrat Parti iktidarının memlekete reva gördüğü muameleleri söylememe imkân vermediğinden dolayı bir mebus olarak bunu tebarüz ettirmekle kürsüden ayrılıyorum.

REİS — Ferid Melen.

FERİD MELEN (Van) — Çok muhterem arkadaşlarım, ikinci madde üzerindeyiz, varidat üzerinde konuşuyoruz. Bu fasla Üretme Çiftliklerinin elde ettiği sâfi kazanç, temettü, varidat dâhildir. Üretme Çiftliklerinin idaresi muntazam olsa, kanunsuz sarfiyatı olmasa bu fasıldaki varidat artacaktır. Nizamsızlık devam ettiği müddetçe bu varidat azalıyor. Bu sebeple benden evvel konuşan arkadaşım, yerinde konuştu, fasıl üzerinde konuştu. Yani fasıl üzerinde konuşmuştur. Bu bakımdan bir hata yoktur.

Muhterem arkadaşlarım, vekil benim sınıf arkadaşımdır, meslek arkadaşımdır ve siyasi hayata girinceye kadar da nizam fikrinin, kanun fikrinin başlıca alemdarlarından ve mürevçilerindendi. Kendisini yakinen tanıırım. Nitekim Maliye Vekâleti başmüfettişi iken...

REİS — Ferid Bey, lütfen tafsilâta girmeyiniz, lütfen ikinci madde üzerinde konuşmalarınıza devam buyurunuz.

FERİD MELEN (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Vekil bu mevzuda yolsuzluğu ve nizamsızlığı vârit görmediler. Ancak kanunsuzluk yoktur da demediler. Yanlış bir iki misal ver-

mek suretiyle, biraz da Yüksek Heyetinizin hissiyatını tahrik ederek, yaptığı tasarrufların yolunda olduğunu ispat gayretine düştüler. Halbuki bu tasarruflar yolunda ve sarfiyat yerinde değildir. Sarfiyat, kanun ve nizamaya uygun değildir. Yalnız şunu arz edeyim ki, 1955 yılı Sayın Vekilin belki de zamanı idarelerine ait değildir, o tarihte kendileri vekil değildi. Ama, bugün bu mevkiye bulunmaları hasabiyle böyle müdafaa ediyorlar.

Bütçe Encümeninde bu mevzuu ileri sürdüğümüz zaman Sayın Vekil Heyeti Vekile kararı okuyarak yaptığı tasarrufun nizamaya uygun olduğunu ispat etmek istediler. Fakat her nedense, (Bütçe Encümenindeki umumi müzakerelerde zabıtlar tutuluyordu.) bilâhara arkadaşlarımız zabıtları tetkik ettiler; o vakit vekil Bütçe Encümeninde iddia ettiği gibi «Yetkim dâhilinde yaptım, yapacağım» demiş olduğu halde... (Soldan, gürültüler)

REİS — Efendim bu, tahsis maddesiyle alâkalı mıdır?

FERİD MELEN (Devamla) — Tamamen alâkalıdır.

REİS — Neresi alâkalı Beyefendi?

FERİD MELEN (Devamla) — Konuşmama başlarken dediğim gibi, bu Devlet Üretim Çiftliklerinin sermayesi, varidatı; mahallinde, yerinde ve nizam içinde kullanılmış olsaydı, bugünkü varidat 3 milyon değil, belki 6 - 8 milyon olacaktı. Bunlar varidatla alâkalı değil midir?

REİS — O takdirde ayrıca 1 nci madde üzerinde konuşma diye bir şey mevzu bahis olmazdı. Birinci maddeye aidolan ahkâm, ikinci maddede de konuşulamaz. İkinci maddede; «Devlet Üretim Çiftlikleri Umum Müdürlüğünün 1956-bütçe yılı tahsilâtı ilişik (B) işaretli cetvelde gösterilmiştir» diyor.

Sizin bahsettiğiniz husus sadece usulsüzlüktür.

FERİD MELEN (Devamla) — O halde biraz malûmat vermem icab ediyor. Birinci maddedeki sarfiyat katma bütçenin sarfiyatıdır. İkinci maddedeki varidat ise katma bütçenin üretim çiftliklerinin yani tütödevil sermayesinden yapılan sarfiyat üzerinde duruyorum. Zannediyorum ki nizamın içindeyim.

REİS — Buyurun;

FERİD MELEN (Devamla) — Muhterem

arkadaşlar, sayın bakan bütçe encümeninde bunun tamamen yetkisi dâhilinde olduğunu iddia etti. Arkadaşlarımız zabıtları tetkik ettiler, bu sözü göremediler. Anlaşıyor ki, hakikaten Vekilin yetkisi, daha doğrusu yapılan işler vekâletin yetkisi dâhilinde cereyan etmemektedir.

Muhterem arkadaşlar, idare ettiğimiz devlettir ve bu devlet kanunla idare edilir, kanunları siz yapıyorsunuz. Binaenaleyh, vekil, şu geldi verdim, falanca geldi ona da verdim... Eğer bu zihniyetle işler idare edilirse, bu zihniyet devlet idaresi zihniyeti değildir. Verilmesi lâzım olan yerler olabilir. Kıbrıs Türk-tür Cemiyetine vermek doğrudur ama yetki kimin? Bu yetki Meclisindir veya Meclisin yetkili kıldığı mercidir. Eğer Yüksek Meclisiniz, kanunla, bütçe ile Ziraat Vekâletini bu nevi tasarrufları yapmaya mezun kılmamış ise Vekilin yaptığı bu masraf yolsuzdur, usulsüzdür, kanunsuzdur. Ve Vekil gelip bunu Yüksek Huzurunuzda (yaptım, ettim) şeklinde pervasızca ifade etti ki, bu sizin yaptığınız kanunları ihlâl etmektedir. (Sağdan, bravo sesleri) Olabilir bunlar, bir iki misal. Ama bu nev'i masraflar, bu nev'i yolsuzluklar, bu nev'i usulsüzlükler ve kanunsuzluklara yol açarsak, bir Kıbrıs Cemiyeti, bir Kızılcahamam orta mektep yaptırma cemiyeti arkasında, sizlerin de hiçbir zaman tasvibetmiyeceğiniz facialar ve vahim hâdiseler cereyan eder. (Soldan, misal ver sesleri). Muhterem arkadaşlarım, ben hiçbir zaman ezber konuşan insan değilim. Misaller veriyoruz, tetkik ediniz. Kanunsuzlukları, usulsüzlükleri tetkik etmeniz için ortaya koyduk. Yüksek Meclisin böyle şeyleri tetkik etmesi vazifesidir. Şayet tetkik etmezseniz, verilen izahatı ve misalleri alkışlarsanız, bundan sonra yapılacaklar günah olmaz.

REİS — Ziraat Vekili.

ZİRAAT VEKİLİ NEDİM ÖKMEN (Gaziantep) — Ferid Melen arkadaşım imalı konuştuğu için söz aldım.

Bütçe Encümeninde konuştuğum zaman zabıt tutuldu, sonradan değişti gibi bir mâna çıkıyor: (Nedim Ökmen, zaptı sonradan tetkik ederken bunun zapta geçmesini doğru bulmadı.) Hâşa... Bütçe Encümenindeki konuşmalarımı aynen tekrar ediyorum.

Elimizde Teşkilât kanunları, yani Devlet Üretim Çiftlikleri Kanunu, Orman Umum Mü-

dürlüğü Teşkilât Kanunu var. Bu kanunların mütedavil sermayeye mütaallik hükmü var. Mütedavil sermaye bütçesini, idaresi hazırlar, Vekil imzalar meriyete girer. Mütedavil sermaye üzerinde vekilin tasarrufu mutlaktır. Ve Devlet Üretme Çiftliklerinin mütedavil sermaye muamelâtının yine kanuna tevfikân Yüksek Murakabe Heyeti tetkik eder ve bir karara bağlar. Yalnız Yüksek Murakabe Heyetinin raporuna arkadaşlar istinadederken, Ferid Melen daha iyi bilir, bu biraz müfettiş raporlarına benzer. Müfettişler raporu tevdi eder, alâkalı memur mütalâasını söyler, üst derecesi mütalâasını söyler, merkez mütalâasını söyler, sonra müfettiş son mütalâasını tekrar eder. Arkadaşlar, bir de bizim verdiğimiz cevapları okusunlar.

Şimdi mevzuata göre mütedavil sermaye bütçesi üzerinde vekilin tasarruf hakkı mevcudolduğunu kabul etmek zaruridir.

Bütçe Encümenindeki sözlerimi aynen tekrar ediyorum, Türk Milleti huzurunda tekrar ediyorum.

Bu memleket menfaatine gördüğüm hayırlı işler için mütedavil sermaye bütçesinden sarfiyat yaptım buna kendimi salâhiyetli gördüm, bu salâhiyeti kullanırken mevzuata istinadettim. Eğer bu sarfiyatta yolsuzluk, açıkça söyleyeyim, bir suiistimal varsa kendileri de açık konuşsunlar, sözlerimi tekrar ediyorum. (Soldan, bıravo sesleri, alkışlar)

REİS — Encümen.

DİVANI MUHASEBAT ENCÜMENİ REİSİ ŞEVKİ HASIRCI (Bilecik) — Muhterem arkadaşlarım; bilhassa malî mevzuatı çok iyi bilmesi ve bu mevzuda söz sahibi olması lâzım gelen Muhterem Ferid Melen arkadaşımız, nedense, bu mevzuda bir hususu bilmemezlikten gelmekte ısrar etmektedir.

Mesele şudur arkadaşlar : Döner sermayeli Devlet Üretme Çiftliklerindeki umumi kâr 2 637 979 lira 51 kuruş değildir. Buraya alınmış olan rakam sadece katma bütçenin ihtiyacı olan rakamdır. Yoksa bu çiftliklerin umumi kârı, bilânçosunun neticesi olan rakam, asla bu değildir. Arkadaşlarımız ısrar ediyorlar, Devlet Üretme Çiftliği döner sermayesi buna para verdiği için döner sermaye hesaplarını tetkik etmek, bilûmum muamelâtını bu vesileyle ortaya koymak yerinde olacaktır, de-

mektedirler. Bu, katiyen doğru olmyan bir husustur.

Kendilerine, Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü Kuruluş Kanununun 15 nci maddesini okumak isterim. 5433 numaralı ve 1949 senesinde çıkan Kanunun 15 nci maddesi aynen şöyledir :

(İşletmelerin döner sermayelerine ait bilânço, kâr ve zarar hesaplarıyla Genel Müdürlükçe bütün işletmelere şâmil olmak üzere düzenlenecek döner sermaye bilânço, kâr ve zarar hesapları yıl sonundan itibaren üç ay içinde Genel Murakabe Kuruluna tevdi olunur. Bilânço, kâr ve zarar hesapları Genel Murakabe Kurulunca incelenir. Bilânço, kâr ve zarar hesapları Genel Müdürlüğün mütaakıp yıl bütçe tasarısına eklenerek Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.)

Demek ki arkadaşlar, döner sermaye hesapları, çok yakında başlayacak olan bütçe müzakerelerinde huzuruza gelecektir, yeri burası değildir. Katma bütçe hesabı katfisi olarak getirdiğimiz bu mazbata, bunların sadece 3 milyon lira sermayeli olan kısmıdır. Döner sermaye ile alâkası, kendi ihtiyaçları olan 2,5 milyon lirayı almaktan ibarettir. Bu itibarla mazbatanın kabulünü bilhassa rica edeceğim.

REİS — Sadettin Karacabey! (Yok sesleri)
Emin Soysal!

EMİN SOYSAL (Maraş) — Muhterem arkadaşlar; geçen celsede Yüksek Murakabe Heyetinin raporundan bazı parçalar okuyarak mevzuumuz olan (B) cetvelindeki 2 nci maddeye taallük eden paralar münasebetiyle Devlet Üretme Çiftlikleri hakkında bazı mâruzatta bulunmuştum. Bugün Vekil, bendenizin tekrar kürsüye gelmemi âdeta çağırırçasına beyanda bulundular.

Şimdi müsaadeleriyle kendilerine ve size bazı hususları arz edeceğim. (Soldan, «Madde ile alâkası var mı?» sesleri)

REİS — Arkadaşımız ikinci madde üzerinde konuşuyor. Elbette satışma mevzuuna girmeyeceklerdir.

EMİN SOYSAL (Devamla) — Sözlerimin zaten satışma ile alâkası yok Reis Bey.

Efendim; şimdi biz diyoruz ki, bir Vekil böyle usulsüz ve 5433 sayılı Kanunun sarif hükmelerine aykırı olarak keyfî tasarruflarda bulun-

masaydı döner sermayenin geliri daha artar ve iş hedefine mâruf olarak daha iyi geliştirdi. Vekil Bey bunu yapmayınca, eline her hangi bir fırsat geçtikçe, kim ne şekilde müracaat ederse döner sermayeden istediği gibi tasarrufta bulunuyor ve «Bu yetkim dâhilindedir» diyor. Yetkisi yoktur.

Yüksek Murakabe Heyeti gayet sarîh olarak söylüyor : (Döner sermayenin harcandığı yerler 5433 sayılı Kanununun 11 nci maddesinde tahdidî bir surette zikredilmiş ve bütçe formülü ile de tahdid edilmiş olmasına ve katma bütçenin ilgili faslına her yıl yeteri kadar temsil tahsisatı konulmasına rağmen, Merkez döner sermaye bütçesine aynı nam ile konulan ödenekten hayır cemiyetlerine 151 625 lira yardım yapıldığı, knuna aykırı olarak - Yüksek Murakabe Heyeti söylüyor, ben söylemiyorum - Teşkilât Kanununa bağlı (A) işaretli cetyelde ve katma bütçenin (D) cetvelinde müdür, memur, mühendis, teknisiyen ve sürveyan kadroları varken, döner sermaye işçi kadrolarına da mühendis ve teknisiyen unvanlarıyla kadrolar konulduğu, her yıl müessesenin tezahür eden belirli inkişafı karşısında miktarları fazlaşan bu gibi personele aylık ve yevmiyeleri ile ek görev ve vekâlet ücretlerinin döner sermayeden ödenmesi ıstırarında kaldığı, yönetmeliğinin 10 ncu maddesine aykırı olarak döner sermayeden merkez memur ve müstahdemlerine harcırah tediye edildiği, (bunlardan başka katma bütçeden yapılması icabeden masrafların bâzılarının döner sermayeden karşılandığı) diyor. (Soldan «cevabı?» sesleri)

REİS — Rica ediyorum.

EMİN SOYSAL (Devamla) — Gene geçen günkü mâruzatımda okudum.

Bu da Yüksek Murakabe Heyetinin raporundandır. (Başvekâletin sarîh emrine rağmen bu tasarruflarda bulunduğu) kaydı vardır, bu raporda. (Bu tesislerin masrafları geçen yıla nazaran 51 687,09 lira artarak 955 271,03 liraya yükselmiş bulunmaktadır.) (Ancak kayıtlar işletmece muntazam bir surette tutulmadıklarından bilânçonun aktifinde yer alan bu tesislerin hakiki değerleri hakkında katî bir hüküm yürütmek mümkün değildir.)

(Bu tesislerin hesap ve teknik mahiyetleri bakımlarından kontrole tâbi tutulmaları ve gereken tasfiyenin yapılması bilhassa park ve

ağaçlandırma gibi daha ziyade estetik kıymeti haiz olan tesislere ait bakım masraflarının senesi içinde kâr ve zarar hesabına intikal ettirilmesi uygun mütalâa edilir) diyor. Devam ediyor; (Gelemen Çiftliğindeki katma bütçeye ait hangarların zeminine yapılan blokaajlarla Türkgeldi Çiftliğinin lojmanlarına yapılan ilâveler olduğu gibi bâzı işletmelerde katma bütçeye ait binalara döner sermayeden ilâveler yapılmaktadır. Gayrimenkullerin sıhhatini bozan ve hesapları karıştırmakta bulunan bu şekle devam olunmaması ve bugüne kadar yapılanların tasfiye ve tashih edilmesi,)

(Döner sermayenin nerelere sarf edileceği kanununun 11 nci maddesinde tasrih edilmiş olduğu halde bu sermayeden Ziraat Vekâleti teşkilâtı için Sivas'ta 38 bin liraya bir arsa, Kırıkhan'da 5 093,20 liraya bir bina satın alınmıştır. Mez-kûr gayrimenkullerin Ziraat Vekâletine devri, badema döner sermayenin kanunda belirtilen hususlardan başka yerlere sarf edilmemesi.) Yüksek Murakabe Heyeti raporunun, 92 nci sayfasında olup çiftliklerde emaneten yapılmakta olan inşaat ve tesisat üzerindeki mütalâasını yüksek nazarlarınıza arz ederim :

(Katma bütçeli ve döner sermayeden verilmekte olan idare masrafları nispeti % 25 ile 45 i bulmaktadır. Bu yüzden emaneten yapılan işler pahalya malolmaktadır. Yatırımlara umumî masraflardan hisse verilmemesi imkânlarının araştırılması, bu mümkün olmadığı takdirde verilen hisselerin âzami mütaahhit kârı nispetini geçmeyecek şekilde tahdidî.) diyor.

Şimdi muhterem arkadaşlar, biz burada milletvekili olarak bir murakabe vazifesi yapıyoruz. Ziraat Vekili Maraş Milletvekili idi. Şimdi Antep Milletvekiliymiş, beni şahsı zerre kadar alâkadar etmez. Ziraat Vekilinin şahsı da bence sayanı hürmettir, ama biz burada milletvekili olarak murakabe vazifesi yapıyoruz. Başvekâlet Murakabe Heyeti bu tasarrufları birer birer sıralasın da, Vekil de burada kürsüye çıkıp; «Buna devam edeceğim» desin. Nasıl devam edebilir?

Kendisinden istediğimiz nedir : Bu raporda ortaya sürülen madde ve meseleleri cerhedecek delillerle burada izahat verilsin. O zaman mesele yok.

2. Biz diyoruz ki, bir Maliye Teftiş Heyeti bu müesseselerde, bu Murakabe Heyeti raporu

istikametinde tahkik ve tetkik yapısın... Bir milletvekilinin bunu söylemeye salâhiyeti yok mudur? O zaman milletvekili nerede kalır? Yaptıracağım dersenez daha iyi olmaz mı? Söylediğimiz budur. Milletvekili olarak Yüksek Murakabe Heyetinin sarıh ve katı raporuna istinad ederek talepte bulunuyor, Maraş Milletvekili olarak iftihar ederim, diyor. (Gülüşmeler) Lâf mı bu?..

REİS — Öyle değil, yanlış anlamışsınız.

EMİN SOYSAL (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, 1956 yılı raporundan ayrıca bahsedeceğim. Sayın Bakan izahat verirken buyurdular ki, Kızıleahamamlılar filân yeri mektep olarak bize verin, demişler, kendileri de vermişler. Maarif Vekâleti talebetti mi? Çünkü, teknik iştir.

İRFAN HAZNEDAR (Kütahya) — Maarif Vekili nereden bilsin?

EMİN SOYSAL (Devamla) — Müsaade buyurun, beyefendiler, karşılıklı konuşmayı bırakalım da madde üzerinde yüksek Murakabe Heyetinin raporunun sarıh ifadelerine dikkatimizi teksif edelim.

Bütçe Encümeninde Sayın Vekile sorduğum bir suale cevaben «Evet, şu sarfiyatı yaptım» dedi. Nedir onlar? Orman mevzuunda ve o da yine döner sermaye meselesinde. 1958 yılında 227 375 lira İmam - Hatip okuluna vermişler. Sen Vakıflar Umum Müdürü müsün? 410 945 lira okul derneğine vermişler. Sen Maarif Vekâleti misin? 625 529 lira ilkokul derneklerine yardım etmişler. İlkokul derneklerine yardım faslı Maarif Vekâleti bütçesindedir. Meselâ, Göksun'daki dernek orada bir bina yaptıracak ise, evvelâ plânını getirir, gösterir, vekâlet tasvibederse ondan sonra derneğe yardım eder, para sarf edilir, fakat ayrıca da sarfiyatı kontrol ettirir. Zatiâliniz bu paraları verirken nasıl verdiniz? Bu paraları nasıl sarf ettiniz? Kime verdiniz bu paraları? Bunları kontrol ettiniz mi?

REİS — Lütfen sadet içinde kalınız, beyefendi.

EMİN SOYSAL (Devamla) — Evet efendim, sadet içinde kalıyorum.

Yine nakdî yardım olarak 106 690 lira Lise Yapıtırma derneklerine; 522 756 lira Cami Yapıtırma derneklerine; 215 615 lira talebe yurt binalarına..

REİS — Bunlar okundu, efendim. Umumi müzakeresi yapıldığı zaman muhtelif hatipler tarafından söylendi ve kabul edildi.

EMİN SOYSAL (Devamla) — Bunlar okunmadı, efendim.

REİS — Okundu efendim, raporda var.

EMİN SOYSAL (Devamla) — Bunlar raporda yok, efendim.

440 266 lira sair hayır cemiyetlerine... Bunlar hangi hayır cemiyetleridir? Meselâ, İstanbul Lisesine 30 bin lira yardım yapılmış; bu hayır cemiyeti midir? Meselâ, bin lira falan yere verirse, bu hayır cemiyeti için midir? Meselâ, döner sermayeden Kilis'te zeytin yağı fabrikasına, hususi teşebbüse 3. 100 000 liralık bir hisse verirse, bu olur mu? Kanunları sarıhtır; bu olmaz, olmaz arkadaşlar!

Vekil Bey, zatiâlinize şu anda hulâsaten arz ediyorum : Mesulsünüz ve hesap vermeye mecbursunuz! (Sağdan, alkışlar)

REİS — Usul hakkında Halil İmre Bey.

BÜTÇE ENCÜMENİ REİSİ HALİL İMRE (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar; biraz evvel Reis Beyden komisyon adına söz istedim. Haklı olarak komisyon adına söz vermediler. Filhakika şimdi konuşulan iş Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü mülhak bütçesidir. Müzakerenin bu hudut içinde kalması lâzımdır. Hattâ müzakereyi daha öteye götürmek hukukan, nizamen mümkün değildir. Eğer Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü mülhak bütçesine kısmen varidat veren diğer bir müessese üzerinde konuşacaksak, meselenin tezekkür edildiği Komisyon Reisi bendenizim. Zira, mütedavil sermayenin murakabesi usulü, bu mülhak bütçenin içinde bulunduğunuz murakabe tarzı asla değildir. Mütedavil sermayenin bilânçosu ayrıca tetkik edilir ve tetkik edilmiştir, 3460 sayılı Kanununun memur ettiği organ tarafından tetkik edilmiştir ve tetkik neticesi Bütçe Komisyonuna verilmiştir. Bütçe Komisyonu raportörleri tarafından Ziraat Vekâleti ve bu vekâletle bağı müesseseler meyanında tetkik edilmiş, müzakere edilmiş ve raporları Muhterem Heyetinize, Ziraat Vekâleti bütçesi meyanında takdim edilmiştir. Arz ettiğim gibi şu anda konuşulması esasen mümkün değildir, usule aykırıdır. Zira Muhterem Heyetinizin mütedavil sermaye hesapları ile meşgul olmasına im-

kân yoktur, resmen ve hukukan bir rapora mutali değildir. Şu Meclisin müzakere mevzuu; (Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü'nün 1956 bütçe yılı hesabı katısına ait Divanı Muhasebat beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi ile Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1956 bütçe yılı hesabı katı kanun lâiyhası ve Divanı Muhasebat Encümeni mazbatası) dır.

Muhterem Heyetinizde müzakere edilmek üzere tevdi edilen bu rapordan ibarettir. Vari-dat yolu ile, başka bir bütçe, başka bir nizamaya bağlı bir müessesenin müzakeresine imkân yoktur. Eğer varsa, bendeniz bundan sonra Reis Beyden rica ediyorum, komisyon adına söz istemekte haklı olacağım.

REİS — Efendim, Nizamname sarihtir. Nizamnamemiz der ki, (raporlar aidolduğu encümen tarafından müdafaa edilir.) Elimize gelen rapor Divanı Muhasebat Encümeni raporu olduğu için, bunun müdafaasını da Divanı Muhasebat Encümeninin yapması icâbeder. Bundan gayri encümen adına kimseye söz verilmez. Halil İmre arkadaşımız usul hakkında söz istediği için kendilerine söz verdim. Saded dışına ve mümkün olduğu nispette Divanı Muhasebat Encümeni raporunun da dışına çıkılmamasını hâtip arkadaşlardan rica edeceğim. Bu bakımdan Halil İmre arkadaşına ayrıca söz vermeye lüzum kalmamıştır.

Ferid Melen buyurunuz.

FERİD MELEN (Van) — Muhterem arkadaşlar, tekrar huzurunuzu işgal ettiğim için özür dilerim. Çok mühim bir noktanın belirmesine hizmet etmek için konuşuyorum.

REİS — İstirham ederim, usul meselesi dolayısıyla Riyaseti müşkül durumda bırakmayın.

FERİD MELEN (Devamla) — Bendeniz Riyasetin vazifesini kolaylaştırmak için elimden gelen gayreti sarf ederim, emin olsunlar.

Evvellâ, Sayın Bütçe Komisyonu Reisinin usul hakkındaki mütalâası üzerinde bir iki kelime söylemek istiyorum :

Meclisten bütçe iki defa geçer, önce bütçenin ihzârı ve tasdikı zamanında geçer, bir de konan tahsisat sarf edildikten sonra kesinhesap şeklinde geçer. Mülhak bütçeler de kesinhesap şeklinde tekrar buraya gelir. Nitekim Devlet Üretme Çiftlikleri bütçesi de kesinhesap şek-

linde buraya gelmiştir. Binaenaleyh tek bir murakabe değil, çifte murakabe vardır; buna ait hükmü Sayın Başkan, nereden çıkardılar, bilmiyorum.

Muhterem arkadaşlarım; bir noktanın katı olarak belirmesine ihtiyaç vardır, Sayın Bakan; «Ben, memleket hayrına gördüğüm her işi yaparım» dedi. Bu, Devlet hayatında olmaz. (Soldan, «neden?» sesleri) Eğer salâhiyeti dâhilinde ise yapar. Başka türlü olmaz. O takdirde «memleket hayrına gördüğüm şu işi yetkim vardı, yaptım» dedi ve Yüksek Meclis huzurunda ancak bu şekilde konuşması lâzımdı.

Biz iddia ediyoruz ki, yetkisi yoktur, sarfiyat kanunsuzdur. Vekil bizim bu iddiamıza cevap vermedi. Bir Vekil memleket hayrına gördüğü her işi yapamaz. İzin verirsiniz arz edeyim; Kanunla idare edilen devletlerde, bilhassa bizim gibi iera yetkisi Mecliste olan yerlerde hayır işlerinin takdiri Yüksek Meclise aittir, bir kanunla kendisine takdir hakkı verilmemiş ise bunun takdiri Yüksek Meclisindir.

Şimdi arz ediyorum; Döner Sermaye Kanunu bu sermayenin nerelere sarf edileceğini göstermiştir. Döner Sermayeli Üretme Çiftliklerine 5433 sayılı Kanunun II nci maddesi; 120 milyon lira sermaye vermiştir, bu madde döner sermayenin nerelere sarf edileceğini sarahatle göstermiştir. Bu maddeyi zamanımızı fazla almak için okumuyorum. Bu hüküm içinde Vekilin hayır cemiyetlerine yardım yapması gibi bir mevzu yoktur. Bunun için buralara para sarf edilemez, bu işler hayırlı işler olsa dahi. Ziraat Vekilinin vazifesi ve en hayırlı işi tohum üretmektir. Kendisine bu 120 milyon lira sermaye munhasıran ve munhasıran tohum üretmek için verilmiştir. Meclis orta mektep için para vermek isterse onu Maarif Vekâleti bütçesine zaten kor. Cami yaptırmak için para verilecekse Evkaf bütçesine kor.

Arkadaşlar; bar bar bağıryoruz bu memlekette zirai istihsalı artırmak lâzımdır diye. Binaenaleyh bu iş için kurduğumuz müessese ancak yirmi bin ton tohum yapıyor. Halbuki ihtiyacı, hep biliyorsunuz, 366 bindir. Bu hakikat ortada iken bu müessese başka şey yapıyor. Bu, vazife yapmak değildir. Bakınız, madde ne diyor; tekrar okuyorum : (Birinci ve ikinci maddelerde yazılı

işlerden tohum ve hayvan üretmek, fidan yetiştirme maksadiyle işletmeler kurmaya;

İşletmelerin ilk tesis giderleriyle idare binaları, memur meskenleri ve işletmeler dışındaki dağıtma tesisleri hariç) işletme ile ilgili tesis, ambar, hangar, ağıl, ahır, atelye, imalâthane ve benzeri inşaatı;

Mevcut işletmeler ile bundan sonra kuracakların işletilmesiyle ilgili her türlü giderlerle her nevi iptidai madde, tohum, hayvan, fidan, menkul eşya, makina, malzeme, nakil vasıtaları ve yedek malzemeyi satınalma, kiralama, nakliye, sigorta ve benzeri giderlere;

Temizleme, ilaçlama, ambalâj ve dağıtım merkezlerine yollama giderlerine;

Amortisman bedellerine ve işletmeden mütevellit tamir giderlerine;

Uzman, işçi ve geçici hizmetli ücretlerine ve 24 ncü maddeye göre verilecek fazla çalışma ücretlerine;

Harcanmak üzere Genel Müdürlük emrine 120 milyon lira döner sermaye verilmiştir.

Döner sermayenin ödenmiş miktarının yüzde otuz beşinden fazlası gayrimenkule yatırılmaz.

On bin liradan fazla kıymette gayrimenkule para yatırılması, Bakanın tasvibi ile yapılır.)

Şimdi, bu sermayeyi hayır cemiyetlerine vermek için yetkiyi nereden buluyor? Vekil Bey bu sarfiyatı belki kendisi yapmamıştır, müessese yapmıştır. Eğer Vekil Bey, yetkisi dışında sarfiyat yapanlar hakkında takibat yapmış ve kendilerini cezalandırmış olsaydı mesele kalmazdı. Kendilerinin rapora verdiği cevabı burada okumak bana düşmez. Bunu kendisinin yapması lazımdır.

REİS — Efendim; kifayeti müzakere takriri var, okutuyorum.

Yüksek Riyasete

Müzakereler kâfidir. Reye vaz'ını arz ve teklif ederim.

Izmir Mebusu
Danyal Akbel

REİS — Kifayeti müzakere teklifini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tahsisattan 1955 bütçe yılı içinde sarf olunmayan ve (A/1) ve (A/2) işa-

retli cetvellerin ayrı bir sütununda gösterilen 1 285 198 lira 11 kuruş imha edilmiştir.

REİS — Madde hakkında söz istiyen.. Yok. Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerini icraya Maliye ve Ziraat Vekilleri memurdur.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Lâyihanın heyeti umumiyesi açık reylerinize arz edilmiştir.

3. — *Ankara Mebusu Übeyde Elli ve 14 arkadaşının, 1757 sayılı Kanuna ek 5142 sayılı Kanununun 6478 numaralı Kanunla değiştirilen birinci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi (2/158) (1)*

Yüksek Reisliğe

13. II. 1959 tarihli otuz yedinci İnikatta ruznameye alınmasına Umumi Heyetçe karar verilen ve bugünkü ruznamenin birinci defa müzakeresi yapılacak maddeleri arasında 24 ncü sırada bulunan (Ankara Mebusu Übeyde Elli ve 14 arkadaşının, 1757 sayılı Kanuna ek 5142 sayılı Kanununun 6478 numaralı Kanunla değiştirilen birinci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifinin) diğer işlere takdimen ve müstaceliyetle müzakeresini arz ve teklif ederim.

Bütçe Encümeni Reisi
Halil İmre

REİS — Aleyhinde buyurun, Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Muhterem arkadaşlarım, Meclisin açıldığı günden bu yana mevcudolmayan bir topluluk ve heyecan görmekteyim. (Gülüşmeler, soldan, gürültüler)

9 - 10 ay önce verilmiş bir kanun teklifinin arkadaşlarımız tarafından İçtüzüğün 36 ncü maddesine istinaden gündeme alınması isteniyor, her nedense, hikmeti Huda, bu teklifi aylarca gündeme almayan, müzakere etmeyen Bütçe Encümeninin çok kıymetli Reisi bu sefer onu

(1) 145 S. sayılı matbuca zaptın sonundadır.

derhal gündeme aldırıyor ve şimdi de müstaceliyetle görüşülmesini istiyor. (Soldan, gürültüler)

REİS — Rica ediyorum, gürültü oluyor, hatibin sözü işitilmiyor.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Aylardan beri hiçbir muamele görmiyen bir kanun teklifinin yanında bir de Bütçe Komisyonuna diğer arkadaşlarımız tarafından verilen ikinci bir kanun teklifi süratle itibar görüyor, iltifat görüyor, fakat ondan şimdi hiç haber yoktur.

REİS — Sırrı Bey, siz kanun teklifinin takdimen görüşülmesi aleyhinde misiniz, değil misiniz, bu hususta mütalâalarınızı arz edin.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Sebeplerini arz edeceğim Reis Bey.

REİS — Sebepleri üzerinde değil efendim. bu kanun teklifi müstaceliyetle görüşülsün mü, görüşülmesin mi? Buna temas edin.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Tarihini hatırlamıyorum, Mart veya Mayıs 1958 de veriliyor. Bütçe Encümeni gündemine almıyor ve görüşmüyor, fakat buna benzer bir teklif veriliyor, bunu alıyor ve görüşüyor, bundaki hikmet nedir öğrenmek istiyorum.

REİS — Siz hikmeti öğrenmiyeceksiniz, takririn aleyhinde konuşacaksınız.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Elbetteki aleyhinde konuşacağım. Gündemde Büyük Millet Meclisinin tetkikine arz edilen 85 sıra sayılı Nafia Vekâleti tarafından yer sarsıntıları için ek ödenek talebi var ki on gün içinde Büyük Millet Meclisinin tetkiki icabederken aylarca gelmeyen bu meseledir. Büyük Millet Meclisinin gündemindedir, bunun için hiç acele edilmiyor. Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye Cumhuriyeti arasında Müsadere ve İstimlâke ait kanun lâyihasının birinci müzakeresi yapılmışken ve ikinci müzakeresi yapılmak icabederken günlerden beri görüşülmesi müyesser olmuyor. Daha birçok teklif ve kanun lâyihaları varken, gündemin en son maddesini işgal eden 24 ncü maddede birdenbire Devlet radyosunun Devletin itibarı ile telif edilemeyen neşriyat... (Soldan, gürültüler)

REİS — Sırrı Bey, müsaade buyurun! (Soldan, gürültüler) Beyefendi rica ederim bu şekilde konuşamazsınız. Sizin söyleyeceğiniz şudur; Kendi arkadaşlarınızın teklifleriyle ruz-

nameye girmiş olan bir kanun teklifinin takdimen görüşülmesini encümen istiyor. Lehinde veya aleyhinde fikrinizi beyan ediniz.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Bu kanun teklifinin süratle bir müzakere mevzuu edilmesi için, hiç bir sebep yoktur. Bunun Devlet radyosunda... (Soldan; gürültüler, bağrışmalar) («Nasıl konuşursun bu şekilde?» sesleri)

REİS — Efendim, arkadaşımızın lisan nezahetine aykırı olarak sarf ettiği bu sözlerin zabıttan çıkarılmasını oyunuzda arz ediyorum; Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Bu kelimeleri zabıttan çıkarıyoruz. (Soldan; «Ceza verilsin» sesleri, gürültüler)

SIRRI ATALAY (Kars) — Reis Bey müsaade buyurun da izah edeyim.

REİS — Oyunuzda arz ettim, zabıttan çıkarılmasına karar verdiniz, izah edilecek bir şey kalmamıştır. (Gürültüler)

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Reis Bey, usul hakkında söz istedim.

REİS — Efendim, usul hakkında söz isteyen arkadaşları sıra ile kaydettim, sizi tercih için ne sebep var bey efendi? Sıranız geldiği zaman siz de konuşursunuz.

Usul hakkında Hayri Çopuroğlu!

HAYRİ ÇOPUROĞLU (Kırşehir) — Muhterem arkadaşlar, şimdi gelen bir teklif münasebetiyle biraz evvel yüksek huzurlarınızda bir önerge okundu. Bu önerge Bütçe Encümeni Reisine aittir, Bütçe Encümeni namına verilmiştir. Ruznamenin yirminci maddesine alınmış olan bu teklifin takdimen ve müstaceliyetle görüşülmesi istenmektedir.

Tatbikle mükellef bulunduğumuz usulün 70 nci maddesi; (Bir kanun lâyihası veya teklifi hakkında ya takdim edilirken, yahut birinci müzakeresinden evvel Hükümet, teklif sahibi veya aidolduğu encümen müstaceliyet kararı isteyebilir) âmir hükmünü vaz'etmiş bulunmaktadır. Bunda tamamen müşterekiz. Yanlız geçen sefer de izah edildiği gibi, bize dağıtılan şu teklif hiçbir surette Bütçe Encümeninden geçmiş bir teklif değildir. Binaenaleyh Bütçe Encümeninden geçmemiş bulunmasına, teklifin sahiplerinin de bu teklifin esbabı mucibesinde «Biz bunun müstaceliyetle ve takdimen görüşülmesini istiyoruz» şeklinde bir talepleri bulunmadığına nazaran kendisinden geçmemiş bir lâ-

yiha hakkında Bütçe Encümeninin bu şekilde müstaceliyet istemesini usule açıkça aykırılık ve bir gayretkeşlik telâkki etmekteyim. (Sağdan; bravo sesleri, alkışlar)

Aziz arkadaşlarım, muhterem Riyaset makamından şunu istirham etmek isterim ki, birçok takrirler ve birçok söz talepleri Riyasetçe, usule aykırı bulunduğu mülâhazasıyla, re'sen reddedilmektedir. Böyle bir teklifin; şu sarîh maddeye göre, Riyasetçe bir müzakere mevzuu haline dahi getirilmemesi icabeder. Mâruzatım bundan ibarettir. Takririn nazarı itibara alınmamasını rica ediyorum.

REİS — Efendim, 74 ncü maddeyi okuyorum; «Bir kanun lâyihası veya teklifinin ruznamede bulunan sair maddelere takdimen müzakeresi istendikte bunun esbabı mucibesi dermeyan edilmek lâzımdır. Takdimen müzakereyi yalnız Hükümet veya bir encümen talebedebilir. Bu talep, tahriri olmak şarttır.»

Şimdi konuşan arkadaşımızın sözlerine Riyasetin cevabını arz ediyorum. Talep tahriri olduğu için 3 ncü fıkraya uygundur. Encümen den geldiği için ikinci fıkraya uygundur. Fakat esbabı mucibesi olmadığı için, encümen esbabı mucibeyi dermeyan etmekle mükelleftir. Ondan sonra reye koyacağım. (Soldan, bravo sesleri)

Buyrunuz Encümen Reisi!

BÜTÇE ENCÜMENİ REİSİ HALİL İMRE (Balıkesir) — Evvelâ muhterem Riyasete bilhas- sa teşekkür ederim: Önerge üzerinde bendenize izah imkânını verdiği için ve benden evvel bilhas- sa konuşan arkadaşlarım Tüzüğe uymadığı hak- kindaki mütalâalarına cevap vermek külfetinden beni kurtardığı için.

Reis Bey sadece esbabı mucibenin eksikliğin- den bahsediyor. Gayet sarîhtir, esbabı mucibesi şudur: Bir kere, biraz evvel ittihaz buyurduğun- uz kararın gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, bütçe müzakerelerinin başlaması günü tesbit ve teyidedildiği için, bütçe ile alâkalı bu masraf ka- nunlarının bir an evvel konuşulması lâzım gel- mektedir. Bu, bendenizin Komisyon Reisi olarak arz ettiğim esbabı mucibedir. Takririmde yaz- saydım yine böyle yazacaktım. Ama yazmadığım bir tarafı daha var, mademki esbabı mucibeyi be- yan etmek mecburiyetindeyim, onu da bir mebus olarak arz edeyim.

Muhalefet ve iktidar mensubu karışık bir ar- kadaş grubu tarafından bir maaş kanunu teklifi verildi. Bunun üzerinde konuşmalar, müzakere- ler devam ederken, vâzın kanunun bunun üzerin- de eğilmesinden, tevekküfünden daha evvel, be- yanat, müdahale şu ve bu istikamette devamlı su- rette bir neşriyat alabildiğine devam etti. Müs- taceliyet şunun için: Komisyon Reisi olarak biraz evvel arz ettiğim esbabı mucibe ile ve bir mebus olarak şu arz ettiğim esbabı mucibe ile arz ediyorum ki, artık ne konuşulacaksa, şurada burada değil, bu kürsüde ve bir an evvel konuşulsun. (Soldan, alkışlar)

REİS — Fethi Çelikbaş! («Reye, reye» sesle- ri) Fethi Bey, müsaade buyurun, ne hakkında konuşacaksınız?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Nizamna- meye ademiriyet hakkında.

REİS — Nizamnameye ademiriyet hakkın- da buyurun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Bütçe En- cümeni Reisi, müstaceliyet kararı alınan kanun teklif ve lâyihalarının takdimen müzakeresini is- temeyi istihdaf eden 74 ncü maddeye dayanı- yor. Benden evvel konuşan Kırşehir Mebusu Ço- puroğlu arkadaşımızın ifade ettiği gibi, bunun için evvelâ 70 nci madde gereğince müstaceliyet kararı istihsal etmek lâzım. Nasıl? İzin verirseniz maddeyi okuyacağım ve Nizamnameye ademi ri- yet edilmekte olduğunu göstereceğim.

«MADDE 70. — Bir kanun lâyihası veya teklifi hakkında ya takdim edilirken, yahut birin- ci müzakeresinden evvel Hükümet, teklif sahibi veya aidolduğu encümen müstaceliyet kararı is- tiyebilir.»

Şimdi, mevzuumuzu bu hüküm muvacehesin- de tetkik edersek encümen reisinin encümeni müşkül duruma soktuğu ortaya çıkar. 10 ay evvel encümen, kendisine verilen işe el sürmü- yor. (Soldan, gürültüler) Susunuz beyler, ko- nuşacağım. Muhterem Heyetinize teklif sahip- leri, Nizamname hükmüne dayanarak, teklifle- rinin encümence tetkik edilmediğini ileri süre- rek gündeme alınmasını teklif ediyorlar. Bütçe Encümeni mebus ödeneklerinin artırılmasına ait kanun teklifini çıkartıyor, fakat azaltılma- sı maksadına mâtuf Halk Partisi teklifini ay- lara evvel encümene geldiği halde dikkate al-

myor. (Soldan, gürültüler) (Sağdan, bravo sesleri)

REİS — Şu anda yapılan muamelenin usule aykırı olduğunu söyleyecektiniz, ondan bahsedin.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Sabredin Reis Bey, oraya geleceğim.

Şimdi, 10 ay müddetle encümen işe el sürmüyor, Nizamname ihlâl ediliyor. Nizamname niçin ihlâl edilmektedir, şimdi onu izah edeceğim.

Encümenin müstaceliyet kararı talebedebilmesi için evvelâ kanun teklifini müzakere edip bir mazbata yazması lâzımdır. Daha bunu bilmiyor, encümen. (Soldan, «Hayır, hayır» sesleri) Size maddeyi okuyorum Nusret Bey, siz bilmiyorsunuz. Arz ediyorum.

Üç merci kanun teklifi, lâyihasında Umumi Heyetten müstaceliyet talebinde bulunabilir :

1. Hükümet,
2. Kanun teklifini yapan mebuslar,
3. Encümen.

Ama hangi encümen? Meseleyi tetkik edip mazbatasını Heyeti Umumiyeye getiren encümen. (Soldan, «hayır hayır» sesleri) Sebati Bey, eğer vâzın kanun, encümenlerin tetkik etmediği meselelerde dahi müstaceliyet talebedebileceğini aklına getirse ve sizin gibi düşünenler olacağını bilseydi hüküm koyardı. Bu, abestir.

Bir encümen tetkik etmediği bir kanun teklifinde (hangi düşünce ile hangi zihniyetle müstaceliyet talebinde bulunabilir? (Soldan, «Bulunur bulunur» sesleri) Aman arkadaşlar, Sebati Bey gibi düşünenler emin olunuz abesle iştigal ediyorlar. (Soldan, gürültüler)

REİS — Sadet içinde konuşun, beyefendi.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Beyler eğer kararınız da varsa, buna rağmen muvaffak olamayacaksınız. (Sağdan, alkışlar) (Soldan, gürültüler) Bizim görüşümüze göre kendisi kanun teklifi veya lâyihasını incelememiş, rapor tanzim edip kanun teklifine bağlamamış, mazbata hazırlamamış ve binnetice Heyeti Umumiyenin kararıyla encümenlerin tetkik etmemesine rağmen gündeme alınan kanun tekliflerinde veya lâyihalarında encümenler müstaceliyet kararı talebetmeye haklı değildirler. Bu gayrinizamidir, usulsüzlüktür, bu bir. İki; (Soldan, gürültüler) Daha bitmedi, usulsüzlük bir değil, ikidir!.. Ne zaman takdimen bir kanun teklifi

veya lâyihasının gündeme alınması istenebilir? Bunu 73 ncu madde şöyle tesbit etmiş :

(Müstaceliyet kararının ittihazını mütaakıp Hükümet veya encümen tarafından tahriren vukubulan bir talep üzerine Meclis, isterse o lâyiha veya teklifin sair işlere takdimen müzakeresine karar verebilir.)

Şu halde salâhiyetli olmayan bir encümenin talebiyle müstaceliyet kararı almak mümkün olmayacağına göre, takdimen müzakere talebi, kendiliğinden sâkit olur. Nereden bulmuş encümen bu salâhiyeti? Tetkik etmediği mevzuda «Şunu konuşalım» nasıl diyebiliyor? Bir insan, bir heyet tetkik etmediği bir meselede söz sahibi olarak koskoca bir topluluğu peşinden götürmek için talepte bulunabilir mi? Akıl, mantık, izan bunu kabul eder mi? Yapmayın arkadaşlar! Bütçe Encümeni baştan aşağı Heyeti Umumiyeyi dalâlete düşürmektedir. Übeyde Elli ve 14 arkadaşının, C.H. Partisinin yaptığı, mebus ödeneklerinin indirilmesi teklifi... (Soldan, şiddetli gürültüler)

REİS — Beyefendi yapmayın, rica ederim, usul hakkında konuşun. Bu sözlerinizin usul ile hiçbir alâkası yoktur. Usul hakkında konuşurken usulden ayrıldınız, size birinci ihtarını veriyorum. Evvelâ usulü halledelim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Şimdi müsaade ederseniz evvelâ Reis Beyden bir şey öğreneceğim. Reis ve Riyaset Divanı Nizamnameye aykırı olan hususları reye koymaya mezun değildir, bir. İki, mebusun Riyasete, Encümene. Hükümete sual sormak hakkıdır. Bütçe Encümeni Reisi, Bütçe Komisyonunun hangi günkü İnikadında bu müstaceliyet kararını talebetmenin müzakeresini yapmış ve karara varmıştır? Encümen Reisi bunu cevaplandırmaya mecburdur. Üç, eğer bütün bunlara rağmen Riyaset Divanı illâ işin müzakeresine taraftar olarak...

REİS — Efendim, Riyaseti itham etmeyin, bu şekilde hiçbir sebep yokken şöyle mi olsun, böyle mi olsun şeklinde Riyasete çatmanıza sebep yoktur.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Sual soruyorum, katiyen (çatma) kelimesini reddedirim. Riyasetten öğrenmek istiyoruz; eğer Nizamnameye aykırı olduğunu madde okuyarak ifade ettiğimiz bu tavrı, Bütçe Encümeni Reisi

sinin bu salâhiyetsiz takririni reye koyacaksa, onu bilmek, ona göre konuşmak isteriz.

REİS — Reye koyup koymıyacağım hakkındaki düşüncemi bileceksiniz de ona göre mi konuşacaksınız? Bu nasıl olur?..

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — O halde Bütçe Encümeni Reisi Bütçe Komisyonunun hangi tarihli İnkadında böyle bir talepte bulunmak için karar almıştır? (Soldan, gürültüler, onu söyledi sesleri) Rica ederim, bu, encümen kararı olmadan, Encümen Reisinin re'sen talebettiği bir şey oluyor. Biz Büyük Millet Meclisi Bütçe Encümeni Reisinin Muhterem huzurunuzda, encümeninde konuşulmayan, müzakere edilmeyen bir meseleyi, konuştuk veya konuşmadık, ben bu talepte bulunacağım demesini dahi memleket için faydalı mütalâa ediyoruz. Çıksınlar bunu ifade etsinler, bunu üstiyoruz. Herkes kendi mesuliyetini üzerine almış olur, arkadaşlar.

Şimdi müsaade ederseniz söyliyelim, Bütçe Encümeninin âzası olan arkadaşlar bizde de var. Hiçbir arkadaşta bugüne kadar olan mutad müzakere usulleri içerisinde Bütçe Komisyonu Reisi Halil İmre veya Riyaset Divanı arkadaşlarından böyle bir mevzuda karar almak için davet vâkı olmuş değildir. Hiçbir Cumhuriyet Halk Partisi Mebusu ne şifahi ne de telefonla davet almamıştır. (Soldan; «Ne biliyorsun?» sesleri) Biliyorum. Ben de orada âzayım.

Şimdi arkadaşlar hulâsa edeceğim. (Soldan; gürültüler)

Radyo neşriyatı maksadınızı öğretti... (Soldan; Gürültüler, «Alâkası ne?» sesleri)

REİS — Rica ederim, usul dışına çıkmayın.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlar; Riyaset Divanı ve huzurunuzda radyo neşriyatım hatırlatarak, maksadımın ne olduğunu söylemek istiyorum.

REİS — Beyefendi, maksadınız ne olursa olsun, teklifin aleyhinde konuşacaksınız. Sonra heyeti umumiyesi hakkında konuşacak şey kalmaz.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Belli değil.

KAMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Devam et, devam et!

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Kâmil Bey, gelin siz de burada kürsüde konuşun.

KAMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Devam et, devam et. Ayıp söylediğin.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bir ayıp varsa size aittir, bunu bilin.

REİS — Rica ederim Kâmil Bey!.. Müdahale etmeyin. Rica ediyorum, olamaz böyle şey... (Sağdan; «Ceza verin», sesleri) Rica ederim müdahale etmeyin.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Reis Beyden Nizamnameye uygun hareket etmesini rica ediyorum.

REİS — Bir dakikanız var Fethi Bey.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Dakika ile alâkası yoktur.

REİS — Okuyun maddeyi.. Alâkası var.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Arkadaşlar, her halinizden belli oldu, siz zam yapmak taraftarısınız ama... (Soldan, gürültüler)

REİS — Alâkası yok.. İkinci defa sadede davet ediyorum. Fethi Bey rica ediyorum.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Çok rica edeceğim Reisten, bütün mebuslar, hepimiz bu mevzuda konuşalım.

REİS — Herşeyin bir usulü var. Usul dışında kimse konuşamaz.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Biz şu anda Muhterem Reisinin Nizamnamenin beğeniliğini yapmasını, ve Bütçe Komisyonu Reisi Halil İmre'nin gerek encümene karşı ve gerekse nizamname dolayısıyla Heyeti Umumiyeye karşı giriştiği gayrinizami teşebbüsünden mahrum bırakılmasını, nizamnameyi ihlâl eden bu hareketinde Halil İmrenin teşebbüsünde muvafak kılınmamasını rica ediyoruz. (Sağdan; alkışlar)

REİS — Efendim, Fethi Çelikbaş arkadaşımızın iki noktada itirazları var. Birinci noktadaki itirazları Riyaseti ilgilendirmektedir. Usuli bakımdan; «Müstaceliyet kararı olmadan, takdim olamaz», diyorlar. Yani; «Müstaceliyet kararı bulunmadan takdim istenemeyeceği için, müstaceliyet kararı da alınmayacağına göre takdim de olamaz», demek istiyorlar. Halbuki, Dahilî Nizamnamemiz takdim ile müstaceliyeti birlikte istemek hakkını vermiş olduğu gibi her ikisini ayrı ayrı istemek hakkı da vardır. Eğer Fethi Çelikbaş arkadaşımız, biraz aşağıdaki maddeyi okusalardı, anhyacaklardı. Şimdi bunu kendilerine ben okuyayım. Filhakika 70 nci mad-

de ile 73 nci madde okunursa âdeta böyle bir mâna çıkabilir. Bu demektir ki, bir müstaceliyet kararı alınmıştır, ayrıca takdimen görüşülmesine karar alınmaz. Takdimen de görüşülmesine karar alınabilir.

(74 nci madde : Bir kanun lâyihası veya teklifinin ruznamede bulunan sair maddelere takdimen müzakeresi istenildikte bunun esbabı mucibesi dermeyan edilmek lâzımdır.

Takdimen müzakereyi yalnız Hükümet veya bir encümen talebedebilir.)

Usule sıkı sıkıya riayetsizliğin neticesi olarak arkadaşımın izah etmek istediği budur.

İkinci fıkrayı Dahilî Nizamnameden tekrar okuyorum : (Takdimen müzakereyi yalnız Hükümet veya bir encümen talebedebilir.

Bu talep tahrirî olmak şarttır.) 75 nci maddede okuyorum : (Bir kanun lâyihası veya teklifinin yalnız hemen veya takdimen müzakeresi hakkında ittihaz olunan karar, müstaceliyet kararı sayılmaz.) Demek ki, müstaceliyet olmaksızın takdim olabilir. Eğer bir madde hakkında takdim kararı alınmış ise müstacel mevaddan imiş gibi bir defa müzakere ile bitirilemez. Bunu en başta fakat müstaceliyet olmadığı için, iki defa müzakere edeceksiniz. Onun içindir ki, evvelâ heyeti umumiyesi üzerinde takdim kararı alınmakta ve maddelere geçildiği zaman, (takdim müstaceliyeti istilzam etmediği için,) ayrıca müstaceliyet kararı alınmaktadır. Binaenaleyh yapılan şu muamele usule tıpatıp ve hattâ Fethi Çelikbaş arkadaşımızın arzusundan daha uygundur. Kaldı ki, encümenden gelmiş olan tahririn, - encümende cereyan eden muamele bizi ilgilendirmeyip - encümeni temsil eden Reis tarafından verilmiş olmasının usule uygun kabul edilmesi zarureti vardır.

Usul hakkında söz Mehmet Daim Süalp'in. (Soldan; «vazgeçti, vazgeçti» sesleri) ayrıca usul hakkında söz vermeye Nizamname müsait değildir. Binaenaleyh, tahrirleri tekrar okutarak reylerinize arz edeceğim.

(Bütçe Encümeni Reisi Halil İmre'nin tahriri tekrar okundu.)

REİS — Bir tahrir daha var, okuyoruz.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Komisyon benim sözlerime cevap vermedi.

REİS — Komisyonu cevap vermeye zorlayamayız. Yok böyle bir şey.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Mecburdur.

REİS — Tahriri okuyoruz.

Reisliğe

Ankara Mebusu Übeyde Elli ve 14 arkadaşının teklifi, mebus ödeneklerinin artırılmaması, indirilmesi maksadına mâtuftur.

Bütçe Komisyonundan çıkan Ağrı Mebusu Halis Öztürk ve arkadaşlarının teklifi, mebus ödeneklerinin yükseltilmesini istemektedir. Bu itibarla her iki teklifin tevhid edilerek müzakeresini teklif ederim.

Burdur Mebusu
Fethi Çelikbaş

REİS — Evvelâ takdimen görüşülmesini reylerinize arz ediyorum : Takdimen görüşülmesini kabul edenler... Etmeyenler... Takdimen görüşülmesi kabul edilmiştir.

Fethi Çelikbaş arkadaşımızın halen Ruznamede bulunmayan ve encümende karara bağlanmış bulunan bu hâdise ile ilgili gördüğü ikinci teklifin de birlikte müzakeresini teklif eden tahririni reylerinize arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Bu teklifin heyeti umumiyesi üzerinde müzakereye geçilmeden evvel arkadaşlar evvelâ teklifin esbabı mucibesinin okunmasını talebediyorlar, müsaadenizle okutuyorum

(Teklifin esbabı mucibesi okundu.)

REİS — Efendim, heyeti umumiyesi üzerinde söz isteyen arkadaşların isimlerini okuyorum, bir yanlışlık olmasın.

Aziz Uras,

Ferid Melen

İlhan Sipahioğlu

Şahap Kitapçı

Hayri Çopuroğlu

Adnan Selekler

Fethi Çelikbaş

Hüseyin Balık

Mehmet Daim Süalp

Sırrı Atalay

Emin Soysal

Hasan Tez

İsmail İnan

Vahap Dizdaroğlu

Faruk Ayanoğlu

NAŞİT FIRAT (Çankırı) — Reis Bey, ben de söz istemiştim.

BEKİR ŞEYHOĞLU (Tokad) — Söz istiyorum.

REİS — Yazdım efendim.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Arkadaşlar, İçtüzük hükümlerine göre encümenlerden geçmiyerek ruznameye alınan tekliflerde, teklif sahiplerinin, encümen yerine kaim olarak izahat vermesini haklı olarak ve tercihan dinlenmelerini rica ediyorum.

REİS — Efendim, teklif sahiplerinin tercihan dinlenmeleri hususunda Dahilî Nizamname de bir hüküm olmadığı için, bu mümkün değildir. Meclis teamülleri de not olarak Dahilî Nizamnameye girmiştir. Böyle bir not var mı? Yoktur... Bu sebeple söz istemiş olan arkadaşlara sırasıyla söz vermeye devam ediyoruz.

Buyurun Aziz Uras.

AZİZ URAS (Mardin) — Arkadaşlar, mebus maaşları konusunda, ismi üzerinde, gürültü patırdı bir hayli spekülasyon yapılan bir arkadaşımızın sıfatıyla mâruzatım her iki tarafça sükûnetle dinlenmesini istirham edeceğim. Yapacağım nihaî bir teklifin de nazara alınmasını bilhassa Heyeti Umumiyeden rica edeceğim.

Arkadaşlar, mebusların özlük haklarına müteallik tasarruflar, bilirsiniz ki, dışarda haklı haksız tenkidlere ve polemîğe yol açar. Bu her yerde böyledir ve böyle olduğu içindir ki başka memleketlerde bunun için bâzı usüller konmuştur.

Meselâ, İngiltere'de selef halefin muhassasatını tâyin eder, Amerika'da Congerss yani Senato ve Meclis müştereken karar verir, bilmem nerede Âyan, bilmem nerede her hangi Meclis veya Divan, v; s...

Şimdi arkadaşlar, özlük hakların bizzat tâyini, mebusların hakkı, Meclisin hükümranlık hakları icabı idi. Ne kadar hakkaniyete, insafa adalete uyarlırsa uysunlar, bu hususda haklı da olsalar haksız da olsalar mutlaka dedikodu vesilesi teşkil eder.

Arkadaşlar, bir tek mebusun haysiyeti mevzuubahis de olsa Meclisin fevkalâde titiz davranması lâzımgelir, kaldı ki Meclisin Heyeti

Umumiyesinin prestiji mevzuubahistir ki bu takdirde Heyeti Umumiyenin bilhassa hassas bulunması lâzımgelir.

Bendeniz dedikoduya uğramış bir arkadaşınızım. Benim gayem samimî idi: Partimin kabul ettiği açık ve vazih prensip karşısında, yani 1957 beyannamesinde tamamen tasrih edilmiş olan en yüksek devlet mmurunun maaşını geçmemesi şartıyla imza etmiştim. (Soldan, bravo sesleri)

Şimdi Arkadaşlar; biliyorsunuz ki Ömer Erzurumluoğlu arkadaşım geldi, bana dedi ki; böyle bir teklif getireceğim, ne dersiniz. Biz mukayyedediz dedim. Bu kayıt beni partimin beyannamesi dolayısıyla takyid eder. Ancak bu kayıtlı kabul ederim dedim. Getireceğim teklif bundan ibarttır dedi ve getirdi. Altına, kanun malî teklifinden anlamadığım çin (sadece en yüksek devlet memuru maaşını geçmemek şartıyla) kaydını koydum, imza ettim. Bu matbuata nasıl geçti hep biliyorsunuz «Aziz Uras 8 bin lira istiyor» dediler. Böyle bir şey asla vâkı olmamıştır. Teklif gidiyor encümene, encümen asla bu vaziyeti açıklamıyor, Aziz Uras kendisine yontar gibi bir vaziyet tahaddüs ediyor. Bu isnat haklı mıdır? Bunda asla hakkaniyet yoktur. Samimî bir teklifin benim partimin kabul ettiği şekil ve surette ve onun prensiplerine uyarak koyduğum bir imza ne kadar çok polemîğe sebeb olmuştur. Bu, sizin için de bizim için de vâkı olabilir ve olacaktır. Bunun için istirham ediyorum; bir teklif hazırlıyacağım, biz bu işi, hükümranlık haklarımızdan yalnız özlük haklarımıza ait kısmını Meclis dışında bir divana terk ederek halledelim. Ne bugün, ne yarın, ne o bireyin gerek mebus haysiyetine, gerek Meclisin prestijine bir nakîsa gelmesin. Benim mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Ferit Melen.

FERİD MELEN (Van) — Muhterem arkadaşlar; benden evvel konuşan arkadaşım da temas ettiği gibi, çok nazik bir mevzu üzerinde olduğumuzu kabul ederek bu müzakereye başlamış oluyoruz.

Yüksek Heyetiniz hatırlarlar; bendeniz geçen sene Büyük Millet Meclisi bütçesinin müzakeresi sırasında söz almış ve mebus maaşları üzerindeki tasarrufta B. M. Meclisinin diğer tasarruflarda olduğu gibi hareket etmemesi lâzım-

geldiğini, heyetin bu mevzularda kendisini takyidemesi icabettiğini, zira bunun dışarda her vakit bir polemik mevzuu olması ihtimal dâhilinde bulunduğunu ileri sürmüş ve demiştim ki; memur maaşlarını bir kıstasa bağlamalıyız, meselâ birinci veya ikinci sınıf bir memurun aldığı maaşa raptetmeliyiz ki, memur maaşlarında konjonktür sebebiyle, para değerinin düşmesi sebebiyle bir artırma veya indirme yapıldığı zaman mebus maaşları da otomatik olarak bunu takibetsin. Hakikaten böyle bir esasa bağlandığımız taktirdedir ki, bu mevzuun dışarda vatandaşlar arasında, ister politikacılar tarafından tahrik edilsin, ister edilmesin, bir polemik mevzuu olmaktan kurtarılması mümkündür. Nitekim değerli hemşehrim Halis Öztürk ve arkadaşlarının mebus maaşlarına zam yapılmasına dair olan teklifleri Bütçe Encümeninde müzakere edildiği zaman Nuri Özsan arkadaşımız da bu noktayı ileri sürdü ve bu polemiklerin mebusluk müessesesini zedelediğini ve binaenaleyh mebusluk müessesesinin zedelenmesini ve itibardan düşmesini önlemek için mebus tahsisatı işinin bir çarei halle bağlanması zamanının geldiğini ifade etti. Tamamen iştirak ederim. Zaten bugün müstacelen görüşmek kararı aldığımız bu teklifi arkadaşlarımız böyle bir sebeple huzurunuzda getirmişlerdir. Teklif sahipleri, belki kifayet teklifi gelir, konuşamazlar müsaade ederseniz bendeniz teklif hakkında mâruzatta bulunacağım. Dükkü radyonun bu teklifi memlekete değiştirerek aksettirmek gayretini de göz önünde bulundurarak bu teklifin esasları hakkında mâruzatta bulunmama müsaadenizi rica ederim.

Muhterem arkadaşlarım; arkadaşlarımızın teklifleri şudur :

Arkadaşlar; verildiğinden beri üzerinden uzun zaman geçmiş olan teklifin birinci maddesi «Büyük Millet Meclisi âzasının tahsisat ve harcahları hakkındaki 1757 sayılı Kanunun 6478 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.» şeklindedir.

Şimdi izin verirseniz eklenen fıkrayı izah etmeden, kendisine fıkra eklenen bu maddeyi aynen okuyayım.

«Madde 1. — Mebusların tahsisat miktarı ayda 2 000 lira olarak tesbit olunmuştur.» Madde bu, mebus tahsisatlarını 2 000 lira olarak tesbit ediyor. Eklenmesi teklif edilen fıkra ise :

«Şu kadar ki, bu tahsisat birinci derecedeki devlet memurlarına bir yılda verilen aylık ve tahsisat tutarının on ikide birini aşamaz.» şeklindedir. Demekki, bu teklif bir mebus maaşını 2 000 lira olarak tesbit ediyor ve âzami had olarak bu haddi tesbit ediyor, değiştirmiyor. Derhal arkadaşlarımız «Tahsisat nedir?» diyeceklerdir. Muhterem arkadaşlar, bu teklifi yapan arkadaşlar metni önce bana getirdiler, ihtisasım dolayısıyla bu maddeyi aşağı - yukarı ben yazdım. Şimdi birinci derecede bir devlet memuru teklifi yaptığımız tarihte 1 000 lira maaş alıyordu. Birinci derecede devlet memurları diğer memurlar gibi 6211 sayılı ve onu tadil eden bir kanun gereğince yılda beş maaş nispetinde tahsisat almaktadırlar. Bu tahsisata halk (ikramiye) derse de kanundaki adı (tahsisat)tır. Binaenaleyh ben buna ikramiye diyemedim, elbette bir maliyeci olarak kanundaki adını yazdım: Aylık tahsisat dedim.. Tahsisat bir memurun yılda beş aylık olmak üzere 6211 sayılı Kanun ve onu tadil eden Kanuna göre aldığı miktardır. Bu tahsisat beş aylık miktarında olduğu için bunun yekûnunu 12 aya taksim etmek suretiyle mecburen aylık tahsisatının mecmuunun on ikide birini esas aldık. Ve bu teklif dâhilinde yaptığım hesaba göre o tarihte mebus maaşının şu olması lâzımdı :

Ayda 1 000 lira alırdı ki, seneliği 12 000 lira eder, 5 000 de tahsisat tutar, hepsi 17 000 lira olur. Bunun 12 ye taksiminde aylık 1 466 lira 66 kuruş bulur.

Şimdi tekrar maddeye rücu edelim; teklif edilen madde (mebus maaşı 2 000 liradır, şu kadar ki, birinci derecedeki devlet memurunun maaş ve tahsisatını aşamaz.) Aylara isabet eden kısım 1 466 lira 66 kuruş tutmakta idi. Bu teklifi Bütçe Komisyonu Reisi, bugünkü verdiği ehemmiyetle, ve süratle verildiği anda ele alıp intacetseydi...

BÜTÇE ENCÜMENİ REİSİ HALİL İMRE (Balıkesir) — Târiz etme.

REİS — Müsaade edin, karşılıklı konuşmanın efendim.

FERİD MELEN (Devamla) — Sayın Bütçe Başkanına hürmetim vardır, ara sıra târizde bulunurum, nazımı çeker.

Şayet bunu 9 ay evvel intacedip getirseydi mebuslar şimdi 1 466 lira 66 kuruş olacaktı. Harcahımızı da % 40 üzerinden alacağımıza göre,

hepsi beraber 2 800 lira değil, 1 983 lira 30 kuruş elimize geçmiş olacaktır

Muhterem arkadaşlar, bu anda teklife her hangi bir tadil yapılmadan kanuniyet izafe ettiğimiz takdirde bu anda mebus maaşı otomatikman bu hadde inecek, aya isabet eden harcırar ve maaş yekûnu 2 800 lira değil, 1 983 lira 30 kuruş olacaktır.

Bendeniz mebus maaşının bu hadde indirilmesini istiyenlerdenim. Bu husustaki düşüncelerimi Bütçe Encümeninde uzun boylu arz etmiştim. Vaktinizi israf etmek istemiyorum, efkârı umumiyeye intikal etmiştir.

Şimdi denebilir ki, «tahsisat kelimesi umumi bir terimdir. Binaenaleyh hâkimin aldığı para, valinin aldığı para, muhtelif namlarla bilmem başka bir memurun, bir üniversite profesörünün aldığı parayı da ihtiva eder». Hayır arkadaşlarım, bilhassa maliyede terimlerin büyük ehemmiyeti vardır ve bunların yerli yerinde kullanılması lâzımdır. Bir maliyeci sıfatıyla bendeniz bu terimi yerinde ve bilerek kullandım. Mevzuatımızda çıplak olarak (tahsisat) kelimesiyle ifade edilen bu arz ettiğim, memurun beş maaş nispetinde aldığı, paradan başka bir istihkak yoktur. Hâkimin aldığı paranın adı hâkim ödeneğidir. Bu, çift kelime ile ifade edilir; (hâkim ödeneği) veya (hâkim tahsisatı) denilir. Profesörün aldığı paranın kanundaki adı üniversite tazminatıdır. Valilerin ve müsteşarların aldıkları da (temsil ödeneği) dir. Yani bunların hepsi çift kelime ile ifade edilir. Binaenaleyh sadece (tahsisat) dediğimiz zaman bunların hiçbirisini ifade edemez. Şayet böyle bir kanun mevcudolsa ve tefsir için huzuruza gelse, eminim ki, siz de benim gibi tahsisat kelimesinin yalnız başına; hâkim tahsisatı, üniversite tazminatı gibi mürekkep kelimelerle ifade edilen tahsisatları ihtiva etmediğine karar verirsiniz.

CEMAL TÜZÜN (Kocaeli) — Fazlasını almazsın.

FERİD MELEN (Devamla) — Arz ettiğim gibi, metne tahsisat kelimesi bu sebeple konmuştur. Kanun teklifinin gerekçesini dikkatle tetkik buyuracak olursanız görürsünüz ki, hedef sadece memurların aldığı 5 maaş nispetinde ikramiyedir ve o maksuttur.

Muhterem arkadaşlarım; arz ettiğim gibi mevzuatta bir değişiklik mevcudolmasa idi, bu teklifi bu anda geldiği gibi, kabul etmek için ben de ri-

ca edenler arasında olacaktım. Ancak arka daşlarım, bu anda, Bütçe Komisyonunda tetkiki bitmiş ve kabul edilmiş birkaç kanun tasarısı vardır. Bunlardan bir tanesi de, memurların maaş ve ücretlerine zam yapılmasına dairdir. Bu tasarını ne olmuştur? Bütçe Encümeninin kabul ettiği şekilde göre bu tasarını, memurlara, arz ettiğim, 6211 sayılı Kanunla verilmekte olan tahsisatı kaldırmış, ilga etmiştir. Binaenaleyh birkaç gün sonra gelecek olan bu tasarını kabul edildiği takdirde artık tahsisat namı altında verilen bir istihkak kalmıyacaktır. Böyle olunca buradaki tahsisata lüzüm ve ihtiyaç kalmaması icabeder. Çünkü tahsisat namı ile bir istihkak olmayınca memurların aslı maaşlarına zam yapılmış ve beş maaş nispetindeki ikramiye kaldırılmıştır. Bu suretle tahsisat mefhumunun tatbik mahalli kalmıyor. Şu halde tatbik mahalli kalmıyan bir mefhumun Yüksek Heyetinize kabul edilmesi, biraz evvel arkadaşlarımızın işaret ettiği gibi, acaba bundan maksat hâkim tazminatı, üniversite tazminatı, valiler ve müsteşarların mevkilerinin istilzam ettiği masrafları karşılamak üzere verilen temsil ödeneği mi, yoksa veznedarlara verilen kasa tazminatını kastediliyor? Denir ve bâzı tereddütlere yol açabilir. Bu sebepledir ki, arz ettiğim tasarılarla birlikte nazara alınınca artık bundan tahsisat kelimesinin kaldırılması icabeder ve tahsisat kelimesinin kaldırılması suretiyle metni kabul buyurursanız vaziyet şöyle olur.

(Mebus maaşı 2 000 liradır. Şu kadar ki, birinci derecede Devlet memuru maaşını aşamaz.) Birinci derecede Devlet memuru maaşı, arz ettiğim gibi, birkaç gün sonra huzuruza gelecek olan kanun teklifi ile 2 000 lira olacağı için, mebus maaşı da birinci derecede Devlet memuru maaşı ile bu suretle eşit vaziyete gelmiş olur. Bizim arzu ettiğimiz ve grupumuzun üzerinde durduğu gerçek de böylece tahakkuk etmiş olur.

TEVFİK TIĞLI (İsparta) — O halde fıkraya lüzüm yok.

FERİD MELEN (Devamla) — Fıkraya şu bakımdan lüzüm var. İleride iktisadi vaziyet veya sıkıntı dolayısıyla memur maaşları indirilebilir. O takdirde mebus maaşları da otomatikman birinci derecedeki memur maaşına indirilmelidir. (Soldan; «artarsa» sesleri.) Arttığı takdirde yeni bir kanuna ihtiyaç var demektir. Bizim teklifimizde memur maaşları arttığı zaman, mebus

maaşlarının artmasını istilzam eden bir hüküm mevcut değildir.

Bendeniz bu sebeple, fıkranın kaldırılması kaydı ile maddenin aynen kabul edilmesini teklif edeceğim.

Şimdi arkadaşlarım, belki tereddüt ederler, bu tahsisat kelimesini aynen aldım, müsaade ederseniz aynen okuyayım:

(6211 sayılı Kanun, umumi, mülhak ve hususi bütçeli idarelerle belediyeler ve bunlara bağlı kurum ve teşekküllerden maaş ve ücret alan memur ve hizmetliler - ordu mensupları dâhil - her yıl İcra Vekilleri Heyetince tesbit edilecek tarihlerde maaş veya ücretler verilen aylık tutarı üzerinden 3 defa tahsisat verilir.)

Eğer bu tahsisat kelimesi yüksek memurlar için kaldırılacaksa, arz ettiğim gibi, metinde tahsisat kelimesinin kalmasına ihtiyaç yoktur.

Şimdilik mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — İlhan Sipahioğlu.

İLHAN SİPAHİOĞLU (İzmir) — Çok muhterem arkadaşlarım; üzerinde görüştüğümüz kanun teklifini yapan 14 C. II. Partili arkadaşımıza berveçhi peşin teşekkürlerimi arz ederim. (Sağ ol, sesleri)

Çünkü, evvelâ Aziz Uras arkadaşımızın, sonra bir nebze de Ferid Melen arkadaşımızın temas ettiği gibi biz, mebus maaşları meselesini bir prensibe bağlamazsak, her defa karşımıza çıkacak bu mesele yüzünden teker teker mebus olarak bizim ve topyekûn Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti mâneviyesi zedelenecektir. İleri geri, doğru veya yanlış bu mânevi şahsiyetin haysiyet ve şerefi zedeliyecek iddiaların ileri sürüleceğini kabul etmemiz lâzımdır.

Bunu bir prensip meselesi olarak halledersek bundan sonra bu mevzu hiç konuşulmaz, prensip ne ise hep o tatbik edilir, böylece bu mesele de ayağa düşme mevzuu olmaktan çıkar, kurtulur.

Muhterem arkadaşlar; ben bu teklife tarzı tahriri bakımından itiraz edecek noktalar bulunduğunu, bu teklifin bütün meseleyi halledecek mahiyette olmadığını söylemek suretiyle itiraz edebilirim ama bunu ikinci plânda telâkki ediyorum. İlk plânda meseleyi prensip meselesi olarak hallettiği için bu teklife taraftar olduğumu ve onu memnuniyetle karşıladığımı ifade etmek istiyorum. Zira böyle bir prensibe varmadığımız takdirde her mebus tahsisatına zam

mevzuubahsolduğunda maalesef iğimizden ve dışımızdan samimiyetten uzak iddiaların serd edildiğini görmemiz mukadderdir. Zamanın muhalefet partisi bunu istismar mevzuu yapacaktır. Ve maalesef şimdi hiç kimseyi itham etmediğimi ifade ederek diyebilirim ki; bir taraftan kırmızı reyler verilirken diğer taraftan paraların cebe indirilmesi gibi hareketler bütün halkın nazarında biz mebusların itibarını düşürecektir. Ben sözlerime gayrişahsidir dedim, hiç kimseyi itham etmeksizin söylediğimi ifade ettim. Bu iş bir prensibe bağlanmadıkça mebuslar halka karşı konuşurken başka türlü, parayı cebe indirirken başka türlü yürünmek durumunda kalacaktır.

Arkadaşlarımın esbabı mucibeleri gayet güzeldir. Diyolar ki, «Böylece maaş ve tahsisatla geçinmek durumunda bulunanlarla mebuslar arasında bir müsavatin temini hedef tutulmuştur.» Ben iştirak ediyorum.

FARUK AYANOĞLU (Tokat) — Geçen Mayıs'taki, maaşla mayıs'taki.

İLHAN SİPAHİOĞLU (Devamla) — Nasıl mayıs'taki beyefendi? Kanun teklifini yapan arkadaşlar «Bu kanun 1 Mart 1959 tarihinden itibaren meriyete girer» demişlerdir.

Muhterem arkadaşlar; tekrar ediyorum mesele Mebus tahsisatının bir prensibe bağlanması meselesidir. Büyük Millet Meclisinde yüzlerce kanun çıkar, bu bütün milleti alâkadar eder ama Mebus tahsisatına ait çıkan kanunun bir hususiyeti vardır; bu kanun sadece bizi alâkadar eder. Otarmuşlar, kendi maaşlarını istedikleri gibi tesbit ediyorlar zehabında olanlar bulunabilir. Bu zihniyeti silmek bunun için de bir kıstas bulmak mecburiyetindeyiz. Arkadaşlarımız, mebus tahsisatı birinci derecede memurun maaş ve tahsisatından fazla olamaz teklifinde bulundular. Ben de bu teklifin yerinde olduğuna kaaniim. Halk Partili arkadaşlar bu suretle hayırlı bir iş yapmışlardır. Ne yapalım, Halk Partili mebuslar taraftarlarının ve gazetelerinin yaptığı neşriyatın tesirinden kendilerini kurtaramaz hale gelmişlerdir. (Sağdan; «Radyo radyo», sesleri)

Muhterem arkadaşlar; Aziz Uras arkadaşım ifade etti; «Ben, dedi, kanun teklifine imza ederken biliyordum ki, bu kanun teklifindeki esas hüküm benim partimin seçim beyannamesi ile ilân ettiği undeye uygundur. Yani; (Mebus

maaşları birinci derecedeki bir memurun alacağı maaş ve tahsisattan fazla olamaz), hükmü benim partimin seçim beyannamesinde ifade edilmiştir. Bu sebeple 14 arkadaşımız da parti programlarına ve beyannamesine aykırı olmadığı içindir ki, bu kanun teklifini buraya getirdiler. O halde bir Halk Partili Mebus arkadaşım kendi partilerinin tüzük ve beyannemelerine uygun olan bir teklifin aleyhinde konuşmasını anlamak doğrusu müşküldür. O kadar müşküldür ki, çok rahat konuşması icabeden Ferit Melen arkadaşımız dahi bu kürsüde çok müşkül konuştu yahut, belki subjektif bir görüştür ama, bana öyle geldi.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) — Şu müşkül tâbiriniz içinde kimin müşkül konuştuğu belli.

İLHAN SİPAHIOĞLU (Devamla) — Öyle, öyle.

Muhterem arkadaşlar; ben yalnız meselenin böylece bir prensip meselesini bu şekilde halledeceği fikrini ifade etmekle iktifa edeceğim. Aksi halde doğan mahzurlar tecrübe ile sabittir. Hepiniz bilirsiniz, parti meselesi olmanın çok üzerinde bu Yüksek Meclisin haysiyeti meselesidir. Bu itibarla futbol topunu sağdan sola atar gibi bir davranışla mebusun maaşı her gün münakaşa mevzuu olamaz. Madem ki, bir prensip veriliyor bu prensibin ölçüsü nedir? Bunu bulalım.

Arkadaşlar diyorlar ki, bir mebusun maaşı birinci derecede bir Devlet memurunun maaşı olmalıdır. Ben de bu fikre uyuyorum. Arkadaşlarımızdan bir kısmı hayır, 14 ncü derecede bir memur maaşı seviyesine indirelim veya prensip bu olsun der bu da bir fikir. Ama birinci derecede Devlet memuru maaşını esas almaya taraftar olunca bunun maddî kısmını da teker teker izah etmek lâzımdır, aksi iddiada bulunanlar da bu izahı yapmalıdır.

Bizim, hepimizin, mebus olarak birçok masraflarımız vardır, bunlar Devlet memurlarının masraflarından birçok noktalardan ayrı şeylerdir; temsil ettiğimiz vazifenin seviye ve hususiyetleri malûmdur. Mebus olmadan evvel esasen çok varlıklı arkadaşlarımız bulunabilir, ama diğer taraftan mahdut bir gelir içindeyken bu vazifeyi üzerine alıp Meclise katılan arkadaşlarımız da vardır. Mebus olarak her birimizin asgari muayyen bir seviyede yaşamak mecburiyetinde olduğumuz hakikatını göz önünde tutmak

ve Türk milletinin mebusunun, Türk milletinin birinci derecedeki memurundan daha aşağı şartlarda yaşaması lâzımgelir şeklinde bir kaziye ile sürülemediğine göre bu teklifte kabul edilen (Birinci derecedeki Devlet memurunun aylığını aşamaz) esası bana uygun gelmektedir. Dışarda bâzı gazetelerde «mebusluk mesleki feragat meslekidir, dışarda da çalışmak şartıyla kendisine bir gelir temin edebilir» fikri müdafaa edilmektedir. Filhakika 600 mebusun 500 ü mebus oldukları için dışarda çalışmamak mevkiine düşmüşlerdir. Memleketin şartları budur, bunu bilmemizden gelemeyiz.

Halk Partili arkadaşlarımın bu güzel teklifine taraftarım, kabulünü istirham ederim. Yalnız bu teklifte bir nokta var ve tezat arz ediyor, diyor ki : Maddenin birinci fıkrası aynen bırakılmaktadır. Bir fıkra eklenmektedir. «Şu kadar ki, bu tahsisat birinci derecedeki Devlet memurlarına bir yılda verilen tahsisat tutarının on ikide birini aşamaz.» Bu ters bir takdim tarzıdır. Bu itibarla katî olarak koymuşsunuz : 2 000, bunu aşamaz. 2 000 olduktan sonra aşmak, taşmak mevzuubahis değildir. Onun için bu rakamı kökten çıkarmak lâzımdır. (Sağdan gürlütüler) İzah edeceğim, bunu çıkarmak lâzım, çünkü bu maddeyi.. Çünkü o zaman biz bir prensip koymuş olmuyoruz. Bir yandan yine dondurulmuş bir rakam koyuyoruz, altına da o rakamın hayatiyetini muhafaza edip etmediği hususunda bizi tereddütte bırakacak bir fıkra ilâve ediyoruz.

Eğer yukarıda maktu bir rakam olmazsa yalnız birinci derecedeki memurun maaş ve tahsisatı indiği takdirde indirilmiş olacaktır. Aksi halde birinci derecedeki memur..

KEMAL SATIR (Adana) — Memurunki yükselse mebusunki yükselmez, 2 000 de kalır. Prensibimiz budur.

İLHAN SİPAHIOĞLU (Devamla) — Bir dakika.. Aksi halde arkadaşlar ne olur? Mebus maaşı umumi konjonktür icabı 2 000 liraya çıkar, bir müddet sonra birinci derece Devlet memuru maaşı 800 liraya indirildiği takdirde, mebus maaşları gene 2 000 lirada kalmakta devam eder. Sizin de maksadınız bu değildir her halde muhterem arkadaşım. Onun için «maaş ve tahsisat tutarından fazla olamaz» denmiştir. İki bin olur, 1 000 olur, 500 e düşer. 1931 senesinde

o buhranlı zamanda mebus maaşları 500 lira iken 350 liraya indirilmiş. Bunu söylemek hoşunuza gider her halde.

Arkadaşlarıma tekrar teşekkür ederim. Umarım ki, kendi teklifleri aleyhine ne el kaldırırlar, ne de kırmızı rey verirler. (Soldan : Alkışlar).

REİS — Şahap Kitapçı.

ŞAHAP KİTAPÇI (Tokat) — Söz sıranı Sırrı Atalay'a veriyorum.

REİS — Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Muhterem arkadaşlarım, milletvekili maaşlarının indirilmesi hakkındaki, arkadaşlarımızın kanun teklifleri görüşülmektedir. İlhan Sipahioğlu arkadaşım bir prensip meselesinin tesbit edilmesini haklı olarak talep buyurdular. Dediler ki : «Bu hususta bir prensip tesbit edelim. Milletvekilleri maaşlarının artırılması veya indirilmesinin yarattığı psikolojik havadan kurtulalım.» İlhan Sipahioğlu arkadaşım söze başlarken, bu prensip, diyemedi ve bu teklifin maksat ve gayesini istemedi. Bir prensibe bağlıyalım, diyordu. Bundan anlaşılıyor ki, bu prensibin altında bir maaş zammı bütün fecaati ile yatmaktadır. (Sağdan, «bravo» sesleri) Ferid Melen arkadaşımızın sarîh olarak bütün efkârı umumiyyeye ve mâserî vicdana hitabettiği gibi Cumhuriyet Halk Partili milletvekilleri arkadaşlarımızın teklifleri bir tek kuruş dahi artırılmasını tazammun etmemektedir. Bilâkis ehemmiyetli bir indirmeyi aşikâr olarak talebetmektedir. Hiçbir sebep ve bahane ile hiçbir şekilde milletvekilleri maaşı hiçbir zaman iki bin liradan fazla olmayacak ve birinci derecedeki memurun yalnız maaşı nispetine indirilecektir. Teklif Devlet radyosunun ilâmî hilâfına sarîh ve kesin olarak bu hedefi istihfaf etmektir, tahrife asla müsait değildir.

Politika hayatında birçok şeylere şahid olduk, birçok şeyler gördük. Bu politika hayatı içinde köprülerin altından nice sular geçti. Şimdi de Cumhuriyet Halk Partili 14 milletvekilinin teklifi altında diğer arkadaşların verdikleri zam teklifini millete maletmek ve Halk Partisinin teklifini istismar ederek Halk Partisini bu işte töhmetli çıkarmak taktiği vardır. (Soldan, gürültüler) Hakikati söylüyorum, mesele bundan ibarettir. Bu taktik ibretle, elemle müşahede edilecek bir hevesin ifadesidir.

Arkadaşlarım; 1955 yılının yine böyle bir Şubat ayı idi. Gecenin geç vaktinde 1 150 lira olan milletvekilleri maaşlarının artırılması teklifi gelmişti. Bu teklifin aleyhinde de, çıktım ve burada konuştum. (Soldan, «parayı aldın mı?» sesleri)

REİS — Müsaade buyurun efendim, hâtip sözüne devam etsin.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Parayı aldım. Almasaydım, valilerin otomobilleriyle seçim bölgelerine siz gidecektiniz. (Soldan; gürültüler)

REİS — Lütfen karşılamayın, müdahale etmeyin.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Etsinler memnun olurum, müteşekkir oldum. Çünkü, siz seçim zamanı Zirai Donatımın jipleriyle, belediyelerin jipleriyle (Soldan; gürültüler) seçim bölgelerine gidip parti propagandası yapacaksınız. (Soldan gürültüler)

REİS — Rica ederim efendim, müdahale etmeyin, hâtip konuşsun.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Karşılıklı siyahlılar ile mücadeleye girip kazanmak için kanunla verdiğimiz paraları elbette aldık. Partimize verdik. Seçimde sarf ettik ya siz? İtiraz ettim ve bugün de şimdi itiraz ediyorum.

REİS — Efendim, cevap vermeyin, mütalâanıza devam edin.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Arkadaşlarımız der ki, İlhan Sipahioğlu arkadaşımız der ki, daha önce de Bütçe Encümeni Sözcüsü dedi ki : Milletvekillerinin kendilerine mahsus masrafları vardır. Dünyanın bütün memleketlerinde hür ve demokratik anayasalarda milletvekilleri tahsisatları yani ödenekleri hüküm altına almışlardır. Milletvekillerinin bağımsızlıklarını temin eden bir mesele olarak maaş meselesi mütalâa edilmiştir. Maksat milletvekilini mensuboldukları partilerin ve liderlerin müstakbel tazyiklerine karşı bağımsızlığını temindir. Bu bağımsızlıktan da maksat milletvekiline fazla tahsisat ve maaş vererek milletvekillerini parti liderlerinin emri altında ve onların istediği şekilde vicdanlarının sesiyle hareket etmemek durumuna düşürmemek içindir, yoksa, cazip bir hayatı temin değildir.

Milletvekilleri maaşlarının artırılması lehinde olan fikir dört noktada toplanabilir. Denir

ki, şahsi serveti olmayan milletvekillerinin aşırı bir medeni hayatın icabettirdiği geçim şartına sahibolması lâzımdır. Milletvekillerinin kendilerine mahsus bazı masrafları vardır. Kabiliyetli ve ehliyetli fikir adamlarını parlâmentolarda bulundurmamak âmme hizmetleri ve teşriî hayat için elzemdir. Milletvekillerini maiyet kaygılarından uzak tutmak teşriî hayat için faydalıdır. Lehte olan bu noktai nazarları aleyhte olan şu kuvvetli hakikatler hemen ezmekte ve ortadan kaldırmaktadır. Eğer ben, vicdanen kaani ve emin olsam ki 14 arkadaşımızın verdiği teklif tarafınızdan gelecek bir değişiklikle ortadan kalkmıyacak, aynen çıkacak ben de beraberim sizinle müttefik olurum. Politika hayatı bu, çok şeyler gördük, çok şeylere nice nice taktiklere şahit olduk. İşareti de Devlet radyosu yapmıştır, Cumhuriyet Halk Partisi milletvekilleri teklifi altında bir zam çıkaracaksınız ve umumi efkâra maaşların lehinde olduğunu yayacaksınız. Bu hevesinizi belirtmeye mecburum.

REİS — Müsaade buyurun, bir noktayı tavzih edeyim, teklif Gurupun teklifi değildir, 14 mebus arkadaşımızdır.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Evet efendim, 14 Cumhuriyet Halk Partili arkadaşımızdır, teşekkür ederim. Eğer biz milletvekillerine munhasıran birinci derecedeki memurun, maaşını vermeyip de her hangi bir nam, ile ve bir taktikle onu geçecek şekilde bir para verirse milletvekillerinin vatandaşın çektiği ıstırapla, konjonktürün çizdiği krafikle, irtibatını kesmiş oluruz, yani vatandaşın ıstırabını bizzat duymamış oluruz. Birinci derecedeki memur maaşından fazlasını verirsek...

SIRRI TURANLI (Adıyaman) — Zenginlere vermiyelim mi?

SIRRI ATALAY (Devamla) — O senin elinde değil.

REİS — Hatibe müdahale etmeyin efendim.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Eğer birinci derecedeki memurun munhasıran üzerinde her hangi bir nam ve isim altında milletvekillerine tahsisat verdiğimiz zaman milletvekilini milletin ıstırabından uzaklaştırırız. Taktirimizde tahsisatı izah ettiğimiz zaman, bu tahsisatın mânası sarıh olarak belirtilmiştir. O tahsisatın mânasını sarıh olarak Ferid Melen arkadaşımız Türk mil-

letine ulaştırdı. Devlet radyosunun vatandaşın ulaştırdığı şekilde hiçbir zam yoktu. Radyo zamını nereden çıkardı, söylemek istemiyorum çünkü sözümü kesersiniz konuşmaktan mahrum olurum. Radyoya bu hareketinden ötürü lâzımgelen sıfatı vermiyorum.

REİS — Konuşmaktan mahrum olmasanız bile söylemeyiniz lütfen.

SIRRI ATALAY (Devamla) Muhterem arkadaşlarım, nimetlerin külfetlerle eşit olması icabeder. Nimet = Külfet. Milletvekilinin külfeti ile nimeti arasındaki münasebeti kurarsak birinci derecedeki memurun üstünde nimete hak kazandığını hiçbir arkadaşımız iddia edemez.

İHSAN YALKIN (Manisa) — Taktirinizde var.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Birinci derecede maaş. Bunu tekrar edeceğim: Yalnız maaş!

KEMAL SERDAROĞLU (İzmir) — Birinci derecedeki memurlar tahsisat almıyorlar mı?

REİS — Müsaade buyurun efendim.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Önde oturan muhterem eczacı, kimyacı mebus Serdaroğlu arkadaşımız diyorlar ki, memurlar tahsisat almıyorlar mı?

Muhterem arkadaşım, Türkiye'de birinci derecede memurların adedi ne kadardır? Ve bunların bu mevkie gelebilmeleri için nerelerden geçtiklerini, ne kadar hizmet ettiklerini, ne emeklerle buralara geldiklerini bilir misiniz? Bu bir karyer meselesidir, bir emek meselesidir. Bunu arkadaşımızın bilmesi lâzımdır. O emek ve göz nurunun maaşını bizde alıyoruz, yetmiyor mu? Milletvekillerinin maaşlarının artırılması, demin arz ettiğim gibi milletvekilinin bağımsızlığını kökünden sarsar, milletvekilliğini cazip bir hale getirir konjonktürün üstünde astronomik bir rakama ulaştırır ve böylece de merkezden liderlerin aday göstermek imkanları kalkar. Bu hal bu gün sizin partinizin liderleri emrine yarın benim partimin liderleri emrine milletvekilini sokar. Bu memleketin evlâtları olarak muhalefette hürriyetin ateşli taraftarı iktidarda kısıcı olmalıyım. **Yarınımızın emin mesnetlerini temin edelim.** Bir hakikat olarak bütün bir Asyalı cemiyetin mânevi alâkasını unutmıyalım. Kuvvetlenen taraf olmak, kadere razı olmak, neme lâzımcılık, menfaatimiz mevzuu bahsoldukça yumuşayıvermek... Huylarımızın bir Asyalı zihniyetin mah-

sülü olduğu muhakkaktır. Bunun şu meseledeki kurtulma yolu milletvekili maaşlarını muayyen bir seviyede sabit tutmaktır. Yazık olur memlekete, yarın evlâtlarımız bize beddua eder. Çıkarmazsanız, bir kuruş bile arttırmazsanız yüreğim dolusu minnet ve şükranım sizin olsun! Amma arkadaşlar; politika bize çok şeyler öğretti. Hiçbir değişiklik teklifi gelmeyeceğine teminat verin, hiç konuşmadan ineyim. Bu huzura beni kavuşturun, deyin ki; hiçbir değişiklik gelmeyecek. Biliyorum; gelecek, Devlet radyosu çanını çaldı, işaretini verdi.

Arkadaşlarım; Türkiye'de millî gelirin vatandaş başına, bir nüfusa isabet eden miktarı bin liranın aşağısındadır. Yani ayda bir insana 100 lira bile düşmemektedir. Bu gerçeğin karşısında bu parayı nasıl alabileceğiz? Sanayide aylık ücret vasatısı Türkiye'de 200 liranın civarındadır. Devlet bareminin aşağı haddinde bulunan vatandaşa 100 - 110 lira verdiğimiz oluyor. Getireceğiniz rakamları katı olarak bilmiyorum. Bu gerçeklerle telifsiz olacağı muhakkaktır.

İlhan Sipahioğlu arkadaşım objektif bir kaside bulalım dedi. Medeni memleketler bulmuşlar. Meselâ Amerika Birleşik Devletleri Reisi-cumhurunun seçim devresi zamanında maaşı bir santim artamaz. Amerika Birleşik Devletlerinin Anayasasının 1 nci maddesinin altıncı bölümü milletvekilleri maaşlarını tesbit etmiştir. Milletvekilleri secildikleri devre içerisinde Devletin mülki teşkilâtı içinde seçim devresi sırasında maaşı artan her hangi bir dairesinde çalışamazlar. Biz öyle milletvekilleri arkadaşlar biliriz ki, Devletin iştirak ettiği İktisadi Devlet Teşekküllerinde reis ve âzadılar, ayrıca oralarından da para alırlar. Hem de hatırı sayılır miktarlar alırlar.

Bir taraftan bu şekilde Devletin iştiraki bulunan İktisadi Devlet Teşekküllerinde bâzı arkadaşlarımız ayrıca artan miktarlarıyla para alacaklar.

Dünyada en çok maaş alan ve dünyanın lideri mevkiinde bulunan Amerika Birleşik Devletleri milletvekillerinden sonra, hemen peşi sıra, (Milletinin bin bir ihtiyacı var iken) Türk milletvekilleri gelmektedir. Bütün yer yüzünde en çok para alan milletvekilleri arasında Amerika'nın peşi sıra Türkiye gelmektedir. Daha da artırılmasına vicdanlarımız nasıl müsamaha gös-

termektedir? Hür dünya milletleri içinde Amerika'dan sonra, İngiltere ve Batı Almanya'dan evvel Türk milletvekilleri! Sade bu kadar değil, milletvekili sayısı da çoktur, muhterem arkadaşlar, milletvekilleri maaşı yanında sayısı da çoktur.

Muhterem arkadaşlarım, 22 Temmuz 1947 de muhalefet yıllarında bulunan Demokrat Parti adına bu kürsüden Muğla Mebusu Necati Erdem şöyle diyordu. Elbette kulaklarınızda aksi sedası kalmıştır, elbette vicdanlarınızda bir nebze tortusu vardır. Ama ben bir daha tekrar edeyim: «Bu kanuna rey verecek Demokrat Partili milletvekili yoktur.» Muhalefet yıllarında o zamanki cüzi bir artırma için Demokrat Parti adına konuşan Necati Erdem «Bu kanuna rey verecek Demokrat Partili milletvekili yoktur. Demokrat Parti adına bunu tebliğ ediyorum» diyor ve bir demarş yapıyordu. Bu teklife şimdi rey veriyor Demokrat Parti. Aradan çok geçmedi, zannedirim 12 yıllık bir müddet.

O zaman büyük bir heyecan ve fazilet içinde bunun dâvacısıydınız. Bu, Türkiye tarihinde yeni değildir, okuyorum: (1877 yılında Meclisi Mebusanda İzmir Mebusu Yenişehirizade Mehmed Efendinin teklifi üzerine yetim, mâzulin ve mütekaidine maaş verilmesi için Vükelâ tarafından rubu maaş terkin olundu.) Memleket bir iktisadi buhran içinde iken vekiller maaşlarının rub'unu Hükümet emrine veriyorlar. Ve devam ediyor: (Ahalinin bu şevk ve gayreti Vükelânın binek atlarını terki ile oldu.) İşte biz, vatandaşlara, iktisadi sıkıntımız vardır, ümitli günlerimiz gelecektir, katlanınız, diyoruz ama vatandaşlarımıza biz kendimizden bir örnek gösteremiyoruz. Bizim babalarımız, dedelerimiz milletvekili ve vekil olarak geçmişte maaşlarının rub'unu veriyorlar, hamiyet ve fedakârlığa ortak oluyorlar. Milletlin ıstırap ve ümidi işte böyle paylaşılır. Vükelâ Babâliye gelmek için tahsis edilen binek atlarını ve maaşlarının dörtte birini veriyorlar. Biz munhasıran ve daima maaşlarımızı artırma yolundayız. Tutup bu genç yaşta ben 75 yıl önceki fedakârlığın hasretini izah ediyorum. Ben 1878 Mebusunun hâleti ruhîyesini belirtmeye çalışıyor, kendimizin, fedakârlıkta onları geçmeye mecbur olduğumuzu izah ediyorum. Bu izah mecburiyetini bile kendim için bahtiyarlık sayıyorum. Memleketin hastaneye, yola, köprüye ve çeşitli işlere ihti-

yacı var. Memleket vardır ki, bunu halletmiş. 65 yaşını dolduran vatandaş, memur olsun olmasın, içtimai sigortaya bağlı. Çoluk çocuğu ve ailesi, kendisi bu sigortaya tâbi, para alıyor. Başvekili halkla beraber otobüs kuyruğuna girer. Mebusu, vekili, benden az maaş alır ve otobüsle Meclise gelir. Biz ise daima artırma yolundayız.

6 Mart 1878 tarihli gazetelere bir göz gezdirelim:

«Tatıl olunan Meclisi Mebusan âzasına bir senelik içtima tahsisatından başka onar bin kuruş verilmiştir.»

Meclis dağıtılıyor, mebuslar sürgüne gönderiliyor. Viedanları susturmak için, zamanın müstebit hükümdarı insanların zayıf tarafını bildiği için, dağılmış bir meclisin âzalarına onar bin kuruş veriyor. Bu yeni bir şey değildir. Asırlardan beri viedanları susturma yolunda en büyük tesir para olmuştur. Para, viedanları susturmanın en emin yolu sayılmış ve sık sık bu yola varılmıştır. (Soldan, gürültüler)

IHSAN YALKIN (Manisa) — İndirelim, indirelim!

REİS — Rica ederim karşılımalıyım. Müsaade edin! Sizde de rica ederim, cevap vermeyin.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Asırların hakikatleri işhat ederek bizlere kadar getirdiği bir hakikattir bu. İsterseniz size William Pitt'in mebuslara nasıl hitabettiğini nakledeyim: Bir gün «Hepinizin viedanlarının kaç liraya satın alındığını biliyorum efendiler» demişti. (Soldan: «Senin gibi! Viedan yok zaten sende» sesleri) (Sağdan, soldan gürültüler)

REİS — Rica ederim, sükûnetinizi muhafaza ediniz.

NECATİ ÇELİM (Aydın) — Sen nasıl söylersin böyle bir lâfı? Geri al!

REİS — Necati Bey, rica ederim, Riyaset vazifesini yapar. Müsaade edin Riyaset olarak arz edeyim. William Pitt denilen zatın 5 zamanki mebuslara söylediği bir sözdür bu. Burada Yüksek Heyeti Umumiyenize karşı böyle bir söz söylemeye asla cüret edilemez.

Böyle değil mi Sırrı Bey?

SIRRI ATALAY (Kars) — Ben William Pitt'in bir sözünü naklettim, kimseye hele Büyük Meclise bu hitapta asla bulunmadım.

REİS — Hayri Çopuroğlu.

HAYRİ ÇOPUROĞLU (Kırşehir) — Vazgeçtim efendim.

REİS — C. H. P. Meclis grubu adına Fethi Çelikbaş (Soldan, bravo sesleri, şiddetle alkışlar)

C. H. P. MECLİS GRUPU ADINA FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar, Cumhuriyet Halk Partisinden Ankara Mebusu Übeyde Elli ve 14 arkadaşımın, Büyük Millet Meclisine 10 Nisan 1958 tarihinde vermiş oldukları teklif, mebus ödeneklerinin indirilmesi teklifidir. Şayet Grupunuza dâhil mebuslar yani D. P. ekseriyetiniz, C. H. P. sinin bugünkü mebus ödeneklerinde indirme teklifi maksadını güden ve binnetice esbabı mucibesi ile, metni ile mebus ödeneklerinin azaltılmasını isteyen bir kanun teklifini müzakere ederken mebus ödeneklerinin artırılmasına müncer olacak bir hale getirir ve karar verirsiniz bunun vebali sizlere raci olacaktır. (Sağdan, bravo sesleri)

YAŞAR GÜMÜŞEL (Artvin) — Sen de parayı cebine atacaksın değil mi?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bu kanun teklifinin esbabı mucibesinde şu hükümler vardır. «Mebus ödeneklerine 1955 yılında zam yapıldıktan sonra memleketimizde hayat pahalılığı alabildiğine yükselmekte bulunmuştur. Bu yükselişin muhtelif âmilleri arasında mebus tahsisatına yapılan bu büyük zammın da rol oynadığını kabul etmek lâzımdır.» Niçin bu böyledir? Bir parlâmentoda mebuslar vatandaşın duyduğu sıkıntıyı duymıyacak olurlar ve kendileri sırf kanun vâzı olmanın verdiği bir salâhiyetle, ücretle ve maaşla geçinen vatandaştan kendilerini sıyracak ve hususi bir rejime tâbi kılacak olurlarsa daima görülmüştür ki, dünyanın hiçbir yerinde mebuslar Hükümetin murakabesini yapamazlar. Çünkü mebuslar sıkıntı çekmemektedir. Çeken bilir atasözüdür. Yıllarca hayat pahalılığından müteessir olan memur vatandaşlara, bir kısım ücretli vatandaşlara bu sırada kanunlarda yapılacak bazı tadiller sonunda zamlar yapılır ve bu zamlar kendilerine lâayık görülürken, bunu yani memurlara zammı fırsat bilerek bugüne kadar ki, politikanın neticelerinden murakabe vazifesini zayıf yürütmek yüzünden bizzat mesul olmak durumunda olan insanların, bugün de tekrar kendi ödeneklerine bir zam yapmak suretiyle kurtul-

maları, dünyada emsaline rasgelinecek parlamenter bir hâdise değildir. (Sağdan, bravo sesleri)

Demin, Ferid Melen arkadaşımız gayet güzel anlattı. İlhan Sipahioğlu arkadaşımıza burada cevap vereyim. Kanun teklifini hazırlayan arkadaşlarımız şu prensipten hareket etmişlerdir: Birincisi, evvelâ mebuslar devamlı olarak ve her tarafta vatandaşlar üzerinde dikkati çekmiş olan ödenekleri dolayısıyla müstesna bir statü içerisinde olmasınlar, ya ne olsunlar? Âmmec hizmetlerinde çalışan ve baremle vaziyetleri tâyin edilmiş olan kimselerin, birinci derecede maaş alanların, umumen işgal ettikleri makamlar veya yaptıkları vazifeler dolayısıyla hususiyet arz edenler dışında umumen maaş alanlar gibi, para alsınlar, mebuslar, özellikleri dolayısıyla münzam para alanlar dışında sadece maaşı ile kâfi nefis etmek durumunda olan memurlara, maaş erbabına kaderini bağlasınlar. Bu prensipten hareket edilerek fıkra şöyle kaleme alınmıştır :

Ferid Melen arkadaşım söyledi: (Soldan, ne biliyorsun sesleri) Arkadaşlarımız ne biliyorsun, diyor. Cevap vereyim, rahatlasınlar. Mebus mühim addettiği her şeyi bilmekle mükelleftir.

Şimdi, teklif edilmek istenen fıkra şudur: «Şu kadar ki, bu tahsisat birinci derecedeki Devlet memurlarına bir yılda verilen aylık ve tahsisat tutarının on ikide birini aşamaz.»

Kanun teklifi ile eklenmek istenen fıkranın mânası lâyık veğhile kavranabilmek için elbette birinci maddenin ne olduğuna bakmak lâzımdır. Birinci madde nedir?

Madde 1. — Mebusların tahsisat miktarı 2 000 lira olarak tesbit olunmuştur.

Bu madde muhafaza olunmaktadır. Buna bir fıkra ilâve edilmek istenmektedir. Eklenen fıkra, ne için eklenmektedir. Arkadaşlarımız, esbabı mucibe lâyihasında buna temas etmişlerdir. 1953 ten beri mütemadiyen Devlet Personel Kanununun değiştirileceği söylenmektedir ve bu Personel Kanunu ile memurların hayat sıkıntısından kurtarılacakları da kerrat ile beyan edilmekte ve iki kere de, yılda evvelâ üç maaş nispetinde, mütaakiben beş maaş nispetinde, kendilerinin aldıkları maaş miktarınca birer aylık verilmesi arzu edilmektedir. Devlet Personel Kanunu çıkmadığından ve bu maksatla yine hususi bir kanun teklifi kaleme alınmıştır. Şimdi bu kanu-

nun serlevhası dahi, arkadaşların ne kadar iyi bir niyetle, Mebus ödeneklerini tenzil etmeye mâtuf bir teklif hazırladıklarını ortaya çıkarılmaktadır. Mezkûr kanunun serlevhası şudur: «Devlet memur ve hizmetlilerine tahsisat verilmesi hakkında Kanun» Bu kanun halk arasında ikramiye adı ile anılan ve halen memurlara yılda beş defa maaşları miktarlarına göre verilen paradır. Kanun buna ikramiye dememiş, tahsisat demiştir. Şimdi tahsisat bu olduğuna göre ve kanun teklifi yapıldığı sırada memurlara aylıkları miktarınca beş tahsisat verildiğine göre âzami hadde iki bin lira olarak kanunda muhafaza edildiğine göre vaziyeti mütalâa etmek lâzımgeldiği aştır. Devlet Personel Kanununun gecikmesi yüzünden, eğer memurlara verilecek tahsisat yani ikramiye, beş aylık değil de iki bin lirayı tecavüz edebilecek şekilde on küsür aylığa çıkarsa, - bunların çok lâfı edildi - bu takdirde memurların artmış olan ikramiyeleri ile beraber bu tahsisatın Mebuslar için iki bin liralık hudut içinde kalınması istenmektedir. Sipahioğlu arkadaşımızın dediği gibi iki bin lira âzami had kaldırılacak olursa bu maksat hâsıl olmayacak ve memur tahsisatı yani ikramiye adedi birinci derecedeki memurlar için iki bin liranın üstüne çıkan bir hadde baliğ olursa Mebus da bundan istifade edecektir. İki bin lira hududunu kaldıracak olursanız Sipahioğlu'nun dediği gibi, memurlara verilmiş olan ikramiyelerin artması neticesi olarak otomatikman Mebus ödenekleri de iki bin liranın üstüne çıkabilecektir. Halbuki teklifte iki bin lira aynen muhafaza edildiğine göre bu neticenin meydana gelmesi istenmemektedir, murakabe vazifesini iyi görsünler diye. Bu bakımdan kanun teklifinin iki maksadı vardır.

1. Asgari haddi mahfuz tutmak, bu asgari had nedir? İki bin liradır. O kalkıyor, fıkrada, birinci derece memur maaşı iki bin liranın üstüne çıksa da Mebus bundan istifade edemeyecektir, esasen etmemelidir. Murakabe vazifesini sıkıntı çekerek yapsın diye.

2. İktisadi Muvazene Vergisi, Buhran Vergisi gibi 1930 ve 1931 de memurlardan alınan vergiler gibi, ilerde memur maaşlarından Meclis bir indirim yapmaya kalkarsa yani vaziyet maaş erbabı için iyidir diye bir indirim yaparsa otomatikman bu fıkra dolayısıyla Milletvekillerinin alacakları ödenek de insin, arzu edilmektedir. Şimdi de memur zammı kanuniyet kazanmadı-

ğandan ödenekler inecektir, birinci derecedeki memur maaşını iki bin lira olarak kanun lâyihasında tesbit edildiğine göre şayet mezkûr lâyiha kanunlaşacak olursa Mebusların bugün aldıkları tahsisatta bir değişiklik olmayacaktır. Bu derece âdil ve Milletvekillerini vatandaşların tenkidinden koruyacak bir teklifi Devlet Radyosunda artırmak diye diye yaymak C. H. P. Mebus ödeneklerinin artırılmasını teklif etti demek, yalan söylememekle mükellef olduğumuz Devlet radyosuna düpedüz yalan söyletmektir, resmî Devlet radyosuna bu yakışmamaktadır arkadaşlar. (Sağdan, bravo sesleri, alkışlar) Bu bakımdan bu kanun teklifini yapan arkadaşlarımızın günlerden beri çektikleri azaba da temas edeceğim. Bu arkadaşlarımıza iftira ile eza çektirilmesi doğru mudur? Sabah akşam, bir indirme maksadiyle yapılan teklif, Devlet radyosu ile bir artırma, bir yükseltme teklifi imiş gibi gösterilmek istenerek bir partiyi ve teklifi yapan arkadaşları zedelemeye kalkmak, sizlerin mâni olmanız lâzımgelen bir iftiradır. Böyle yalanlar Devlet radyosuna yakışmamaktadır.

İRFAN HAZNEDAROĞLU (Kütahya) — Neden gündeme aldırдыңız?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bir arkadaşımız, neden gündeme aldırдыңız diyor, cevap vereyim :

Muhterem arkadaşlar; Bütçe Komisyonuna verilen, Ağrı Mebusu Halis Öztürk ve arkadaşlarımızın teklifi, Bütçe Komisyonundan çıkan metne - ki demin imzası olduğu söylenen bir arkadaşımız, ben zam istemedim, diye bana itiraz etti, metne göre maalesef milletvekilleri, memurlara yapılan zammın havası içinde kendilerine de büyük ölçüde zam yapmaya kalkışmışlardır. Bu metin ortaya çıkınca, umumi efkâr haklı olarak sizlere ve bizlere karşı bir tepki göstermiştir. Mebuslar kendilerine zam yapıyorlar diye rakamlar çıktı. Bizler mebus olarak vatandaşların göstereceği reaksiyonlara göre hareketlerimizi tashih etmek durumundayız. Bu bize şeref verir, bizi küçük düşürmez, arkadaşlar. On ay evvel yapılan teklif ödeneklerin azaltılması maksadını güderken günün birinde esbabı mucibesiz, raportörü raporunu yazıp komisyon âzasına dağıtmadan bir şimşek süratıyla kanunlaştırılmak istenen bir teklifin ortaya çıkacağı akla gelmezdi. İşte akla gelmiye-

cek bir hal, bizlere muhal gibi görünen bir vaziyet hâsıl oluverince yani Bütçe Komisyonundan mebus ödeneklerini çok artıran bir teklif çıkınca bunu karşılamak, bunu indiren teklifimizle önlemek için arkadaşlarımız tekliflerinin gündeme alınmasını istediler. (Soldan, gürültüler) Ben sual üzerine anlatıyorum arkadaşlar.

REİS — Anlatamazsın efendim. Tavzih edeceğim; diyorsunuz ki; kalmış bir teklifi alâlele Heyeti Umumiyeye getirmişler. Demin de arz ettim; teklif sahibi arkadaşlar samimî gayelerine ulaşmak için encümende kalmış olan tekliflerinin bir an evvel görüşülmesini kendileri istemişlerdir. Binaenaleyh bunu, «Riyaset için gündeme aldı?» diyemezsiniz...

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bütçe Encümeni Riyaseti, kendisine gelen bir teklifi bir köşeye atıyor, 9 ay bekletiyor. Buna mukabil bir gün evvel gelen bir teklifi müzakereye başlıyor. Siz de bunu normal sayıyorsunuz.

REİS — Bunun Bütçe Encümeninde görüşülmesine Heyeti Umumiye karar verdi.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Arkadaşlarımızın, tekliflerini gündeme aldırmanız için yaptıkları teşebbüsü biliyorsunuz. Ama sizler pekâlâ gündeme alındı diye nizamnameyi ihlâl ederek müstaceliyet kararı veriyorsunuz. (Soldan gürültüler).

REİS — Daima bir bâtılı mevzu bahsediyorsunuz. Bütün söylediğiniz usuli muamelelerin yapıldığını ifade etmiştik.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bizim kanaatimiz şudur: C. H. P. li mebusların teklifi, bugünkü mevzuata göre mebusların almakta oldukları ödenekleri aşağıya indirmek maksadını gözetmektedir. (Soldan gürültüler).

REİS — Rica ederim efendim; hatibin sözünü takip edemiyorum. Gürültü etmeyin.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — İlhan Sipahioğlu arkadaşımızın konuşmalarından anlaşılan mâna şudur; bir taraftan mebus arkadaşlarımızın birinci derecedeki memur aylıklarına bağl-yalım. Güzel, objektif bir kıstas. Ama arkadaşımız ilâve ediyor; bu kâfi değildir, birinci maddenin ilk fıkrasındaki 2 bin lira kaydı kaldıralım. Olmaz arkadaşlar. Halk Partili arkadaşlarımızın kanun teklifi, birinci fıkranın ay-

nen muhafaza edilmesini emretmektedir. Bunu yapamazsınız; bu bir.

İki; kanun teklifindeki birinci maddeye eklenmesi istenilen fıkrasında sırf memurların mahsus kanunları gereğince almakta oldukları tahsisat yeni ikramiye kelimesini muhafaza edelim demektir; onu demek istiyor.

Muhterem arkadaşlar bu görüşler yanyana gelince prosedürdeki usulsüzlükler ve müzakeredeki sürat, aksaklıklar ve saire birbirine eklendiği zaman, endişemiz mebus ödeneklerinin bu vesile ile artırılması yoluna gitmek arzusunda olduğunuzdan ileri gelmektedir Gayet açık olalım. Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grubu katiyen ödeneklerin artırılması taraflısı değildir. Bunun sebebi basittir. Modern telâkkilere göre mebusların, vatandaşların geçim şartlarının içerisinde kendilerini hissedebilmeleri için, bunun neticesi hükümeti muvazirlik etmek için baremin muayyen bir derecesi ile ağıktan açığa bağlı olmaları lâzımdır. Bunun dışında kanun vâkı olmanın vereceği bir salâhiyetle, memurların dışında bir statü kabul ederek zam yoluna gitmemelidirler. Teklifin sebebi budur. Bugünkü görüş de yine budur.

ENVER KAYA (İstanbul) — «Şirketlerdeki hisseler ne oldu?»

REİS — Müsaade buyurun, hatibe müdahale etmeyin efendim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Şimdi huzurunuzdan ayrılacağım. Fakat teklifin dayandığı temel prensibin milletimizce duyulması ve bilinmesindeki fayda bilinmelidir. Bu fayda yalnız bizim için değil, sizler için de bugün ve yarın bütün mebusların ve parlâmentonun prestijini mahfuz tutmak için lâzımdır.

Mebusların tahsisatını behemal arkadaşlarımızın kanun teklifinde olduğu gibi, umumi hizmetlerde çalışan alelittak birinci derecedeki memurun yalnız maaşına bağlamak lâzımdır. Bu maaşların dışında birinci derecede maaş alanlardan bazılarının gördükleri hizmetler, işgal ettikleri makamlar dolayısıyla aldıkları tazminat, ödenek, tahsisat adıyla mevzuatımıza geçmiş olan şeylerin hiç birisinden mebusların faydalanmasına teşebbüs etmemelidir. Nihayet ilerde memur maaşlarının artması için alınabilecek tedbirlerin de bugünden mütalâa edilerek

maddenin birinci fıkrasındaki 2 000 lira kaydı muhafaza edilmelidir. Esasen kanun teklifini yapan arkadaşlarımızın noktai nazarı budur. Bu noktai nazarı kanunda muhafaza edildiğine göre, bu husus üzerinde tadil yapılacak bir mevzu olmaktan çıkmıştır. Bu şartlar içinde, mebus maaşlarının esbabı mucibede de izah edilen sebeplere göre, birinci derecede memur maaşına, ama yalnız maaşa bağlanmasından biz ancak memnun oluruz, fakat şu veya bu şekilde - bilmiyorum daha neler gelecek - mebus ödeneklerinin bugünkü miktarlarının artırılmasını hedef tutan bir teklif yaptığımız takdirde grup olarak bunun aleyhinde bulunduğumuzu ve kırmızı rey vereceğimizi şimdiden bilmeniz lâzımdır. (Soldan, parayı almıyacak mısınız? sesleri)

Müsaade buyurun... Muhterem arkadaşlar, mebus ödeneklerinin artırılması hakkında Bütçe Komisyonunca kabul edilen ve matbuata intikal eden metnin umumi efkarda yarattığı tepkiyi gördükten sonra sizlerin dahi artıracığınıza ihtimal vermiyoruz, artırmayacaksınız soruyoruz, bu derece vatandaş temayüllerinden uzak bir karar vermeyeceğinizi tahmin ettiğiniz için bu mevzuda henüz bir müzakere açmış ve karar sahibi olarak huzurunuzda çıkmış değiliz.

Nihayet şunu da bilirsiniz ki C. H. Partisi Meclis Grubu Muhterem Heyetinizin arasında ekalliyettedir, azınlıktadır. Vatandaşlar bunu bilmektedir. Mebus ödeneklerinin azalması maksadıyla bir teklif getirmişlerdir. Ana bütün bunlara rağmen ödenek artacak olursa azınlık değil, ekseriyette olan sizlerin mesuliyeti dâhilinde bu artış olacaktır.

Mâruzatım bundan ibarettir. (Sağdan, alkışlar)

REİS — Bir numaralı lâyhaya rey vermeyen arkadaşların lütfen reylerini kullanmalarını rica ederim.

Encümen buyurun. (Sağdan, encümenin ne alâkası var sesleri)

Efendim, encümenin bu hâdise ile ilgisi yoktur. Denerek encümene sıra dışında söz vermek mevzu bahis edilmemiştir. Filhakika encümenin bu hâdisede bir raporu mevcut değildir. Ancak eğer «Başheca encümen müdafaa eder» dendiğine göre nizamnamede ve başheca encümen kendi raporunu müdafaa edeceğine göre,

bir rapor da bulunmadığına nazaran, bu yolda bir müdafaa da bahis mevzuu değildir.

Ancak, bir lâyiha veya teklif encümeninden geçmeden Heyeti Umumiyeye gelirse, o mevzu hakkında encümenin fikri alınmamış olduğuna göre, encümenin ne düşündüğünü bilmeğe lüzum var mı, yok mu?

Riyaset bu noktada encümenin düşüncesini uygun görmüştür. Ancak Riyasetin bu kararı tam âmir bir hüküm değildir. O bakımdan usul hakkında Nüvit Yetkin arkadaşımıza söz veriyorum.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Behzat Bilgin arkadaşımız Encümenin Sözcüsü olarak ve encümen adına beyanı mütalâada bulunmak üzere kürsüye çıkmış bulunuyor. Kendisine bu mevzuda encümende görüşülmüş bir noktainazar tevdi edilmiş olmalı ki, Behzat Bilgin arkadaşımız görüşlerini savunabilsin. Arkadaşımızı Bütçe Encümeni Sözcüsü olarak da kabul etmeye imkân yoktur. Encümeninden geçmemiş, kendisine bir noktai nazar tevdi edilmemiş bir husus hakkında Behzat Bilgin arkadaşımız konuşamaz. Bütçe Encümeninden geçmeden Heyeti Umumiye ruznamesine alınmış olan bir meselede encümenin noktai nazarı tesbit edilmek isteniyorsa evvelâ encümene verilsin, ondan sonra hazırlanıp gelsinler.

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Sizden evvel başka arkadaşta usul hakkında söz vermiş bulunuyorum, sonra da siz konuşursunuz.

Buyurun, Behzat Bilgin.

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Sayın Nüvit Yetkin arkadaşımın bizi dinlemeden serd ettiği mütalâalar, zannediyorum ki, yerinde değildir. Bir defa müzakere mevzuu olan mesele akçeli bir iştir. Bunun Mecliste muhatabı Bütçe Encümenidir ve hattâ yalnız Bütçe Encümenidir. Yani Bütçe Encümeninde müzakere edilmesi lâzımgelen ve diğer bir encümeninden geçmiyen bir mevzuda vaziyet böyle olduğuna göre burada Bütçe Encümeninin bu mevzula alâkadar olmasından daha tabii ne olabilir? Şimdi arkadaşımız diyor ki, Behzat Bilgin arkadaşım bu mevzuda Bütçe Encümeninin sözcüsü müdür? Bizim encümende çalışmış bir arkadaşımızın böyle konuşmasına hayret ettim. Bütçe Komisyonu sözcüsü muayyen bir meselenin sözcüsü değildir,

Bütçe Encümeninde müzakere edilen bütün meselelerin sözcüsüdür. (Sağdan: Doğru, konuşulanların sözcüsüdür, sesleri) İstical buyurmamız. Bütçe Encümeninde müzakere edilen ve Bütçe Encümenini alâkadar eden bütün meselelerin sözcüsüdür. O kadar ki, eğer bu hususta bendenizin konuşmasına lüzum hissetmeden, bu görüşülmekte olan kanun teklifinin berayi müzakere komisyona tevdiini Muhterem Riyasetten rica etmiş olsaydık, Riyaset doğrudan doğruya bu talebi bilâ müzakere mevkiî tatbika koymaktan başka bir işi olmayacaktı. Yani Bütçe Encümeninin fonksiyonu bu dereceye kadar küllidir. Kaldı ki, bendeniz burada söz aldığım zaman arkadaşlarım nereden biliyorlardı ki, benim ne söyleyeceğimi, ne istikamette konuşacağımı? Sözlerimi dinledikten sonra müdahale et-selerdi yerinde olurdu.

Tekrar ediyorum, usul bakımından Bütçe Encümeni Sözcüsü Akçalı bir meselede...

İIASAN TEZ (Ankara) — Artırmalı değil.

BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Her zaman müdahalede bulunabilir ve lâzım geldiği yerde itiraz etmek yetkisini haizdir.

Usul bakımından mâruzatım bundan ibarettir. Esas hakkında sonra arzı malûmat edeceğim.

REİS — Efendim; şimdi bu mevzuda Dahili Nizamnamede mevcut iki maddeyi okuyorum:

Madde 35. — «Bir lâyiha veya teklifi, Heyeti Umumiyede, başlıca aidolduğu encümen müdafaa eder.

Diğer bir veya daha ziyade encümende aynı lâyiha veya teklif hakkında müzakere geçmiş ve mazbata tanzim kılınmış ise o encümenler yalnız kendilerine aidolan madde veya kısımları müdafaa ederler.»

Madde 85. — «Encümen namına söz istendiğinde encümen reis ve mazbata muharrirleri sıraya bağlı değildir.»

Demek ki; 85 nci maddede söz alanlardan bahsederken encümen namına söz istendiğinde hangi müzakere olursa olsun encümen reisi ve mazbata muharrirleri sıraya bağlı değildir, diyor.

Şimdi; iki maddeyi de okuduk. Bu iki maddenin tezada benziyen hükümleri karşısında te-amülün tâyini Yüksek Heyetinize aittir. Bu usulün tâyini, Riyaset, Yüksek Heyetin kararına bağlı görmektedir.

KEMAL SATIR (Adana) — Usul hakkında.
REİS — Buyurun.

KEMAL SATIR (Adana) — Muhterem arkadaşlar, encümenin kendisinden geçmiyen her hangi bir mevzu hakkında encümen adına konuşmasının mümkün olmadığı kanaatindeyim. Encümen deyince, hep biliriz ki, encümeni teşkil eden âzalar ve encümen divanı bahis konusudur. Bir encümen heyeti umumiyesi ile mütalâa edilmesi mümkündür. Eğer böyle mütalâa edilmeyecek olsaydı encümene esasen ihtiyaç hâsıl olmazdı, encümenden bir mesele geçmeli, encümende o mesele mütalâa edilmelidir ki, encümen reisi veya sözcüsü o mesele hakkında bir mütalâaya sahibolabilsin. Aksi halde encümenlerin teşkiline lüzum yoktur. Encümen riyaset divanları bütün meseleleri müzakere eder, mütalâa eder ve onun hakkında karar verir diye bir hükme varmak iktiza eder. Binaenaleyh, bir mevzu bir encümende mütalâa edilmeden, o mesele hakkında encümenin konuşması bahis mevzuu olamaz. Bunun içindir ki, Muhterem Riyasetten, rica ediyorum, her hangi yanlış bir teamüle gitmemek için bu meseleyi reye dahi vaz'etmesinler.

REİS — Nusret Kirişcioğlu.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Sakarya) — Muhterem arkadaşlarım, İç Tüzüğün 35 nci maddesi iki ayrı fıkradan teşekkül etmektedir. Birinci fıkrasında umumi, ikinci fıkrasında istisnai bir hüküm mevcuttur.

Birinci fıkra der ki; «Bir lâyiha veya teklifi, Heyeti Umumiyede, başlıca aidolduğu encümen müdafaa eder.»

İkinci fıkrada, bir teklifin muhtelif encümenlerde müzakere edilmesi halinde yapılacak muamele mevzuubahsedilmiştir. Bugün mevzuubahsolan hâdise de 2 nci fıkranın tatbik kabiliyeti bulunmadığı açıkça metinden anlaşılmaktadır.

Demek ki, olsa olsa hâdisemizde 35 nci maddenin birinci fıkrası işleyecektir. Mesele bu fıkranın; «Aidolduğu» kelimesinin tefsirine müncer olmaktadır.

EMİN SOYSAL (Maraş) — Mazbata da var.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Devamla) — Bu kelimeyi söylerken sağdan bir arkadaşımız zannediyorum, Emin Soysal mazbata kelimesinin mevduidietinden bahsettiler, arz edeyim:

«Mazbata» kelimesi hâdisemizde tatbiki mümkün olmadığından bahsettiğim 2 nci fıkrada geçmektedir. Birinci fıkrada; «mazbata» kelimesi kasden konmamıştır. Bir kanun teklifi veya lâiyhası bir encümene ne zaman aidolur? Mevzu itibariyle encümenin işgal sahasına girdiği takdirde. İç Tüzüğün 36 nci maddesinde istisnai bir hüküm daha vardır. 1,5 aydan fazla encümende kaldığı takdirde bir kanun teklifi veya lâiyhası, teklif sahibi veya hükümetin doğrudan doğruya Umumi Heyette müzakeresini istivebileceği kaydedilmiştir. Eğer 36 nci maddede biraz evvel konuşan arkadaşlarımızın ifade ettiği gibi Bütçe Encümeninin veya diğer encümenin alâkası munkati bulunduğu bu itibarla bu kanunların, encümen olarak bu encümenlerin reis ve mazbata muharrirlerinin söz hakkı bulunmadığını vâzı kanun derpiş etmiş olsa idi 36 nci maddede bu hususu tasrih ederdi. İstisnai hükümde ayrıca bir sarahat bulunmayan her hal için umumi hükmün bütün şümülü ile tatbiki tabiidir. Encümenin kendisinin müzakeresine iştirak etmediği ve 36 nci maddeye göre gündeme alınan kanun teklifleri veya lâiyhası hakkında mütalâasının bilinmesinde Umumi Heyetçe faydası olduğu için 36 nci madde istisnai olarak bir hüküm vaz'etmemiştir ve 35 nci maddenin birinci fıkrasının tatbik kabiliyeti ipka edilmiştir. Bu itibarla encümenin bu mevzudaki mütalâasının bilinmesinde, daima bunun usul ittihaz edilmesinde müzakerelerin selâmeti bakımından fayda vardır.

REİS — Usuli müzakereler tamamdır. Yalnız Riyaset Nusret Kirişcioğlu'nun 35 nci maddede verdiği mânaya iştirak etmemektedir. Çünkü, 35 nci madde bir lâyiha veya teklifi Heyeti Umumiyede başlıca aidolduğu encümen müdafaa eder demektedir. Bu takdirde âmir hüküm bu hakkı vermemektedir. Ancak söz sırasından bahseden 85 nci madde takyit koymaksızın umumi olarak encümen ve gurup sözcülerini sıradan muaf kıldığı içindir ki, Riyaset bir tatbikat tesisi bir teamül tesisi eihetini düşünmüştür. Encümen kendisinden geçmemiş bütün lâiyha ve teklifleri müdafaa zorunda kalır ki, bu doğru bir şey olamaz. Binaenaleyh, bu hususu yüksek reylerinize arz edeceğim, tatbikat için emsal olacaktır. Tetkikatından geçmemiş olmasına rağmen başlıca alâkalı encümen olması dolayısıyla Bütçe Encümeni Mazbata Muharri-

ri ve Reisine sıra dışı olarak söz verilmesini reylerinize arz ediyorum, kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Buyurun encümen.

SIRRI ATALAY (Kars) — Ne sıfatla konuşuyorlar?

REİS — Müsaade buyurun efendim. Konuşsunlar, konuşmalarının sonunda ne sıfatla konuştuklarını tavzih ettiririz. Buyurun Behzat Bey.

BÜTÇE ENCÜMENİ M. M. BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Muhterem arkadaşlar; söz almakta takibettiğim maksadı önceden arz ediyim.

Buraya, encümenimizde müzakeresi yapılmamış olan bir kanun teklifi Heyeti Umumiyenin arzusu üzerine, reyi ile intikal etmiş bulundu.

Kanun tekliflerinin encümenlere havalesindeki mucip sebep muhtacı izah değildir. Maksat, teklifin her veçhile vuzuh kesbetmesi ve encümenin mütalâasıyla birlikte vâzih bir şekilde Büyük Millet Meclisine sevk edilmiş olmasıdır.

Şimdi burada hiçbir encümenenden geçmeksiz müzakereye başlanan metin vâzih midir? Arkadaşlarımız muhtelif mütalâalar serd ettiler; dediler ki, kanun teklifinde bulunan arkadaşlar bunu mebus tahsisatının indirilmesi maksadıyla sevk etmişlerdir. Diğer arkadaşlarımız dediler ki, maksat tahsisatın indirilmesi değildir, şu şekilde bir prensibe bağlanmasıdır. Nitekim Halk Partisi Meclis Grubu adına konuşmuş olan Fethi Çelikbaş arkadaşım şunları ifade ettiler, dikkatle dinledim ve not ettim. «1 nci madde aynen muhafaza ediliyor» dediler. «Eklenen fıkra niçin ekleniyor? Çünkü Personel Kanunu çıkacaktı, çıkmadı. Binaenaleyh asgari bir had lâzımdır. Bu asgari had nedir? 2 000 liradır.» Dediler (Sağdan «âzami» sesleri) Efendim sizin söylediğinizi aynen not ettim. Zabıtlarda mevcuttur. Devamını dinlerseniz teselsül halinde beyanınızda fikrî mutabakat vardır. «Asgari» dediniz. «2 000 liradır» dediniz ve ilâve ettiniz. «Fakat ilerde indirim yapılırsa, yani memur maaşlarında herhangi bir indirim yapılırsa milletvekillerinin alacağı ödenekler de insan diye bu ikinci fıkra eklenmiştir. Şu halde Halk Partisi sayın sözcüsünün ifadesinden anlaşılıyor, Halk Partisinin daha salâhiyetli bir ağız olamaz, bu tekliften istihdaf ettikleri maksat ikidir.

Birincisi, asgari.. (Sağdan, âzami sesleri, esbabî mucibe de var, âzami diyor sesleri) Ben burada bunu icat etmiyorum arkadaşlar zabıta var, asgari..

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Âzamidir, mantığın ve ifadenin devamı bunu izah eder. Eğer bir kelime ile öyle söylemişsem tashih ediyorum âzamidir.

BÜTÇE ENCÜMENİ SÖZCÜSÜ BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Mantığımız asgari had olmasaydı, tekrar asgari bir had aramaya lüzum kalmazdı (Sağdan, gürültüler.) Eğer ilerde memur tahsisatında bir indirim yapılması mevzuubahsolursa mebus tahsisatının da iki bin liradan aşağı inmesi için bu fıkranın teklif edildiğini sarih olarak söylediniz.

Şu halde teklife nazaran tahsisatın asgari seviyesi 2 000 liradır, bu aşıkârdır.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur), — Reis Bey ifademi yanlış aksattiriyorlar.

REİS — Efendim, oradaki «askari» kelimesi öyle olmuş olsa dahi söz sahibi bunun âzami olduğunu ifade etmiş bulunuyor, binaenaleyh burada bir ihtilâfa mahâl yok. (Sağdan, alkışlar.)

BEHZAT BİLGİN (devamla): — Efendim, bendeniz de, şunu arz ediyorum, Halk Partisi Meclis Grubu sayın sözcüsünün ifadesinde mantiki olarak, 2 000 liralık asgari had telâkki-si ile bir irtibat mevcut. Çünkü asgari had olarak kabul ettikleri içindir ki, (Sağdan, öyle şey yok sesleri.)

REİS — Müsaade buyurun, efendim.

BEHZAT BİLGİN (devamla) — Mesele zaten bundan ibaret değil, arkadaşlarımız neden telâş ediyorlar bilmiyorum. Elimize verdikleri bir mazbata var bu mazbatada maksatları ifade edilmiş.

SIRRI ATALAY (Kars) — Reis Bey encümen adına mı konuşuyor?

REİS — Daha neticeye varmadık, efendim biraz sabredin.

BEHZET BİLGİN (Devamla) — Pek tabii ki, encümen sözcüsü encümen adına konuşur, aksi takdirde İzmir Mebusu Behzat Bilgin diye söz alırdım. Yüksek Riyasetin, Meclisin takdiline arz ettiği ve Heyeti Celilenin de reyi ile usul ittihaz ettiği keyfiyet Bütçe Encümeni Sözcüsünün bu mevzuda takaddümen konuşması hakkının tesbitidir. Bu hakkı istimal ediyorum.

SİRRI ATALAY (Kars) — Encümen adına konuşamazsın. (Soldan; Meclis karar vermiş, sesleri, o tarafa bakma sesleri)

BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Bakmıyorum zaten.. Mazbatada, kanun teklifinde, arkadaşlarımızın niyetlerini ifade eden cümleler esbabı mucibe lâyihasında mevcuttur. Müsaade ederseniz bir daha okuyayım :

«Mebusların bizatihi bu sıfatları dolayısıyla mâruz kaldıkları masrafları görmemezliğe gelmeye imkân bulunmamakla beraber memleketimizde mevcut bilecümle maaş ve tahsisat karşısında bunu daha fazla bir meblâğda tutmak suretiyle mebusluğu bir geçim sahası haline getirmenin de bu şerefli vazifenin mahiyeti ve kutsiyeti ile kabili telif olmadığını kabul etmek zarureti yanında hayat pahalılığını.

REİS — Birinci lâyihaya rey toplama muamelesi bitmiştir efendim.

BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Azalmasıyla ilk müspet adımı teşkil edeceğini de ifade etmek yerinde olur.» binaenaleyh arkadaşlarımız bu fıkrada diyorlar ki; mebus diğer memurlardan ve vatandaşlardan daha yüksek masraf zaruretleriyle karşışarşıyadır, bunu inkâr etmeye imkân yoktur. Bununla beraber almakta oldukları tahsisatın, iki bin liranın, o günkü şartların içinde daha yukarıya çıkmasından feragat etmek, mebusların hesabına hayat pahalılığını azaltacak bir teşebbüs olur. Tekrar okuyorum : «Mebusluğun, maddi durumları müsaidolan kimselerin inhisarı altında, şeklindeki itiraz da teklif edilen miktar ve bunun kabulü halinde halen mevcudolan huzursuzluğa ilâve bakımından fazla kıymet taşımayacaktır. Yâne diyorlar ki : Böylece, maaş ve tahsisatla geçinmek zorunda bulunanlarla mebuslar arasında bir müsavatın teminini hedef tutan tadilât metni sarahati muhtevi bulunmaktadır.» Şu halde kanun metninin hedefi sarîh olarak beyan edilmiştir. Şu halde metnin hedefi sarîh olarak beyan edilmiştir. Bu hedef nedir? Kendi yazdıklarından tekrar ediyorum ve küçük maaş ve tahsisatla geçinmek durumunda bulunanlarla mebuslar arasında bir müsavatın teminini hedef tutan tadilât. Demek ki, teklifin asli hedefi en fazla maaş ve tahsisat alan memurlarla mebus arasında bir müsavat temininden ibarettir.

Bunu açıkça ifade ediyor, inkâra mahal olmayacak, başka suretle tefsire mahal kalmıyacak şekilde beyan ediyorlar. Maksat bu olduğuna göre şimdi kalkıp da bizim teklifimiz, (zaten arkadaşlar söylemiyor yalnız Halk Partisi Sözcüsü ifade ediyor,) bu değildir, bunların aldıkları iki bin liranın azaltılmasıdır, diyorlar. Şimdi kendi teklif ettikleri metne gelelim ve o metinle nasıl kabili izah olduğunu tetkik etmek lâzımgelir. Çünkü metin nedir? (Sağdan; gürültüler «maaşların artırılmasını istemiyoruz» sesleri)

FARUK AYANOĞLU (Tokad) — Söz istiyorum Reis Bey. Bütçe Encümeni Sözcüsü esbabı mucibemizi tahrif etmiştir. Bunun için söz istiyorum.

REİS — Yalnız mütâlâanızı bildireceksiniz, encümeninizin bunun hakkında bir kararı yoktur. Lütfen çok rica ederim Riyaseti müşkül durumda bırakmayınız.

BÜTÇE ENCÜMENİ M. M. BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Efendim, bendenizin söz almaktaki maksadım, teklif sahiplerinin teklifinin ne mâna ifade ettiğini.. (Sağdan; gürültüler)

REİS — Efendim, çok rica ederim, müsaade buyurun, Behzat Bey; teklif sahiplerinin teklifinin ne mâna ifade ettiğini gerek lehte, gerek aleyhte konuşan arkadaşlarımız izah ediyorlar. Basılmış ve herkese dağıtılmıştır.

BÜTÇE ENCÜMENİ M. M. BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Bu meselenin müzakeresinde bir vuzuha varmak şarttır. Binaenaleyh, elimizdeki esbabı mucibe (Sağdan; gürültüler) lâyihasında söylenenlerin hilâfına noktayı nazarlar ileri sürülürse, bu vuzuhu haleldar edecek bir keyfiyettir.

REİS — Beyefendi; konuşulan şu veya bu şekilde mütâlâa beyan edilen sizin raporunuz doğrudur. Teklif sahiplerinin teklifidir. Binaenaleyh lehte ve aleyhte konuşmalarla zaten mesele tavazzuh edecektir. Müsaade buyurun söz alan arkadaşlarımıza devam edelim. Eğer şu veya bu şekilde tadilâtı talebedecek birtakım tadilânameler olursa o takdirde elbette encümenin mütâlâasından istifade edeceğiz.

BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Muhterem Reis Bey; şunu kemali hürmetle arz etmek istiyorum ki, Yüksek Riyasetin Meclisin takdirine

arz ettikleri ve kabul edilen husus bendenizin burada Bütçe Encümeninizin sözcüsü olarak mütalâamı beyan etmemdir. Bendeniz de Bütçe Encümeni sözcüsü olarak vâkı teklifi ne şekilde anladığımı noktasında mütalâalarımı beyan ediyorum. (Soldan haklı, konuşsun diye söz verdik sesleri)

Efendim; şimdi kanunun metnine geçiyorum. Eğer arkadaşlarımızın, bir kısım arkadaşlarımızın iddia ettikleri şekil olsaydı bu kanun metni böyle gelebilir miydi? Metin şudur :

Madde 1. — Büyük Millet Meclisi âzasının tahsisatı ve haremrahları hakkındaki 1757 sayılı Kanunun 6478 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Evvelce konuşan arkadaşlarım gibi ben de, ilk önce kendisine fıkra eklenen ilk fıkrayı okuyacağım. Fıkroda deniyor ki, Büyük Millet Meclisi âzalarının senevi tahsisatı 2 000 liradır.

Bu hüküm teklif sahipleri tarafından aynen muhafaza ediliyor. Çünkü ortadan kaldırmıyorlar, tadil etmiyorlar, aynen muhafaza ediyorlar. Eğer bu teklif 8 - 10 ay evvel görüşülmüş olsaydı, Yüksek Meclisin tasdikine iktiran etmiş olsaydı, mebusların alacağı tahsisat yine ayda iki bin lira olacaktı. (Sağdan hayır, hayır sesleri) Ayda iki bin lira olacaktı, çünkü madde sarih.. Mebusların aylık tahsisatı iki bin liradır, bu tatbik edilecek bir hükümdür. Âmir bir hükümdür. (Sağdan altını oku sesleri) Okuyacağım. Bir maddede birbirini nakzedenden ve mütenakuz iki hükmün bulunmasına imkân ve ihtimal yoktur.

Mebusların alacakları tahsisat senede iki bin liradır, bu katî hükümdür. «Şu kadar ki, bu tahsisat birinci derecedeki Devlet memurlarına bir yılda verilen aylık ve tahsisat tutarının on ikide birini aşamaz.» Şimdi, eğer birinci fıkra, ikinci fıkra ile ilga edilmek istenilmiş olsaydı burada şu anda vazife gören mebusların tahsisatının iki bin lira olarak tâyin ve tesbit eder, hükmün maddede kalmasına lüzum kalmazdı. Çünkü takibedilen maksat mebusların tahsisatının memur maaş ve tahsisatının âzmai yekûnu olduğundan ibaret olsaydı şöyle denilecek: «Falan kanunun birinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.» Bu suretle 2 bin lira kaydı tamamen kalkacak, mademki kalkması arzu ediliyor. Onun yerine koyacakları hüküm şöyle olacaktır: «Mebusların senelik tahsisatı, birinci derecede dev-

let memurlarına verilen aylık ve tahsisat tutarının 12 de birine muadildir. Arkadaşlarımız bu kadar basit bir taknin kaidcsini anlamıyacak kadar... (Sağdan hayır sesleri gürültüler) Usullere gayrivakıf telâkki edilemeyeceklerine göre birinci fıkrayı muhafaza etmekle bahsettikleri hususun mevcut tahsisatı muhafaza etmekten ibaret olduğu kendiliğinden taayyün eder.

Şimdi buna karşı burada Fethi Çelikbaş arkadaşımızın şimdiki iddiası «asgari had» diyor ki indidir. Burada birinci fıkranın muhafaza edilmesindeki maksat âzami kaydır, iddiasında bulunuyor.

Halbuki mebus tahsisatlarını iki bin lira olarak tasrih eden maddede âzami diye bir kayıt var mı? Yok. Arkadaşlarımız böyle bir gayeyi düşünmüş olsalar o zaman birinci fıkrayı tadil ederek fıkraya âzami kaydını ithal etmeleri icabederdi. O zaman diyeceklerdi ki; mebus tahsisatı senevi âzami iki bin liradır, şu kadar ki bu tahsisat şu haddi tecavüz edemez.

O zaman madde taknin usulüne uygun olurdu. Bu böyle olmadığına göre arz ettiğim bütün bu sebeplerle arkadaşımızın kanun sevkettekî maksadı hulâsa olarak birinci madde ile mebus maaşları iki bin lira olarak devam edecektir.

Ne zamana kadar? İkinci fıkraya ilâve ediyorlar, memur maaşlarının artması halinde, azalması halinde ne olacaktır? Memur maaşlarının artması halinde beyan ettikleri şekilde (Sağdan, iki bin lirayı geçmeyecektir sesleri). Şimdi «izah ettik» diyorlar. Şartlar değişmiş arkadaşlar. Aradan on ay gibi bir zaman geçmiş. Şimdi maksadımız o değil budur demek gayet kolaydır. Maksatları tesbit eden metinlerdir. Metinler sarih iken maksadımız budur demeye imkân ve ihtimal var mıdır? Metinlerden ise anlaşılana şudur; iki bin lirayı katî tahsisat olarak kabul ediyorlar. Çelikbaş'ın burada beyan ettiği şekilde asgari tahsisat olarak kabul ediyorlar. (Sağdan gürültüler, anlaşılmiyan sözler, ayağa kalkmalar).

REİS — Heyeti Umumiye konuşma hakkını vermiştir, konuşuyor. Susunuz beyler.

BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Ondan sonra muhterem arkadaşlarım; ikinci olarak vaz'ettikleri bir ek prensip getiriyorlar. (Sağdan, gürültüler.)

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Efendim, bir noktayı tavzih edeyim, benim sözelerimi tahrif ediyorlar.

REİS — Müsaade buyurun efendim, hatip sözlerini bitirsin.

BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Getirdikleri bu prensip, esbabı mucibelerinde beyan ettikleri veçhile memur maaşları ile mebus tahsisatı arasında, 2 000 liralık tahsisatın değişmesi halinde, bir teadül tesis etmektir. Yani her hangi bir sebeple mebus maaşlarında ilerde bir değişiklik yapmak mevzuubahsorsa bu değişiklik ancak memur maaş ve tahsisatının senelik miktarının 12 de biriyle mukayettir. Bu miktarı geçemez. Arkadaşlarımızın getirdikleri tekliften anlaşılın keyfiyet bundan ibarettir. Bundan sözle rücu etmek, metinlerin sarahati karşısında kabil değildir. (Soldan : Bravo sesleri, alkışlar), (Sağdan, gürültüler, tahrif ediyor sesleri, şiddetli gürültüler.)

REİS — Beyefendiler, rica ederim beni dinleyin. Kelimenin ters anlaşıldığını tavzih ettim. Oradaki kelimenin ne şekilde olduğunu Riyaset tavzih ediyor Lütfen yerlerinize oturun efendim.

Buyurun Hayri Çopuroğlu.

HAYRİ ÇOPUROĞLU (Kırşehir) — Muhterem arkadaşlar; huzurunuzda müzakeresi yapılan..

REİS — Hayri Bey bir dakikanızı rica edeceğim. Şu tebliği yapayım.

Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1955 bütçe yılı Hesabı Katı kanunu lâ-yihasına (410) arkadaş rey vermiştir. (291) kabul (118) ret, (1) müstenkif. Lâyiha kanunlaşmıştır.

Buyurun, efendim.

HAYRİ ÇOPUROĞLU (Kırşehir) — Muhterem arkadaşlarım, huzurunuzda müzakeresi yapılan kanun Übeyde Elli ve arkadaşlarının, mebus maaşlarının bir prensibe bağlanması gayesini güden ve bu gayenin tahakkuku için de teklifin verildiği tarih nazarı itibara alınmak suretiyle mebus maaşlarının bugünkü seviyesinden daha aşağı indirilmesi gayesini istihdaf eden bir tekliftir. (Sağdan : bravo sesleri.)

Yalnız esefle beyan etmek mecburiyetinde-

yiz ki, burada Bütçe Encümeni adına konuşan arkadaşımız bize kurtu kuzu gibi göstermek gayretiyle konuştu. (Sağdan : bravo sesleri.) Yine esefle kaydetmek mecburiyetindeyiz ki, böyle bir manevrayı şu kutsi çatının altına getirmek gibi bir vaziyeti ihdas etmekle beni ve ümidederim hepinizi üzen bir hâdisenin zuhuruna sebebiyet verdi.

Aziz arkadaşlar, Bütçe Encümeni sözcüsü bu teklif esas itibariyle, mebus maaşlarını 2 bin lira olarak tâyin edilen seviyeden aşağı ve yukarı seyyalen hareket edebilmesini derpiş eden bir tekliftir, dedi. Bendeniz bu kanaatte olmadığım gibi bizzat sizler de esbabı mucibe muvacehesinde tamamen bunu tasrih ettiğine şahitsiniz.

Aziz arkadaşlarım, bu teklif hiçbir suretle Bütçe Encümeninin anladığı mânada, yani bir mebusa maaş olarak verilmesi gereken iki bin liranın asgari değil, mebus maaşlarının âzami miktarını gösterdiği teklifin esbabı mucibesinde açıkça belirtilmiştir. (Sağdan, bravo, sesleri) Memur maaşları iki bin liranın üstüne çıkarılsa da mebus maaşlarının iki bin lirada dondurulması icabeder. Bu takdirde mebusluğun bir feragat müessesesi haline gelmesi mümkün olacaktır. Ve bir feragat mesleki haline gelmesi icabeden mebusun iki bin liradan fazla maaş almaması ve burada dondurulmasını istihdaf etmektedir. Bundan gayri bu teklifin verilmiş tarihi nazarı dikkate alındığı takdirde 4 neü ayda, yani 1958 in Nisanında verilmiştir. Bu tarihte birinci derecedeki memur maaşı bin lira bulunmaktadır, tahsisatlarıyla beraber aşağı - yukarı 1 200 lirayı bulur. İki bin liralık mebus maaşlarının bu seviyeye Mayıs 1958 olarak birinci derecedeki bir memurun maaş seviyesine indirilmesini istihdaf etmektedir. Bizzat şu mütalâayı benim olmaktan ziyade teklif sahiplerinin esbabı mucibesinden çıkarmak suretiyle arz edeyim : «Mebusların bizatihi bu sıfatları dolayısıyla mâruz kaldıkları masrafları görmemezliğe gelmeye imkân bulunmamakla beraber memleketimizde mevcut bircümle maaş ve tahsisat karşısında bunu daha fazla bir meblâğda tutmak suretiyle mebusluğu bir geçim sahası haline getirmenin de bu şerefli vazifenin mahiyeti ve kudsiyetiyle kabili telif olmadığını kabul etmek zarureti yanında hayat pahalılığının

azalmasında bir müspet adımı teşkil edeceğini de ifade etmek yerinde olur.» Demek ki, bu teklifi yapan arkadaşlarımız hayat pahalılığını aşağı düşürmek gibi bir gaye takibetmektedirler. Bu başlangıçta mebus maaşlarının 2 000 liradan aşağı düşürmeyi istihdaf etmektedir. Şu hali ile o günkü seviyede birinci derecede bir memur maaşı seviyesine gelmesi ve aldığı maaşların daha az bir hadde indirilmesi lehinde bulunmayacak arkadaşımızın bulunduğunu zannetmiyorum.

Bununla beraber Bütçe Encümeninin muhterem Sözcüsünün bu kürsüde beyan ettikleri gibi zam teklif şeklinde telâkki ediliyorsa bendeniz buna bir parti manevrası demekten başka bir isim bulamadım.

SIRRI TURANLI (Adıyaman) — Senin konuşman da bir manevradır.

HAYRİ ÇOPUROĞLU (Devamla) — Benim konuşmam bir hakkın ifadesinden ibarettir. (Soldan, gürültüler) Öyledir, efendim.

Arkadaşlar, burada bir metin kanunlaşacak. Bu maddenin encümenence nasıl yanlış anlaşıldığı hakkındaki bir kanaatimi şöyle ifade edeyim : Lâ takrebüsselâte... İçkili iken namaza yanaşma, üst tarafını getirmiyor, yani namaza yanaşma ama, üst tarafı diyor ki, sarhoş olduğun zaman namaza yanaşma. Bunun gibi, Bütçe Encümeni teklifin üzerinde dururken hiçbir suretle teklifte güdülen gayeye katıyen yanaşmamaktadır.

Aziz arkadaşlarım, encümen şu veya bu şekilde olsun, her ne taraftan bulunursa bulunsun şu teklif üzerinde halen bir tadil teklifi yapılmamış bulunması itibarıyla ve şu haliyle bulunduğuna göre bizlerin tasvibine mazhar olacaktır. Ancak, bizi üzen taraf şudur; bu gibi partizan manevralarının şu çatı altına getirilmesidir. (Soldan, şiddetli gürültüler, Bunu Halk Partisi yapıyor sesleri)

İRFAN HAZNEDAR (Kütahya) — Bunu Halk Partisi yaptı. Halk Partisi yaptı bu manevraları. Biz istemedik. Teklifi Halk Partisi getirdi.

REİS — Rica ederim, karşılamayın efendim.

HAYRİ ÇOPUROĞLU (Devamla) — Tamamen bitaraf konuşuyorum. Bunun nasıl bir manevra olduğunu izah edeceğim :

Hepimiz biliyoruz ki, Demokrat Partiyeye mensup bazı mebus arkadaşlarımız tarafından mebus maaşlarının artırılması gayesiyle bir tek-

lif hazırlanmıştı. Bu teklif normal yollardan Bütçe Encümeninden geçmiş ve gündeme alınmak üzere idi. Böyle bir teklif varken ve Demokrat Parti mebusları maaşların artırılması lüzumuna kaani iken onu bu şekliyle getirip bu çatının altında doğrudan doğruya müdafaa etmek varken böyle yapılmamış olması ve sadece esbabı mucibesıyla mebus maaşlarının aşağı indirilmesini derpiş eden bir kanun teklifini gölge edinmek suretiyle mebus maaşlarının artırılması cihetine gidilmesini bir parti manevrası olarak gördüğümü esfle kaydediyorum ve bunun bu şekilde zapta geçmesinde memleket için fayda vardır. Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Efendim, kifayeti müzakere tahriri ile bir de ayrıca bir tahrir vardır. (Sağdan, kaç kişi konuştu sesleri) Arz edeyim, efendim.

Ferid Melen, İlhan Sipahioğlu, Sırrı Atalay, Hayri Çopuroğlu, Behzat Bilgin.

SIRRI ATALAY (Kars) — Behzat Bilgin şahsı adına değil, encümen adına konuştu.

REİS — Dahilî Nizamname Grubu, şahsı ayı tutmaz, lehde, aleyhte ve üzerinde altı kişi konuşacak. Altı kişi konuşmuştur, kifayeti okuyoruz.

Yüksek Riyasete

Übeyde Elli ve arkadaşlarının teklifi hakkındaki müzakerat kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif ederiz.

Aydın Mebusu

Bilecik Mebusu

Necati Çelim

Mehmet Erdem

REİS — Kifayet aleyhinde Mehmet Daim Süalp.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Muhterem arkadaşlarım, bu mevzuda konuşmak için söz istemiş bulunuyorum. Fakat, maalesef sıra gelmeden kifayet tahriri verildi. Bendenize iki kişi kaldı. Müsaade ederseniz, kanunlara rağmen, yazılı metinlere rağmen, yanlış söylenmiş bazı sözlerin tavihi icabeder. Meselâ Ferid Melen arkadaşımız dediler ki,.. (Sağdan, kifayet aleyhinde konuşacak Reis Bey sesleri)

REİS — Müsaade edin, efendim. Yalnız kifayet aleyhinde konuşmanız lâzımdır.

MEHMET DAİM SÜALP (Devamla) — Bir arkadaşımız dediler ki, ikramiyelerden başka tahsisat diye hiçbir şey yoktur. Diğer tahsisatlar kanuni tâbirle daima iki kelime ile zikredil-

miştir. Bu yanlıştır, işte kanunu aynen okuyorum. «Askerî Tenyiz Mahkemesi...

REİS — Kifayeti müzakere tavrı kabul edilmezse zaten söz sıranız bakidir, o zaman okursunuz, kifayeti müzakere karara bağlanmadan okumanız doğru değildir.

M. DAİM SÜALU (Devamla) — Bâzı hususlar tamamen yanlış söylenmiştir. Bunların tavzihi için bendenize imkân vermenizi rica ediyorum. İstirhamım, kifayet tavrının kabul edilmemesidir.

REİS — Kifayeti müzakere lehinde konuşacak kimse yok. Binaenaleyh kifayeti reylerinize arz ediyorum.

Kifayeti müzakereyi kabul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. (Bravo sesleri)

Adnan Selekler.

ADNAN SELEKLER (Antalya) — Muhterem arkadaşlar; yapmaya mecbur olduğumuz masraflar nazarı itibara alınırca ödenek ve tahsisatlardan elimize geçen miktar bir mebusa mevkii ile mütenasip bir hayat seviyesi temin etmekten uzaktır.

Oldum olası demokrasilerde mebusların maaşlarının ve tahsisatlarının artırılması teklifleri karşısında halkta bir reaksiyon görülmüştür, tesbit edilmiştir.

Halk, seçildikten sonra mebusun mânevi haklarıyla yetinmesini ister. Bu zengin memleketlerde de, fakir memleketlerde de böyledir. Şimdi bunlara dair misaller vereceğim.

19. yüzyıl ortalarında 1850 senesinde oturum başına 6 dolâr tahsisat alan Amerika Senatosu üyelerinin tahsisat tutarını yıllık 1 500 dolâra çıkarmak isteyen kanun tasarısı Şinâlden Cenuba bütün Amerika'da bir protesto fırtınasıyla karşılaşmıştır. O zamanın ünlü demokrat senatörlerinden John Calhoun Eyalet Meclisinin sarîh mümanaatına rağmen senatoda senatörlerin tahsisatının arttırılması teklifini müdafaa etmiştir.

1954 senesinde İngiliz mebuslarının maaşı 1 250 sterline yükseltirken matbuat, televizyon ve radyo vasıtasıyla bütün İngiliz halkı efkârı bu mesele ile derinden derine meşgul olmuş ve mebus maaşlarının artırılması teklifine karşı gelmiştir. Bizde, çok partili siyasi hayata girdiğimiz 1945 ten beri mebus maaş ve ödeneklerinin artırılması teklifi, efkârı umumiyede daima

çeşitli aksülâmelere ve çeşitli siyasi hâdiselere yol açmıştır. Bir sayın C. H. P. li mebusun yazdığı gibi, mevzu, birçok kimselerin hırslarını tahrik etmeye, ucu ve bayağı fazilet gösterilerine ve kolaylıkla demagojik deliller serdetmeye müsaidolduğu için daima halk efkârında bu tekliflere karşı muayyen bir mukavemet tesis etmek mümkün olmuştur. Ben, her hangi bir mesele için yalnız bir zaviyeden değil, çeşitli zaviyelerden tetkik edilmesi iktiza ettiği fikrindeyim ve daha ziyade buna dair bir misal vermek için burada konuşmuş bulunuyorum.

Arkadaşlar; mebus maaş ve ödeneklerinin artırılması mütalâalarının müspet sayılacak tarafları da vardır. Nitekim benden evvel konuşan Sayın Sırrı Atalay arkadaşım bundan bir nebze bahsettiler. Bu müphem bir bahsediş oldu.

1954 senesinde İngiliz mebuslarının maaşlarının artırılması için muhalif ve muvafık mebuslardan müteşekkil bir komisyon teşkil edilmişti. Teşkil edilen bu komisyondan ittifaqla sâdır olan raporda mebus maaşlarının artırılması meselesi şu esaslara raptedilmiştir. Bendeniz bu mücip sebepleri kendi mahallî âdetlerimize uydurmak, adapte etmek suretiyle nakledeceğim.

Arkadaşlar, çok çalışan bir parlamento sayılması dahi, gerek Meclis, gerek komisyon, gerek parti grupları toplantılarına bihakkin iştirak eden bir mebusun hâricte ek bir vazife deruhde etmesine imkân kalmamıştır. (Soldan, bravo sesleri)

Arkadaşlar, iktisaden geri kalmış memleketlerin hızlı bir tempo ile kalkınmasını sağlamak meselesi hiçbir zaman sağlam para esasına üzerine istinadettirilememiştir. Bizde investisyonların şümul ve süratıyla makûs bir orantı olarak Türk parasının kıymetini kaybettiğini söylemek bir hakikattir. Eğer bu hakikatten tegafül eylessek bir zaman mebusluk yalnız zenginlerin yapabileceği bir imtiyaz haline gelir. Bu da demokratik zihniyetlerle bağdaşmaz.

Bundan başka en mühimi de Meclisin teşekkül tarzıdır, kaliteli kimselerden müteşekkil olmasıdır. Eğer mebusluğu bir imkân nispetinde maddi bakımdan cazip bir hale getirmesek, muhtelif mesleklerden en ehliyetli kimselerin mebus seçilmeleri imkânları önlenmiş olur.

Arkadaşlar; buna şu vaziyeti bilhassa ilâve

etmek isterim, çok partii siyasi hayatın, politikanın, daima başta gelen cüvelerinden birisi, bir gün mebus seçilmemek de mukadder. Lord Attlee'nin verdiği cevaptan çıkarılması icabeden netice şu; bir partinin mebusu 12 sene 16 sene o partinin hizmetinde bulunur, eğer onun maddi vaziyetine hiç alâka gösterilmezse bir zaman talihsizlik eseri olarak seçilmediği takdirde ve eski meslekiyle de tamamen rabitasını kestiği için bu mebus derin bir sefaletin içine yuvarlanır. Bu itibarla mebus maaşlarının veya ödeneklerinin bugünkü şartlara göre yeniden tanzimi işini bir mebus, bir parti grubu veya bir partinin sevk ve idarecisi düşünmüş olsa dahi bunda bir insaf payı, beraber çalıştığı ve kader birliği yaptığı arkadaşlarının istikbaline muzaaf ve mâtuf olmak üzere tedbirli bir hareket görmek ve bu cepheden de tahlil etmek yabana atılır bir fikir değildir.

Arkadaşlar, bizim Antalya'da çok söylenecek bir atasözü vardır: «Güneş çarığı sıkınca çarık da ayağı sıkır», derler. Eğer mebusları zengin sıkıntısı içinde muhtelif sebeplerle karşı karşıya bırakırsak bu millî menfaatler bakımından vebali çok zaman tahammül edilmez bir siklete erer.

Hürmetlerimle. (Soldan; alkışlar)

REİS — Hüseyin Balık, Buyurun.

HÜSEYİN BALIK (Ankara) — Muhterem arkadaşlar; 4 - 5 saatten beri müzakere ettiğimiz kendi meselemizde de, şimdiye kadar olduğu gibi, muhalefet partisi, iktidar partisi olarak ne millet içinde, ne kendi maaşlarımızda ve ne de diğer işlerde bugüne kadar hiçbir tek meselede mutabakat haline gelemedik. Tarafların iddialarının ikisinde de hak vardır. Samimî olmak için, iddialarını samimîvetle teyid etmek için benim iki üzüntüm var. Bir tanesi benim eski mensubolduğum partiden birkaç arkadaş çıkmalı, memleketin malî ve iktisadî vaziyetini ortaya koymalı ve bizi de ortaya kovarak bir ıstırap vaziyeti almalıydı. Halk Partisine gelince: Halk Partisi bir zamanlar burada mebus maaşlarının zammı kanununu müzakere ederken Köprülü çıktı, hem kırmızı rey veririz, hem de parayı alırız, dedi.

Arkadaşlar, benim noktai nazarıma böyle bir muaraza, böyle bir muhalefet samimî değildir. (Soldan, bravo sesleri ve alkışlar) Ben

istiyorum ki, şimdi mensubolduğum partiden, onun yetkili bir sözcüsü, gelsin buraya, söylesin ki, kırmızı reyleri vereceğiz ama parayı almıyacağız desin. (Soldan, şiddetli, sürekli bravo sesleri ve alkışlar)

REİS — Mehmet Daim Süalp, buyurun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Efendim, Grup adına söz istiyorum.

REİS — Grup adına sıra dışı bir kere söz alınır, sıraya dâhil olmayarak; diğerleri sıraya dâhildir. Elimizde Dahilî Nizamname var, bakabilirsiniz.

Efendim, müdahale etmiyelim. Hatip konuşmak için, güdültüleri kesmenizi bekliyor.

Buyurun efendim.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Muhterem arkadaşlarım, evvelâ bendeniz bu teklifi getiren Übeyde Hanımefendi ve 14 arkadaşına ve en son konuşmayı yapan Hüseyin Balık arkadaşına samimî konuşmasından dolayı teşekkürle sözlerime başlayacağım.

Muhterem arkadaşlar, ben, sadece metnin elimdeki kanunlara ve burada ifade edilen sözlerle sadık kalmak suretiyle görüşümü arz etmeye çalışacağım.

Muhterem arkadaşlar, Halk Partili arkadaşlarımız tarafından teklif edilen bu kanun öteden beri muvafakatin ve muhalefetin şikâyet mevzuu olan bir yaraya merhem olması bakımından çok isabetli ve çok müspet karşılanacak bir kanun teklifidir. Kanun teklifinin esbabı mucibesinin bir kısmına iltihak etmekle beraber mühim bir kısmı tamamen realitenin dışındadır. Her ne kadar bâzı arkadaşlarımız bu kanundaki maksadımız şu idi, bu idi dediyse de hakiki maksat metinde mündemiçtir ve gayet sarıhtir. (Sağdan, esbabı mucibede var sesleri)

Muhterem arkadaşlar esbabı mucibenin bir kısmında deniyor ki ikide bir mebusların kendi maaşlarına yaptığı zamlarla hayat pahalılığına önyak olmaktadır, nitekim 2 000 lira artış vatanımızın dikkatini çekmiş, denilebilir ki hayat pahalılığının mebdemini teşkil etmiştir.

Bu iddiaya karşı cevabımız şudur, Demokrat Parti iktidarı zamanında sadece 1955 te mebus maaşlarına bir defa zam yapılmıştır. Fakat daha evvel mebus maaşları 350 lira iken 1944 tarihinde 4602 sayılı Kanunla 500 liraya, 1946 tarihin-

de yani bir sene sonra 600 liraya, 1947 tarihinde, yine bir sene sonra 875 liraya ve 1948 de 5142 sayılı Kanunla 1 150 liraya çıkarılmış bulunmaktadır. Görülüyor ki dört sene zarfında mebus maaşlarına dört defa zam yapılmıştır.

IHSAN GÜLEZ (Bolu) — Bir devrede mi?

MEHMET DAİM SÜALP (Devamla) —

Evet bir devrede dört defa zam yapılmıştır. Eğer mebus maaşlarına yapılan zam hayat pahalılığına sebep teşkil ediyorsa, o halde her sene zam yapanlar, bunun hayat pahalılığına sebep teşkil ettiğini açıkça kabul etmeleri icabeder. Mebusluğun bir geçim sahası haline getirilmemesi, mebusların kendi maddi durumlarını düşünmek gibi bir töhmetin altında bulundurulmamaları, maaş ve tahsisatla geçinmek zorunda bulunanlarla, mebuslar arasında bir müsavatın teminini sağlamak için mebus maaşlarını bir prensibe bağlamak isteyen bu kanun teklifini müspet karşılamaktayım.

Şimdi kanun teklifine geçiyorum: Madem ki, mebus maaşlarını mütemadiyen artırmak ihtimali ile karşı karşıyayız, o halde bunu donduracak muayyen bir kıstasa bağlamak lâzımdır.

Bu hususta Ferid Melen arkadaşımınla tamamen mutabıkım. Ferit Melen hakikaten geçen sene «Büyük Meclisin kendini takyidetmesi lâzımdır. Mebus maaşı bir prensibe bağlanmalıdır, böylelikle bir polemik mevzuu olmaktan kurtulur» demişlerdi. Doğru. İşte bu kanun teklifi bu polcmiğe nihayet vermektedir.

Kanun teklifinde esas şudur: Katiyen miktardan bahsedilmemiş. Deniyor ki: «Şu kadar ki, bu tahsisat birinci derecedeki Devlet memurlarına bir yılda verilen aylık ve tahsisat tutarının 1/2 de birini aşamaz» diyor.

Şimdi bunu tahlile kalkışalım.

Bâzı arkadaşlarımız bizim maksadımız başka türlüydü diyorlar... Ve tahsisattan sadece ikramiyeleri kastediyorduk diyorlar.

Evvclâ arkadaşlarımızın beyanlarında metne ve kanuna uymıyan iki hususu açıklamak isterim.

Bir arkadaşımız diyor ki, eğer bu kanun dokuz ay evvel kabul edilmiş olsa idi Mebus maaşları dokuz ay önce inecekti. Bu sözler metne mutabık değildir. Çünkü, metindeki hüküm şudur:

Kanunun meriyet tarihi 1 Mart 1959 dur. Binaenaleyh kanun kabul edilmiş olsa idi bile dokuz ay önce mebus maaşları inmiyecektir.

Metne sadık kalmak suretiyle konuşma yapılmamıştır, ezbere konuşulmuştur.

İkincisi, tahsisat meselesi.

Arkadaşımız dedi ki, bir husus daha var, eğer kifayeti müzakere takriri verilir ve bu kabul edilirse, teklifi yapan arkadaşlarımız müdafaadan mahrum kalacaklardır. Ve arkasından da ifade etti, bu kanunu ben hazırladım, dedi.

O halde kendisi, hazırlamış olduğu bu teklifi, kanunu imza edenlerden daha iyi müdafa edecek mevkidedir, nitekim müdafaasını da yaptılar.

Şimdi arkadaşımız, tahsisattan gayemiz, diyor, gayet katî dediler ve kendisinin bu sahadaki bilgisinin müsellemler olduğu için bütün arkadaşların üzerinde tesir yapmak için ifade ettiler; ve tahsisattan gayemiz ikramiyelerdir. Çünkü kanun tâbirlerince sadece ikramiyeler için bu isim konmuştur. İkramiyeler, tahsisat, tazminat için kanun tâbirleri başkadır. İki kelime ile kanun bunları kabul etmiştir, dediler. Bunun da hakikatle tabantabana zıt olduğuna dair kanunu okumak suretiyle Yüksek Heyetimize malûmat vereceğim.

Kanun numarası 6775, kanun başlığı : Askerî Temyiz Mahkemesi reis, müddeiumumi ve âzalarıyla askerî adli hâkimlere tahsisat verilmesi hakkında kanun. (Sağdan, Askerî adli hâkimlere diyor)

Madde 1. — Askerî Temyiz Mahkemesi birinci ve ikinci reislerine, müddeiumumisine, adli ve askerî âzalarına, ve askerî adli hâkimlere bağlı cetvelde gösterilen miktarlarda tahsisat verilir.

Görülüyor ki, muhterem arkadaşlarım, tahsisat kelimesi sadece ikramiyelere maksur ve munhasır değildir. O halde arkadaşlarımızın bugün inkârına kalkıştıkları ve sarahatinden korktukları metin kabul edilecek olursa ve mebus maaşları inmeyip yükselecek olursa onların nam ve hesabına konuşan sözcü arkadaşımıza sorup öğrenmek isterim: «Acaba bu gibi zamları alacaklar mıdır? Efkârı umumiye bunu öğrenmek istiyor» Bunu buradan açıklamalarını bekliyorum.

Muhterem arkadaşlarım; şunu da açıkça belirtmek lâzımdır ki, hâlâ konuşulan kanun bugün mer'î olan memurlar hakkındaki kanuna

göre değiştirilmiştir. İlerde memurların maaşına zam yapılıp yapılmıyacağını ancak Yüksek Heyetiniz bilir. Bu, Yüksek Heyetinizin kararı ile olacaktır. Eğer kendileri hakikaten sun'ı ve nazari bir muadelet peşinde koşmuyorlarsa, eğer Mebus maaşını birinci derecedeki memur maaşı ile bir seviyeye getirmek istiyorlarsa o halde ilerde memur maaşına zam yapıldığı takdirde, konjonktürün değişmesinden mutazzarın olan yalnız memurlar değildir, onun seviyesinde tutmak istedikleri Mebusun maaşına zam yapılması icabedecektir. Bunu bu şekilde kabul etmek lâzımdır.

Şimdi, zıt görüşü ileri süreceğim. Eğer kendileri Mebus maaşlarını artırmak istiyorlarsa, memur maaşlarını artırmak düşüncesiyle getirilen kanuna da menfi rey vermeleri icabeder. (Soldan bravo sesleri)

Muhterem arkadaşlar; görülüyor ki, arkadaşlarımız propağanda yapmak istiyorlar. Eğer teklif Demokrat Parti mebusları tarafından getirilmiş olsaydı, Demokratlar mebus maaşlarını artırmak istiyorlar, diyeceklerdi. Teklif sahipleri iki gün evvel tekliflerini kendi arzularıyla gündeme aldırışlardır. (Sağdan şiddetli gürültüler)

REİS — Çok rica ederim, müsaade ediniz, teklif sahiplerimin arzularıyla gündeme alındı, dedi, ne var bunda?

MEHMET DAİM SÜALP (Devamla) — Fakat bugün bu teklifle, propagandasını yapmak istedikleri hususun propagandasından mahrum olacaklarını anladıkları için her ne pahasına olursa olsun teklifin çıkmamasına gayret etmektedirler. Bu da ayrıca samimiyetsizliklerinin bir ikinci delilidir. (Sağdan gürültüler) Muhterem arkadaşlar o halde.. (Sağdan gürültüler)

REİS — Rica ederim, müdahale etmeyiniz, son defa ikaz ediyorum.

İRFAN HAZNEDAR (Kütahya) — İhtar ver, Reis Bey..

REİS — Sizden öğrenecek değilim ihtarım ki me verileceğini..

MEHMET DAİM SÜALP (Devamla) — O halde, teklifi hazırlayan, yazan arkadaşın şunu öğrenmek istiyorum, diyorum ki, teklifinizde miktar, rakam olmadığına göre 1 466 lirayı nereden çıkardınız. Bugün memur maaş ve tahsisatı dediğinize göre, halen mer'î kanunlara göre zam görmemiş memur maaş ve tahsisatı yine iki bin lirayı bulmaktadır. Siz mademki iki bin

lirayı muhafaza etmeyi kastediyorsunuz, rakam zikretmeden mebus maaşlarını indirmeyi nereye dayıyorsunuz? Millet sözlere değil, sarıh metinlere bakar. Metinde sizin mebus tahsisatı hakkındaki görüş ve arzunuz açıkça görünmektedir.

Hakikat budur arkadaşlar. (Soldan bravo sesleri, sürekli alkışlar), (Sağdan gürültüler)

REİS — Efendim, daha birçok arkadaşlarımız söz almış bulunuyor fakat 3 tane de kifayet takriri var, kifayet takrirlerini okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

Müzakereler tatmin edici seviyeye çıkmıştır. Kifayet teklif ediyorum.

Muş

Şemsi Ağaoğlu

Yüksek Reisliğe

Kanunun meriyet tarihinin 1 Mart 1962 olmasını arz ve teklif ederim.

Sivas

Turhan Feyzioğlu

Yüksek Reisliğe

Birinci madde üzerindeki konuşmalar kâfidir. Diğer maddelere geçilmesi hususunun reye vaz'ını arz ve teklif ederim.

İçel

Yakup Karabulut

REİS — Kifayet aleyhinde, Fethi Çelikbaş. FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar, kanun teklifinin hazırlanmasında vazife alan arkadaşlarımız ve nihayet kanun teklifinin altına imza koyanlar ve bu arkadaşların mensubu oldukları parti adına sözcü olarak konuşan bendeniz bu teklifin esası ödenekleri indirmeye matuftur, dediğimiz halde birkaç arkadaşın (Soldan gürültüler, «kifayet aleyhinde konuş» sesleri) D. P. li 3 - 4 arkadaşın çıkıp «Hayır, katiyen bu indirmeye mâttuf değildir, yükseltmeye mâttuf» demeleri için af buyurunuz... (Soldan gürültüler.)

REİS — Arkadaşlar, ben bir şey söylemekten sonra sizin de konuşmamanız lâzım. Fethi Bey, kifayet aleyhinde konuşun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Onu arz ediyorum ki, arkadaşlar müzakere kâfidir kanun teklifi anlaşılmıştır, diyorlar. Şayanı

hayret.. Kanun teklifinin sahipleri... (Soldan gürültüler.)

REİS — Rica ederim, gürültü etmeyin.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — İndirmediyorlar, öbürleri yükseltmeye mâtuftur diyor. Siz de, biz anladık diyorsunuz. Arkadaşlar müsaade ederseniz söyleyeyim biraz cesur olunuz. (Soldan, gürültüler.) Ef-kârı umumiyeden neden korkuyorsunuz?

REİS — Beyefendi, rica ederim esas üzerinde konuşmayınız.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Esasa girmiyorum. (Soldan «parti değiştirdin» sesleri.) Ben değil, parti değiştiren aslında sizlersiniz. Partiniz değişti siz farkında değilsiniz, belki, siz içinde perişan oldunuz. Perişan kaldınız. (Soldan, gürültüler.)

REİS — Beyefendi, rica ederim. Arkadaşlar müsaade buyurun, Fethi Bey konuşsun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlar; bir kanun teklifi esbabı nucebe ve metinleriyle muayyen bir maksada mâtuf ilken onu tahrif ederek (Soldan : Gürültüler, «tahrif eden sizsiniz» sesleri.) Başka maksada götürülenler mevzu anlaşılmalıdır diyemezler. (Soldan : gürültüler.)

Muhterem arkadaşlar; daha kanuna imza koyan 15 arkadaşımızdan - hem de prensip, usul ve nizama aykırı olarak - bir tanesi olsun konuşamadı. Bu bakımdan çok istirham edeceğim. (Soldan : Gürültüler, «sen söz alacağına onlar alaydı» sesleri.) Şimdi burada bağırarak arkadaşlar Meclisten çıkınca halk arasında bir yürüsünler. (Soldan : Gürültüler.) Arkadaşlar, mesele, mevzu, konuşulan kanun teklifi, (Zabıtları işhadederek söylüyorum, tarih önünde söylüyorum) sizin anladığınız mânada bir teklif olmadığı için, bililtizam anlamamak kararında ısrar ediyorsunuz. Birakınız anlatalım. Onun için kifayeti müzakere tahririni reddediniz, bu teklifin altına imza koyan 15 kişiden hiç olmazsa bir kişi daha konuşsun arkadaşlar. (Soldan gürültüler.)

İRFAN HAZNEDAR (Kütahya) — Sözüünü onlara verscydin.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Şimdi arkadaşlar, bendeniz müzakerenin kifayeti hakkındaki tahririn aleyhinde konuşuyorum. Yani o derece... (Soldan gürültüler.)

REİS — Müsaade buyurun efendim, kifayet tahririnin aleyhinde konuşuyor, bu, arkadaşımızın hakkıdır. (Soldan «esas hakkında konuşuyor» sesleri) Esas hakkında konuşursa sözünü keserim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Tahrif ediyorsunuz.

Muhterem arkadaşlar, vicdanlarınıza hitabedererek arz edeceğim. Kanun teklifini yapan arkadaşlarımız itham edildi. «Ne biçim şey efendim diyorlar, siz gûya indirme teklifi yapıyorsunuz ama aslında yükseltmek istiyorsunuz.» Arkadaşlarım, biz ciddî bir mesainin sahibi mi olacağız, yoksa teklif sahiplerine rağmen hayır bu kanun senin anladığın mânada değildir diyerek arkadaşlar konuşturulmayacak mı? Bâzı D. P. li arkadaşlarımızın konuşmaları ile teklif aslında vah' olduğu halde, bililtizam muğlak hale getirilmiştir. Bu bakımdan müsaade buyurunuz altına imza koyan arkadaşlarımızdan birisi konuştuktan sonra kifayet tahririni kabul buyurun.

Hâkim bile maznunu mahkûm ederken son sözü verir. Siz mebus ödeneklerini indirmeye çalışan arkadaşları anlaşmaz bir mantık silsilesi içerisinde ters anlıyorsunuz. Tarih bunu yazacaktır.

Şimdi bir mevzuda müzakere kâfidir diyebilmek için, zatı meselenin anlaşılması lâzımdır. (Soldan «anlaşıldı» sesleri) zatı mesele bize göre, kanunu teklif edenlere göre, mebus ödeneklerinin bugünkü kanunlara göre azaltılmasıdır. Ama siz artırma cihetine gidiyorsunuz. Bunun esasen sizde farkındasınız.

REİS — Esasa girme Fethi Bey.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Reis Bey hakikaten üzülüyorum, çok rica edeceğim, teklif sahiplerinden bir arkadaş konuşsun diyorum. (Soldan konuştu sesleri.)

REİS — Fethi Bey cevap vermeyiniz.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Vermiyorum efendim. Arkadaşlar, anlaşıldı, sizin ne düşündüğünüz radyo neşriyatından anlaşıldı. Şimdi bunu burada cereyan edecek hâdiselerle bir kere daha tescil edeceğiz.

REİS — Bir dakika beyefendi, lehinde mi konuşacaksınız?

KEMAL SATIR (Adana) — Lehinde konuşacağım.

REİS — Efendim, Dahilî Nizamname kifayeti müzakerenin lehinde konuşmaya cevaz vermemiştir. Müsaade ederseniz bir yanlışlığa ma-

hal vermemek için maddeyi okuyayım. «Müzakerenin kifayeti aleyhinde söz isteyenler bulunursa içlerinden yalnız birine ruhsat verilir.» Bu bakımdan size lehinde söz veremiyeceğim.

KEMAL SATIR (Devamla) — O halde usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Efendim, bu meselede usul katı olarak tâyin edildiğine göre Riyaset tekrar bir usul müzakeresi açmak niyetinde değildir.

Efendim, kifayet takririni reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... kabul edilmiştir.

Maddelere geçilmesini reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Teklifte müstaceliyet kaydı da vardır. Müstaceliyetle maddelerin müzakeresini reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Müstaceliyetle görüşülmesi kabul edilmiştir.

Maddeyi okutacağım.

EMİN SOYSAL (Maraş) — söz istiyorum.

REİS — Müsaade buyurun, isimleri yazayım, okuyacağım, yanlışlık olmasın. (Orta sıralarda kaynaşmalar) efendim rica ederim, karşılıklı münakaşa etmeyin.

İsimleri okuyorum :

Mehmet Hazer,
Emin Soysal,
Mehmet Daim Süalp,
Hasan Erdoğan,
İsmail İnan,
Bekir Şeyhoğlu,
Şahap Kitapçı,
Sırrı Atalay.

(Bu sırada Şahap Kitapçı ile Sırrı Turanlı şiddetli münakaşa ettiler)

Müsaade edin rica ederim beyler, birbirinizle münakaşayı lütfen kesiniz.

ŞAHAP KİTAPÇI (Tokat) — Reis Bey, hakareti mutazammın elfaz kullandılar. (Soldan; sen de söyledin sesleri, gürültüler)

REİS — Mümkündür, bu münakaşalar sırasında birbirine nezahet dışında sözler söylenmiş ve bunlar da zapta geçmiş olabilir. Bu kabül sözlerin zabıtta bulunmasına bu Meclis mütehammil değildir. Bu kabül sözler şayet söylenmiş ise, bunların zabıttan çıkarılmasını, reylerinize arz ediyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Ka-

bul edilmiş, bunlar zabıttan çıkarılmıştır. (Gürültüler) (Taraflar arasında münakaşalar)

Arkadaşlar, iki arkadaş arasında münakaşa devam ederken hakikaten Mecliste çalışılmaz, bir hal oluyor. (Gürültüler) (Reis Bey, böyle gürültüler olmamalı, sesleri) Ne yapalım, beyefendi, Allah Allah. Buradan aşağı mı ineyim?

OSMAN ALIŞİROĞLU (Ankara) — Reis Bey, saat 9 a geliyor. Daha ne vakte kadar çalışacağız.

REİS — Beyefendi, ekseriyet mevcudolduğu müddetçe müzakereye devam ederiz.

Maddeyi okuyoruz, efendim.

Büyük Millet Meclisi Azasının tahsisat ve harcırahları hakkındaki 1757 sayılı Kanununun 6478 sayılı Kanunla değiştirilen 1 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair

MADDE 1. — Büyük Millet Meclisi Azasının tahsisat ve harcırahları hakkındaki 1757 sayılı Kanunun 6478 sayılı Kanunla değiştirilen 1 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Fıkra : Şu kadar ki, bu tahsisat birinci derecedeki Devlet memurlarına bir yılda verilen aylık ve tahsisat tutarının on ikide birini aşmaz.

REİS — Madde üzerinde söz Mehmet Hazer'in, buyurun.

MEHMET HAZER (Kars) — Muhterem arkadaşlar; huzuruza getirilen bu kanun teklifinin ihtiva ettiği esas, mebus tahsisatının bir esasa bağlanmasıdır. Mebus tahsisatının bir esasa bağlanması yıllardan beri bizim üzerinde durduğumuz bir mevzudur. Fakat bizim üzerinde durduğumuz mevzu ve yıllardan beri mücadelesini yaptığımız meseleler sadece mebus tahsisatı da değildir. Biz rejimle alâkalı... (Soldan, gürültüler, sadede sesleri)

REİS — Madde üzerinde konuşunuz. Heyeti umumiyesini bırakınız.

MEHMET HAZER (Devamla) — İftizükteki hükme daima olagelen teamüle göre birinci madde üzerindeki müzakereler - birinci madde umumi esasları ihtiva ettiği için - şümüllü olmaktadır. Bugüne kadar...

REİS — Bu kanun kısa olduğu için yeknazarda öyle görünür. Lütfen birinci maddenin şümülü içinde konuşun.

MEHMET HAZER (Devamla) — Bu teklifi yapan arkadaşlarımız, maksatlarını gayet sarîh olarak ifade etmişlerdir. Bizim de tetkik ettiğimiz tekliften istihracettiğimiz mâna, mebus maaşlarının âzami haddini tâyin etmek ve bunu da birinci derece Devlet memurunun aldığı maaşla takyidetmektir. Yani birinci derecedeki Devlet memurunun aldığı maaşın, 2 000 liranın, hiçbir suretle üstüne çıkmamasıdır. Bu suretle bir had, bir limit tesbit edilmiştir. Şimdi, arkadaşlarımız, bu kadar sarîh olan bu teklifi, maalesef aslından, esasından inhiraf ettirerek kendi maksatlarına göre imale etmek istiyorlar. Demin de arkadaşlarımız ifade ettiler; bu teklif zammı değil, indirmeyi hedef tutmaktadır. Eğer bu teklif zam teklifi olsaydı on aydan beri encümente bekletilmezdi.

REİS — Rica ederim efendim; birinci maddede hakkında konuşun.

MEHMET HAZER (Devamla) — Anlatacağım Beyefendi, madde üzerinde görüşüyorum Beyefendi, müsaade buyurun.

Teklif mebus maaşlarını artırma teklifi değildir. Artırma teklifi olmadığı içindir ki radyo bu haberi istismar edememiştir. Aksi olsaydı herkes sussa dahi radyo susmazdı.

REİS — Beyefendi bu sözlerinizin birinci maddede ile alakası ne? Lütfen madde ile alakalı konuşun.

MEHMET HAZER (Devamla) — Birinci maddenin maksadı, ifadesi şudur; bir defa esas tesbit ettikten sonra maddenin metnine geçeceğim. Evvelâ madde hangi maksatla teklif edilmiştir? İstihdaf ettiği gaye nedir?

REİS — Rica ederim, heyeti umumiyesi üzerindeki müzakerelerde bunlar söylendi.

MEHMET HAZER (Devamla) — Müsaade buyurun, birinci madde, gerek sevk maksadı, gerek sevk tarihi ve gerek ifadesi itibarıyla bir zam teklifi değildir. Bir tenzil teklifidir. Gönül isterdi ki, benim sayın arkadaşım Adnan Selekler gibi diğer arkadaşlar da sarîh olarak gelsinler burada ifade etsinler ki, biz bir zam peşindeyiz, bunu yapmak istiyoruz. Fakat bu zammı yaparken bizi kendilerine kalkan yapmasınlar. Bu teklif asla böyle bir iddia ve gayeye mesnedolamaz. Bu, sadece bir indirmeyi tazammun etmektedir. Binaenaleyh eğer bu teklifi kabul edecekseniz bu esaslar üzerinde mâ-

nalandırıp bu esas üzerinde reye vaz'etmek lâzımdır. Yoksa bu teklifin maksadında olmıyan bir fikri kendi maksadınıza göre imale etmek istiyorsanız bu doğru olamaz. Madde indirmeye mütaalliktir, ifadesi, kelimeleri bunu ifade ediyor. Maddenin birinci fıkrası umumi olarak bir kriteriyum tesbit etmiştir. İkinci fıkrası mebus maaşının birinci derecedeki memurunu maaşından fazla olamayacağını ifade etmiştir. Kanun teklifinin sahipleri de izah ettiler, buradaki maaş kelimesi, malî mevzuatta tatbik edilen kelimenin, maaş kelimesinin aynıdır. Tahsisat kelimesi ise sadece ikramiyeler için mevzuatımızda kullanılan bir kelimedir: Yani eskiden 3 şimdi beş defa verilen memur ikramiyeleridir. Bunu bunun dışında anlamıya imkân yoktur.

Birinci fıkra esası tesbit etmiştir. İkinci fıkrası da maaşın birinci sınıf Devlet memuru ile nasıl ayarlanacağını tarif etmiştir. Kanun metninin buna göre ifade ve mânalandırılması bu vesile ile arz ve izah etmek isterim.

Bütçe Encümeni sözcüsü arkadaşımızın bu kanunun tümü hakkındaki izahları metni tamamıyla maksadının dışında izah gayretinden ibarettir. Bu maddeden böyle bir mâna çıkmaz.

Mehmet Daim Süalp arkadaşımız da maddeyi ve metni zorhyarak kendi arzusuna göre bir mâna çıkarmak istemiştir. Bu metin buna müsait değildir. Yine arz ettiğim gibi müzakereleri, teklifi yapanların maksadına ve teklifi yaptıkları tarihe göre sevk ve mütalâa ederse- nız salm bir neticeye varırsınız. Eğer artırmayı istiyorsanız, bu teklif bunun ne mesnedi ne de mâzereti olabilir. Bu ayrı bir maksadın ifadesi olarak gelebilir. Bir iktidar partisi muhalif bir iki arkadaşın teklifini nasıl prensibolarak kabul eder? Bunu nasıl izah ederler? Arkadaşlar, vaziyet âdeta, sahrada başını kuma gömen devekuşu hikâyesini andırıyor. Devekuşu başını kuma gömer kendisini saklamak ister ama vücudu dışarda kalır. Arkadaşlar işlerimizi samimî olarak görüşelim, gayrisamimî tefsirlerle bu teklife istediğiniz mânayı veremezsiniz. Efkârı umumiye de, matbuat da vatan- daş da bizi takib ediyor. Hakikatleri tahrif etmeyin arkadaşlar.

REİS — Emin Soysal buyurun. Bir dakika Emin Bey.

İçtüzüğün 85 nci maddesi gereğince söz, talep ve kayıt sırasına göre verilir. Fakat yine aynı maddede.

«Heyet isterse, müzakere olunan meselelerin lehinde, aleyhinde ve hakkında münavebe ile söz söylemek takarrür eder» demektedir.

Verilen bir önerge bu hususun tatbikini istemektedir. Takriri okutuyorum efendim.

Yüksek Reisliğe

Maddede konuşmak isteyen arkadaşların fazlalığı sebebi ile bir lehte bir aleyhte söz verilmesini arz ve teklif ederim.

Kocaeli Mebusu
Dursun Erol

KEMAL SATIR (Adana) — Takririn aleyhinde konuşacağım.

REİS — Buyurun.

KEMAL SATIR (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım; önümüze gelen bir kanun tasarısı var. Bu kanun tasarısı aslında milletvekilleri maaşlarını yükseltmeyi değil, azaltmayı teklif etmektedir. Yani bu mebus maaşlarının azaltılmasını teklif eden bir kanun tasarısıdır. Eğer C. H. Partili mebuslar, mebus maaşlarının çoğaltılmasını icabeden bir teklif getirmiş olsalardı..

REİS — Beyefendi, mevzu o değildir, münavebe ile konuşalım, konuşmalıyım işidir. Bu konuda konuşunuz.

KEMAL SATIR (Devamla) — Getirmiş olsalardı Bütçe Encümeninde mebus maaşlarını tezyideden bir karar alındıktan sonra gelip bu tekliflerinin görüşülmesini istemezlerdi.

REİS — Size usul hakkında söz verdim. Hüsnü niyetimi gösterdim ve mevzua girmenizi bekledim. Siz hâlâ mevzu dışı konuşuyorsunuz. Lûtfen münavebe mevzuuna geçiniz.

KEMAL SATIR (Devamla) — Şimdi bir defa meselenin münavebe ile konuşulmasına karar verebilmek için dâvanın mahiyetinin ortaya atılması lâzımdır. (Soldan : Hâlâ atılmamış mı, sen nerede idin sesleri) Nedir mesele? Bizim görüşümüz sarihtir. Teklif sahibiyiz, kanun teklifi bir zammı ihtiva etmemektedir. Eğer Demokrat Partili arkadaşlarımız zam istiyorlarsa..

REİS — Beyefendi, rica ediyorum, hüsnü niyetimi sulistimal ediyorsunuz. Bu itibarla sözünüzü kesiyorum.

KEMAL SATIR (Devamla) — Münavebeden kasıt nedir?

REİS — Rica ederim, anlamadıysanız sor saydınız. Size söz vermem bunun aleyhinde konuşmanız içindir. Bir lehinde, bir aleyhinde konuşulacak. Bunu anlamadıysanız ne diye söz istediniz? Herkes konuşacak, fakat münavebe ile konuşacaktır.

KEMAL SATIR (Devamla) — Peki efendim.

REİS — Efendim; münavebe ile konuşmayı reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Münavebe ile konuşulması kabul edilmiştir.

Evvelâ lehte konuşacak arkadaş ve sonra da aleyhte konuşacak arkadaşla söz vereceğim. (Sağdan gürültüler)

EMİN SOYSAL (Maraş) — Ne biliyorsunuz henüz konuşmadan lehinde ve aleyhinde konuşacağımı?

REİS — Evet efendim, haklısınız. Aleyhinde mi, lehinde mi konuşacaksınız?

EMİN SOYSAL (Maraş) — Maddenin aleyhinde konuşacağım.

REİS — Gördünüz mü ya?

MUSTAFA ZEREN (Erzurum) — Usul hakkında.

REİS — Buyurun.

MUSTAFA ZEREN (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar; konuşmaya bu şekilde devam edecek olursak sabaha kadar bu maddeyi bitiremeyiz. Heyeti umumiyesi üzerinde konuşuldu. Maddelere geçilmesi kabul edildi. Madde üzerinde konuşan arkadaşların esas üzerinde durmaya hakları yoktur. Tefsir değildir. Maksadımız şu idi, bu idi, şeklinde mütalâa beyan edemezler. Eğer arkadaşlarımız önerge verip bu maddeyi başka şekilde değiştirmek isterlerse o mevzu üzerinde konuşabilirler. Yoksa devamlı olarak biz şöyle dedik di, biz zam istemiyoruz, teklifimiz indirmeye mâtuftur, diyemezler. Çünkü bunlar konuşuldu.

Hazer arkadaşımız diyor ki; efendim bu madde şöyle değildi, böyle idi, bilmem ne idi. Bu böyle konuşulmaz, heyeti umumiyesi üzerinde ancak böyle konuşulur. Sayın Riyasetten istirham ediyorum, buraya gelip konuşan arkadaşlarımızın saded dışına çıkmanalarını, maddenin metnine sadık kalmalarını temin buyursunlar.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Usul hakkında... Biliyorsunuz usul hakkında konuşurken saded dışına çıkmam.

REİS — Rica ederim, esbabı mucibe serdine lüzum yok. Neyin usulü hakkında söz istiyorsanız?

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Müzakere mevzuu olan maddenin şekil ve mahiyeti, şimdi müzakereye vaz'ettiğiniz tarzda olmamak lâzımgelir, onu arz edeceğim. Lehinde ve aleyhinde diye tefrik edilemez hale geliyor. Çünkü; bu kanunun ihtiva ettiği mâna bir bakıma şöyle, bir bakıma böyle.

REİS — Teklifin heyeti unumiyesi üzerinde konuşuldu ve maddelere geçildi. Maddevi biz ne şekilde müzakereye koyarız, bellidir. Madde okundu, müzakereye başladık. Maddenin hududu bellidir. Yalnız maddenin lehinde ve aleyhinde konuşanlara söz vereceğim.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Maksadım anlaşılmadı.

REİS — Anlaşıldı efendim, siz demek istiyorsunuz ki, bu maddenin lehinde veya aleyhinde demek başka mânalara gelebilir. Gelmez, efendim.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Usulü müzakereve ait bir hususu arz edeceğim.

REİS — Müsaade edin, hangi husus olduğunu sövlediniz. Bilvorsunuz ki, bu mevzuda...

NÜVİT YETKİN (Malatya) — İzah ediyim efendim.

REİS — İzah edilecek bir husus yok.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Teklif sahipleri, bu teklifleri içinde iltibasa mahal veren tahsisat tâbirinin kaldırılmasını bir takrirle Yüksek Meclisten istemişlerdir. Binaenaleyh tahsisat tâbirinin kaldırılarak müzakereye konulması lâzımdır. O zaman leh ve aleyhinde söz vermek mümkün olur.

REİS — Efendim, müzakereler bittikten sonra gelen takrirleri okuruz. Teklif sahipleri maddelerinin değişik bir şekilde müzakeresini isterler. Ama sonunda önergeyi okuyacağız.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Bütçe Encümeninden geçmemiştir.

REİS — Mehmet Daim Süalp. lehinde mi aleyhinde mi?

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Lehinde.

KEMAL SATIR (Adana) — Lehinde aleyhinde neyi anlamaktasınız?

REİS — Lehinde aleyhinde ne demek, ben anlatacak değilim. Maddede yazılı olan hükmün

ne olduğu anlaşıldı. Demin izah ettik, müsaade buyurun maddeyi okuyayım: «Şu kadarki, bu tahsisat birinci derecedeki Devlet memurlarına bir yılda verilen aylık ve tahsisat tutarının 12 de birini aşamaz.» Bunun aleyhinde misiniz değil misiniz? Mesele bu.

Siz maddeyi anlamamışsınız.

Buyurun Mehmet Daim Bey.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Muhterem arkadaşlar; görülüyor ki muhterem muhalefet mensuplarının huzurunuzda getirdikleri teklifin müdafaası bize düşmektedir. (Soldan, görüşmeler) Kendileri getirdikleri maddenin aleyhinde konuşmak istemektedirler. Getirdikleri madde şudur:

Mebuslara verilen tahsisat «birinci derecedeki memurlara bir yılda verilen aylık ve tahsisat tutarının on ikide birini aşamaz».

Muhterem arkadaşlar; bir kısım arkadaşlar diyorlar ki bu teklifle halen mebusların almış oldukları tahsisat indirilmektedir. Bir kısım arkadaşlar da iddia ediyorlar ki hayır, indirilmekte, halen mebus tahsisatları iki bin liradır.

Daha memurların maaşına Zam Kanunu çıkmamıştır. Onun için yeni kanundan bahsetmeye hakkımız yoktur. Mer'i kanunda birinci derecedeki memur maaşı bin liradır. Tahsisat tâbiri için giren ikramiye miktarı 500 e yakındır. Ve dedim gene kanunda okumak suretiyle size Askerî Temyiz âzalarına ve diğer hâkimlere verilen paranın tahsisat olduğunu kanun kabul ettiğine göre o halde maddede yazılı maaş ve tahsisata bağlı kalacak olursak mebusların maaşı iki bin liradan aşağı düşmemektedir. O halde bu; mebus maaşının, tahsisatının, indirilmesi mevzuudur demek doğru değildir.

Muhterem arkadaşlar; arkadaşlarımız, mebus maaşlarını bir kıstasa bağlamak istediler. Dedi-ler di; Mebus maaşıyla birinci derece memur maaşı muadil olsun, müsavi olsun. Memur maaşına yapılan Zam Kanunu gelmezse veya maaşları indiren bir kanun gelirse biz bunları birbirine bağladıktan sonra elbette memur maaşı artınca otomatikman mebus maaşı artacak, memur maaşı inince mebus maaşı da inecedir. O halde halen memur maaşına bir indirme veya yükselme mevzuubahsolmadığına göre bugünkü memur maaş ve tahsisatına bağlı olacağız. Ve bu kanun çıktıktan sonra, yürürlük tarihi olan

1 Mart 1959 tarihine kadar memur maaşlarında bir değişiklik yapılmazsa o zaman bu kanuna göre ikisi arasında bir ayarlama yapmak lâzımgelsecektir. Eğer memurlara halen verilmekte olan maaş ve tahsisat mebusların almış olduğu 2 000 liradan yukarı ise o halde bu bir zaman kanunudur. Eğer...

REİS — Rica ederim, efendim; teklifin mahiyeti ne olursa olsun siz yalnız madde üzerinde fikrinizi söyleyin. Mevzuu teklifin heyeti umumiyesine teşmil etmeyin.

MEHMET DAİM SÜALP (Devamla) — Bu maddeye göre mebus tahsisatı muayyen bir kıstasa bağlandığına göre bendeniz teklifi gayet mâkul görmekteyim. Yalnız maddede, ilerde bir müphemiyete, bir iphama, bir tereddüde mahal kalmamak ve bir intibakı sağlamak için maddeye bir ilâve gerekmektedir. Madde bu vaziyette kalacak olursa belki ilerde Yüksek Heyete bir tefsir getirmek mecburiyeti hâsıl olur.

Maddede mevcudolan tahsisat kelimesini çıkarmak istiyorlar. Eğer bu kelime kendi maksatlarına uymasaydı, maddeye ithal etmemeleri lâzımdı. Bu itibarla tahsisatın çıkarılmasına dair olan tekliflerine iltihak etmemek icabeder. Teklife bağlı kalmak suretiyle esas maksatlarına uygun bir iş yapmış olacağız. Çünkü, esas maksatları...

REİS — Maksatlarını bırakın efendim, madde üzerinde konuşun.

MEHMET DAİM SÜALP (Devamla) — Maddenin maksadı; Devlet memurlarından birinci derecedeki bir memurun aldığı para ile mebus maaşlarını bir hizaya getirmektir. Bu madde bunu sağlamaktadır. Bu itibarla tahsisatı çıkarmak doğru değildir. Çıkardığımız takdirde tekliflerinden başka türlü hareket etmiş oluruz ki, bu samimiyetle kabili telif değildir. (Sağdan, şiddetli gürültüler) Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Emin Soysal. Efendim, yanlışlıkla söz almışsanız ve lehinde konuşmak istiyorsanız dikkatinizi çekerim.

EMİN SOYSAL (Maraş) — Tamamiyle aleyhindeyim, Reis Bey.

Muhterem arkadaşlarım, teklifin heyeti umumiyesi üzerinde söz aldım, konuşmak mümkün olamadı. Fakat madde üzerinde noktai nazarımı ifade edeceğim. Bu kanun teklifi, teklif edildiği zamanki mebusların almakta olduğu maaşın in-

dirilmesine mâtuftur. Metni okudum. Şartlar değişti, şimdi işin rengi değişmektedir.

Ben, Demokrat Parti Sözcülerinin tamamen zıddına ve teklif yapan arkadaşların tekliflerinin de zıddına olmak üzere mevzua temas edeceğim.

Şimdi arkadaşlar, benim kanaatime göre bugün içinde bulunduğumuz şartlara uyararak bir tedvin yaparken bunları düşünmek mecburiyetindeyiz; 1950 nin maddi ve mânevi rejimlerine dönmek.... (Soldan, gürültüler)

REİS — Emin Bey, lütfen madde üzerinde konuşun, rica ediyorum.

EMİN SOYSAL (Devamla) — Maddeye geliyorum, efendim. Şimdi maddenin benim teklifime irca edilebilmesi için, teklifimin - bir teklifim vardı arz ettim - esbabı mucibesini söylemek mecburiyetindeyim. Bendeniz ne bu maddenin ne de sizin çıkarmak istediğiniz maddenin istihdaf ettiği maaş seviyesine taraftarım. 1950 de aldığımız bin küsur liranın seviyesine indirmenizi istiyorum. (Gürültüler) Nasıl ki, Matbuat Kanunu, Seçim Kanunu, Radyo konuşması hususundaki Kanun o gün ne ise bugün de öyle olmasını istiyoruz. Maaş da öyle... (Soldan, gürültüler)

REİS — Bunları mevzuları gelince konuşursunuz.

EMİN SOYSAL (Devamla) — Maaş işini de her şeyde olduğu gibi, 1950 deki seviyeye indirmek lâzımdır. Bu maddeyi tedvin edebilmek için evvelâ hayatı ucuzlatmak şartlarını aramak lâzımdır. Onun için de betahsis bir değişiklik yapmak lâzımdır. Bunun için mebusların maaşını bu maddede tedvin edildiği şekilde değil de 1950 seviyesine indirilmesini ve hayat pahalılığına sebebiyet veren bu hükümetin değişmesini istiyorum. (Soldan, gürültüler)

REİS — Bu sözlerinizin madde ile bir alakası yoktur.

EMİN SOYSAL (Devamla) — İzin verin arz edeyim. Mebus maaşının bin liraya indirilmesinin esbabı mucibesini arz ediyorum. Bu yol ve bu şartlar devam ettiği müddetçe ve bu Hükümet bu şartlarla devam ettiği takdirde bugün aldığın da yetmez yarın alacağın da yetmez. (Soldan, gürültüler, sadede gel, bunların madde ile ne münasebeti var sesleri)

REİS — Ne bağırıyorsunuz. Sükûnetle madde dâhilinde konuşmak her halde evlâdır.

EMİN SOYSAL (Devamla) — Efendim bu kanundaki maddeyi kabul edecekseniz hiç olmazsa lütfen bu tahsisat kelimesini kaldıralım. (Soldan, 14 arkadaşına söyle sesleri) Reis Bey, 14 arkadaşına söyle diyorlar, cevap vereyim mi?

REİS — Lüzum yok efendim. Ben yetişebilsem onlara müdahale ettirmezdim. Siz mevzu hakkında konuşmaya devam ediniz.

EMİN SOYSAL (Devamla) — 14 arkadaşımın teklif ettiği şartlarla konuşaydınız o zaman,

REİS — Emin Bey, size ihtar ediyorum. Mevzua girmemekte ısrar ediyorsunuz.

EMİN SOYSAL (Devamla) — Hep bize ihtar veriyorsunuz, onlara ihtar vermiyorsunuz. Şimdi mâruzatım...

SELİM ERENGİL (İstanbul) — Emin Bey; bir ihtar daha alırsan maaşın yarısı gider.

EMİN SOYSAL (Devamla) — İki ihtar alırsan maaşın yarısı gider diyorlar. Buna ihtar verin Reis Bey. Beni maaş kesilecek diye tehdid ediyor. Ben hayatımda peynir ekmeğe razı olmuş adamım. Vizgelir senin maaş tehdidinin bana.

Ben 1 000 liraya indirilmesini teklif ediyorum. Bunun için de bir önerge verdim, takdir sizindir. Yiğitseniz buyurun meydana. (Sağdan, bravo seleri, alkışlar)

REİS — Hasan Erdoğan Bey, maddenin lehinde mi aleyhinde mi konuşacaksınız?

HASAN ERDOĞAN (Kars) — Lehinde konuşacağım.

REİS — Buyurun.

HASAN ERDOĞAN (Kars) — Muhterem arkadaşlarım, bir mebus grubu partisinin programından ilham alarak 10 ay evvel bir kanun teklifi getirir. Nedense demokrat arkadaşlar bunun bir zam teklifi gibi müdafaa etmeye kalkışıyorlar. Fakat ortada zam teklifi yoktur. (Soldan, böyle şey yok sesleri)

Haddizatında maddenin şu şekilde, bu şekilde tefsir edilecek bir tarafı yoktur. Gayemiz sarıhtır ve meydandadır.

Grup namına konuşan arkadaşımız ve Ferid Melen arkadaşımız kanunun esasını teşkil eden maddeyi burada savundular.

Şimdi, mebus maaşları birinci derecede memur maaşlarını geçemez demek hiçbir zaman birinci derecede memur maaşına yaklaşır demek değildir. Yarın, on gün sonra bütçe gelince memur maaşları iki bin lira, tahsisat da şu kadar

deyip arzu ettiğiniz şekilde tefsir edip mebus maaşlarını bu suretle 4 - 5 bin liraya çıkartıp bunu da Halk Partililerin üstüne yükleyemezsiniz. Madde gayet açıktır: «Şu kadar ki, Devlet memurlarına bir yılda verilen aylık ve tahsisat tutarının 12/1 ni geçemez» Bu hiçbir zaman o miktara yaklaşır demek değildir.

Şu halde hiçbir zaman Mehmet Daim Süalp arkadaşımızın düşündüğü şekilde bu madde tefsire müsait değildir. Kanunu teklif eden arkadaşlar bu maddeyi samimî olarak aynı gerekçe ile, aynı esbabı mucibe ile ortaya atmışlardır. Maddede 2 000 lirayı aşamaz diyor. Tahsisat da bu maaşın içine dâhildir. Hiçbir şekilde bu kanunun başka türlü tefsirine müsait bir tarafı mevcut değildir. Belki teklif, artırma şeklinde tefsir edilerek maaş alanlar olabilir. Bu parayı alanlar kim olursa olsun haksız iktisaptır, on beş sene sonra, yirmi sene sonra kendilerinden alınması icabeder.

Şimdi arkadaşlar, garip bir şekilde, garip bir haleti ruhiye içinde bu kanunun esas unsuru sizin arzunuza göre bu Mecliste yanlış tefsir edilerek sırf bu teklifi yapanları, mensup olduğu partilerini ve onun arkadaşlarını kendi fikirlerine uydurmuş olmak için, Mehmet Daim Süalp ve arkadaşlarının bu maddeyi yanlış bir şekilde tefsir ettiği, hiçbir zaman maşeri vicdanda, Mecliste, umumi efkârda ve basın huzurunda katiyen yerini bulamayacaktır.

Demin bir arkadaşım söyledi, artarsa bu parayı ne yapacaksınız? Söyleyeyim, grupta da fikrimi söyledim. Bu aradaki fark sizin tefsirinize göre, memur maaşları arttığı takdirde, bugün elinize geçen paradan fazla geçerse, Mehmet Daim Süalp ne yapacaksınız diye sordu.

REİS — Rica ederim oraya geçmeyin.

HASAN ERDOĞAN (Devamla) — Meclis huzurunda taahhüt ediyorum.

REİS — Sonunda tümü üzerinde konuşulacak, grup adına.

HASAN ERDOĞAN (Devamla) — Ben şahsi fikrimi arz ediyorum. Kendi partimden bir arkadaş garip bir jestle (Soldan, Oooo sesleri)

Arkadaşlar; bir sütüğü varmış mütemadiyen sattığı süte su katarak satarmış, bir sel gelmiş, sütüğünün mandasını almış götürmüş, bir şair bunun üzerine demiş ki; Ey sütüğü sattığın süte o kadar su katmışsın ki, şimdi dere oldu, çay, sel oldu, senin mandanı da aldı götürdü. İşte

hareket tarzınızla bu süte o kadar su kattınız ki kattığınız bu su Demokrat Partiyi de alıp götürecektir. (Gürültüler)

REİS — Alacağın paranın bununla ne alâkası var? Söyleyin.

HASAN ERDOĞAN (Devamla) — Söyliyeceğim, madde ile alâkası vardır.

REİS — Maddenin, dere ile çay ile sel ile ne alâkası var?

HASAN ERDOĞAN (Devamla) — Paradan bahsedeceğim. (Soldan, söyle söyle sesleri)

REİS — Rica ederim, maddenin dışında bir şey söylemeyin. Birinci defa sizi sadade davet ediyorum.

HASAN ENDOĞAN (Devamla) — Bu zamını ne yapacağımı millete taahhüdetmek, söylemek istiyorum.

1. Hazineye vermeye taraftar idim, arkadaşlarım bunu grupta konuştuğum için bilirler, yarın bu zamlarla eğer bana fazla tahsisat verirseniz şimdiye kadar bunu Hazineye bırakmayı düşünüyordum, amma şimdi bu kanun karşısında, gayri samimî bir surette bu kanunu müdafaa edenleri görünce bu milletin sırtından onları, Demokrat Partiyi atmak için yapacağım mücadelede kurşuna kadar sarf edeceğim. (Soldan, gülüşmeler) Taki milletin yakasından sizi atıncaya kadar.

İSMAİL İNAN (Ankara) — Aleyhinde konuşacağım.

REİS — Buyurun.

İSMAİL İNAN (Ankara) — Muhterem arkadaşlarım; peşinen şunu tesbite mecburuz ki, çok acayip bir manzara ile karşı karşıya bulunuyoruz. Tasarı olarak görüşülmekte olan şu metnin altında imzası bulunan bir arkadaşınız olarak katıyen bu metnin mânasında ve ruhunda düşünmediğimiz birtakım husular, daha önceden mebus tahsisatlarını artırmaya mütaallik kararlı kimselerce ısrarla ve yersiz tefsirlerle bize maledilmektedir. (Soldan; gürültüler)

Şimdi de madde üzerinde konuşuyorum : Maddenin metni ve mânası hiçbir zaman mebus tahsisatlarının artırılmasını istihdaf etmemekte tenzilini tarif etmekte ve göstermektedir. Durum böyle iken tek bir tahsisat kelimesinin arkasına saklanmak suretiyle bâzı arkadaşların bunu mebus maaşlarının tezyidi mânasında anlamak ve önceden mevcudolan kararlarını bu suretle Büyük Meclise kabul ettirmek yolundaki

gayretleri, peşinen söyliyeceğim ki, beyhudedir arkadaşlar. Tasarı elimizde mevcuttur, eğer metin bu şekilde kabul edilecek ve mebus maaşlarına bir ilâve yapılacak olursa bu tamamen haksız bir tasarruf teşkil edecektir. (Sağdan; bravo, sesleri)

Lâyihanın belki iktidarın arzu ettiği şekilde kabul edilmesi mümkün olabilir. Fakat arkadaşlar, bunun ihtilâfı, bunun iç acısı, bunun reaksiyonları bitmiyecek, Meclis içinde ve dışında, vatandaşların huzurunda her zaman devam edecek ve bunu yükselme mânasında anlıyanların vicdan ve şahsiyetlerini hırpalıyacaktır.

Arkadaşlar, maddenin esası, raptedildiği hüküm, mebusların tahsisat miktarını 2 bin lira olarak tesbit etmiştir. Bu kadar açık, bu kadar sarıh, katıyen tefsire ve başka bir mâna çıkarılmasına müsaade etmiyen bu hükümden tahsisatın artırılması gibi bir mâna çıkarmaya çalışmanın tek mânası, tek maksadı biraz evvel söylediğim gibi doğru değildir. Teklife tamamen ayrı hüviyet verilmek istenmesi, ona başka bir hüviyet verilmek istenmesi arkadaşlar, üzülmeye söyliyeceğim, siyasi ahlâk kaideleriyle kabili telif değildir. (Soldan; gürültüler, sözünü geri alsın sesleri) (Sağdan; bravo, sesleri)

REİS — Efendim, siz bu maddenin kabulü üzerinde ve aleyhinde konuşacağım diye söz aldınız, lehinde konuşuyorsunuz. Söz alırken sordum, aleyhinde konuşacağım demistiniz.

İSMAİL İNAN (Devamla) — Peki efendim aleyhinde konuşayım.

(Soldan; gürültüler, evvelâ sözünü geri al-sın, sesleri)

Muhterem arkadaşlarım, Büyük Mecliste memleket ve millet kaderiyle alâkalı kararlar alırken her şeyden evvel teker, teker kendi vicdanımızın huzur içinde bulunması lâzımdır.

REİS — Bunun alâkası yok beyefendi madde ile. Maddenin aleyhinde konuşunuz.

İSMAİL İNAN (Devamla) — Şimdi arkadaşlar, maddenin maksadı mebus maaşlarının artırılmasını gerektirmemektedir. İmzamızı bu maksatla tasarının altına koymuş değiliz.

REİS — İsmail Bey, konuşmanız tasarı hakkında değil, bu maddenin aleyhinde, bu maddeyi kabul etmediğimizi söyliyeceksiniz, rica ederim.

İSMAİL İNAN (Devamla) — Bu madde hükmü bunu ihtiva etmediğine göre aynı mâna vermek suretiyle ekseriyetiniz kabul edecek olursa bunun ne benim imzama ne şahsınla en ufak bir alâkası bulunmayacaktır. Sadece, ekseriyet kuvvetinin metne ayrı mâna vermek, tahrif etmek suretiyle hüviyeti değiştirmiş olacaksınız. (Soldan gürültüler.)

REİS — Beyefendi, maddenin aleyhinde konuşun.

İSMAİL İNAN (Devamla) — Arkadaşlar teklif sarihtir. Fakat teklifin sarahati karşısındaki tutum ve gayretler bizi endişeye düşürmektedir. Teklifin hakikat olan mânasına başka yollarla birtakım ilâveler yapmak gayreti gösterilmiyorsa o zaman biz maddenin elbette ki, kabul edilmesinlen ve mevcudiyetinden fayda mülâhaza ediyoruz. Ama görülüyor ki, iktidar mensubu arkadaşlar maddeyi tamamiyle başka mânada anlamakta ve mebus tahsisatlarını artırmaya mütaallik maksatlarını bu mâna içinde kamufleye çalışmaktadır. Bu doğru değildir. Bu anlamla, bu maksatla çıkarılacak kanunun bizimle en ufak bir alâkası bulunmayacağını peşinen söylemek isterim.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Sakarya) — Bunu başka türlü tefsir etmek ahlâksızlıktır, dediler. Ya sözünü geli alsın, ya cevap verelim.

REİS — Efendim, Heyeti Umumiyenin de müsamahasına dayanarak muamele yapacağım. Arkadaşım bu kelimeleri kasdi olarak söylediğine kaani değilim. Bu ifadelerin zabıttan çıkarılmasını reyinize arz edeceğim. (Soldan: Öyle şey olmaz sesleri, şiddetli gürültüler.)

Efendim, Heyeti Umumiye kabul etmezse muamele yaparız.

Şimdi İsmail İnan gelsin, bir kere tavzih etsin.

İSMAİL İNAN (Ankara) — Arkadaşlar, biraz evvel konuşmam sırasında arz ettim. Biz bu tasarımı mebus maaşlarının artırılması maksadiyle vermedik. (Soldan, gürültüler.) İndirilmesi maksadiyle verdik. Artırılması..

REİS — İsmail Bey, «biz maaşların azaltılması maksadiyle verdiğimiz halde, burada maaşların artırılması maksadını çıkarmak ahlâksızlıktır» şeklinde bir cümle sarf ettiniz mi? Onu tasrih buyurun.

İSMAİL İNAN (Devamla) — Ahlâksızlıktır demedim. Siyasi ahlâka uymadığımı söyledim. (Saldan gürültüler)

REİS — Efendim, arkadaşımız söylemedim diyor. Belki söylemiş olabilir gayesiyle, şayet böyle bir söz varsa zabıtlardan çıkarılmasını reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler.. Kabul edilmiştir. (Sağdan gürültüler «reddedildi, çıkarılmıyacak» sesleri.) Müsaade buyurun, zaten bu arkadaş söylemedim diyor, şayet söylemişse bunu zabıttan çıkarıyoruz.

Buyurun Nusret Kirişcioğlu.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Sakarya) — Çok muhterem arkadaşlarım, ben bu maddenin lehindeyim. Çünkü bu madde mebus maaşlarını sağlam ve değişmez bir kıstasa bağlamaktadır. Bu sayede bundan sonra mebus maaşları vesilesiyle bu şekilde üzücü müzakerelerin cereyan etmesi tamamen önlenmiş olacaktır. Bu madde kabul edildiği takdirde memur maaşlarının artırılması üzerine tekliflerini encümeninden geçmeden gündeme aldırıp, ittifakla buna rey verdikten sonra bizzat kendi reyleriyle gündeme alınan teklifin maddeleri aleyhinde konuşmak gibi hazin bir vaziyete İnşallah bu çatı altında hiçbir mebus bundan böyle düşmemiş olacaktır. Bu madde, mebus maaşlarını değişmez bir esasa bağlamaktadır. Bu değişmez esas şudur: Mebusların içtimâi durumlarına uygun bir hayat seviyesini iktisap ve muhafaza edebilmeleri için bunların, baremin birinci derecesindeki memurlar mertebesinde bir maaş seviyesine ulaşması. Maddeye ilâve edilen fıkra metni aynen şöyledir: «Bu tahsisat birinci derecedeki Devlet memurlarına bir yılda verilen aylık ve tahsisat tutarının on ikide birini aşamaz.»

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Âzami 2 000 lira...

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Devamla) — Şimdi muhterem arkadaşlar, görülüyor ki, ilâvesi istenen fıkra ile birinci derecedeki memurun maaş ve tahsisatı yekûnu ölçü olarak alınmış ve katî olarak tesbit edilmiştir. Bu maddenin mebus maaşlarında indirme yapmak üzere verildiği yolundaki ifadelerde verilmiş tarihi itibariyle bir hakikat payı mevcuttur. Fakat, memur maaşlarının artırılması hakkındaki Hükümet lâyihası Bütçe Encümeninde kabul edilip, Umumi Heyette de kabul edileceği katiyetle anlaşıldıktan sonra bu teklifin gündeme alınmasında ısrar et-

mek ve bu yolda rey vermek asla maaşları indirmek maksadı ile telif edilemez. (Soldan, bravo sesleri.) (Sağdan, reddedin sesleri)

Bu beyanımın şunu ifade etmek istiyorum. Bu madde vesilesiyle Hükümetin düşmesinden, iktisadi vaziyete kadar her şeyden bahsettiler.

REİS — Efendim, lütfen madde üzerinde konuşun.

NUSRET KİRİŞÇİOĞLU (Devamla) — Onlar konuştu Reis Bey...

REİS — Müsaade buyurun, onları da susturduk. Her şeyden evvel usule riayet eden bir Riyaset var. Onları da söyletmedik.

NUSRET KİRİŞÇİOĞLU (Devamla) — Benim izahlarımda, tamamen madde ile alâkalı olarak bu maddede tesbit edilen esasların teşrihi gayesi vardır. Yoksa teklifin heyeti umumiyesi ile alâkalı bir tek kelime söylemediğim kanaatindeyim. Ben, bu maddenin kabulü ile mebus aylığını bir kıstasa bağlamak daha iyi olur. Hiç olmazsa Meclis içerisinde bu şekilde müzakereler bundan sonra cereyan etmemiş olur, diyorum.

Muhterem arkadaşlarım, bu maddedeki esaslarda bütün partiler müttefik bulunduğuna göre bundan öteye burada yapılan konuşmaların mevzu ile alâkasını tesbit etmek mümkün değildir. Bu maddenin müzakeresi için verilen taktirin ittifakla kabulü suretiyle teklifin gündeme alınması partiler arasında bu prensipler üzerinde bir ittifaka varılmış bulunduğunu göstermektedir. Biz katıyen bu tekliften istifade ederek mebus maaşlarını artırma yoluna gitmek kararında değiliz. Eğer bir e havye bir hak-sız itham serd edilirse buna mukabil biz de diyebiliriz ki; bu teklifi gündeme aldirmekle mebusların maaşlarının artırılmasını istihdaf ettiniz, (Sağdan, asla sesleri) ve bu madde kabul edildiği takdirde artan maaşlarınızı da alacağınıza göre Heyeti Umumiyenin bu madde lehindeki temayülünü kendi partiniz lehine istismar etmeniz yakışık almaz. Böyle bir hareketin hangi prensiplere aykırı olacağını da ben İnan arkadaşımız gibi ifade etmiyeceğim.

Bu madde ile ilgili müzakerelerde madde üzerinde lehte konuşan arkadaşlar asla başını kuma sokan devekuşlarının durumuna düşmüş olmaz. Ama maddeyi teklif ettikten sonra bu maddenin aleyhinde konuşmak ve bu maddenin

bir indirmeyi istihdaf ettiğini iddia ettikleri halde metinden bâzi kelimelerin çıkarılması için şimdi yeniden teklif yapmak keyfiyeti asıl kendilerini hazin duruma düşürür. (Soldan, alkışlar)

REİS — Kifayet taktirleri vardır, okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

Madde hakkında müzakere kâfidir. Kifayetin reye konulmasını rica ederim.

Gazianteb Mebusu
Samih İnal

Yüksek Riyasete

Birinci madde hakkındaki müzakereler kâfidir. Reye arzımı teklif ederim.

Aydın Mebusu
Necati Çelim

Yüksek Riyasete

Müzakereler kâfidir. Reye konulmasını rica ederim.

İçel Mebusu
Yakup Karabulut

HALİL AKKURT (Eskişehir) — Aleyhinde konuşacağım.

REİS — Buyurun.

HALİL AKKURT (Eskişehir) — Pek muhterem arkadaşlarım; muhterem Heyeti Umumiyenize verilmiş bulunan bir teklif var. Bir grup arkadaşlarımız bunu mebus maaşlarının artırılması mânasında anlıyorlar, diğer bir grup ise bunun hiç olmazsa aynı kalması veya indirilmesi şeklinde kabul ediyorlar. Vaziyet tavazzuh etmiş değildir. Şahsen ben de fikrimi ifade etmiş değilim. Bu bakımdan kifayetin aleyhindeyim.

REİS — Efendim, kifayetin aleyhinde konuşuldu. Kifayeti müzakere taktirlerini dinlediniz. Binaenaleyh, kifayeti reylerinize arz ediyorum; madde hakkındaki kifayeti müzakereyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim, madde hakkındaki taktirleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Übeyde Elli ve 14 arkadaşımın kanun teklifindeki birinci maddenin fıkra kısmının aşağıdaki şekilde değiştirilerek oya konulmasını arz ve teklif ederim.

Maraş Mebusu
Emin Soysal

Fıkra : Mebusların aylık tahsisatı net bin lirayı geçemez.

Başkanlığa

1757 sayılı Kanunun 6478 sayılı Kanunla değiştirilen 1 nci maddesine eklenmesi teklif olunan fıkradaki «ve» ve «tahsisat» kelimelerinin çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Ankara Mebusu Van Mebusu
Ahmet Üstün Ferid Melen

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine

Müzakere ettiğimiz milletvekilleri tahsisatının birinci derecede memur aylıkları seviyesine indirilmesi hakkındaki kanun teklifimizde ilâvesi istenen fıkrada mevcut aylık ve tahsisat cümlesindeki (tahsisat) kelimesi ile sadece 6211 sayılı Kanunla bütün memurlara yılda verilen beş maaş tahsisat (ikramiye) kastedilmiş olmakla beraber bu terimin bazı yayın organlarında ve umumi efkârda maksadımız dışında tefsir edilmesi ve esasen memur maaşlarının bir misli artırılması hakkındaki Hükümetin Bütçe Encümeninde kabul edilen kanun teklifi ile bu tahsisat (ikramiye) ortadan kalkmış olduğundan ilâvesini istediğimiz fıkradaki (tahsisat) kelimesinin metinden çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Ankara Mebusu Tokad Mebusu
Übeyde Elli Faruk Ayanoğlu
Tokad Mebusu Tokad Mebusu
Bekir Şeyhoğlu Mustafa Lâtifoğlu
Tokad Mebusu Tokad Mebusu
Sıtkı Eken Keramettin Gençler
Malatya Mebusu Çankırı Mebusu
Tevfik Ünsalan Naşit Fırat
Çankırı Mebusu Ankara Mebusu
Kâmil Tabak İlyas Seçkin
Ankara Mebusu Niğde Mebusu
İsmail İnan Vedat Mengi
Maraş Mebusu Tokad Mebusu
Nusret Durakbaşı Daniş Yurdakul
Niğde Mebusu Tokad Mebusu
İsmail Güven Şahap Kitapçı
Adana Mebusu Kars Mebusu
Hamza Eroğlu Sırrı Atalay
Mardin Mebusu Ankara Mebusu
Vahap Dizdaroğlu Osman Alişiroğlu
Ankara Mebusu Sivas Mebusu
Hasan Tez Şinasi Moran
Kars Mebusu Adana Mebusu
Osman Yeltekin Suphi Baykam

Sivas Mebusu
Nazmi Yaraş
Ankara Mebusu
Bülent Ecevit
Kars Mebusu
Hasan Erdoğan
Malatya Mebusu
Mehmet Tulunay
Uşak Mebusu
A. Rıza Akbıykoğlu
Ordu Mebusu
Ferda Güley
Sivas Mebusu
Edip İmer
Kars Mebusu
İbrahim Us
Adana Mebusu
Turgut Yeğenağa
Malatya Mebusu
Kâmil Sürenkök
Urfa Mebusu
Abdullah Kökse
Niğde Mebusu
Rifat Gürsoy
Niğde Mebusu
Şefik Refik Soyer
Adana Mebusu
Rıza Tekeli
Urfa Mebusu
Abdurrahman Odabaşı

Ankara Mebusu
İbrahim Saffet Omay
Mardin Mebusu
Mehmet Ali Arıkan
Ankara Mebusu
Nuri Ciritioğlu
Sivas Mebusu
Hasan Değer
Ankara Mebusu
Muammer Akpınar
Adana Mebusu
Rıza Tekeli
Ankara Mebusu
Ahmet Üstün
Kars Mebusu
Kemal Güven
Kars Mebusu
Fevzi Aktaş
Urfa Mebusu
Osman Açar
Sivas Mebusu
Halim Ateşalp
Kars Mebusu
Behram Öcal
Sivas Mebusu
Turhan Feyzioğlu
Urfa Mebusu
Atalay Akan
Gümüşane Mebusu
Hüsrev Polat

REİS — Bir takrir daha var, okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

C.H.P. Ankara Mebusu Übeyde Elli ve 14 arkadaşının mebus tahsisatları hakkında teklif ettikleri tasarrufların birinci maddesiyle 6478 sayılı Kanunun birinci maddesine eklenmesi istenen fıkranın sonuna aşağıdaki fıkranın ilâvesi suretiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

(Ancak; işbu tahsisat miktarı, birinci derecedeki Devlet memurlarının maaş, tahsisat ve tazminatına ait kanunlarla tesbit olunacak miktarlara intibak ettirilir.)

Kütahya Siird
İ. Germeyanoğlu M. Daim Süalp
Samsun Antalya
Ö. Güriş Adnan Selekler
İstanbul Muş
M. Erdener Ş. Ağaoglu

Zonguldak
H. Ulus
Samsun
Nüzhet Ulusoy
Kastamonu
M. İslamoğlu
Yozgad
T. Alpay
(Sağdan, alkışlar.)

Sinob
M. Pınar
Çanakkale
A. H. Sezen
İstanbul
E. Kaya
Trabzon
P. Sanaç

REİS — Ayrıca bir takrir daha var efendim.

Âtîf Topaloğlu arkadaşımızın, mebusların başka iş yapmamaları hakkında bir teklifleri var. Bu teklifleri ayrı bir kanun teklifi mahiyetindedir. Ancak kanun teklifinin esbabı mucibesi filân tamamlanmamış. Onun için kendisinden rica ederim, bunu esbabı mucibeli bir kanun teklifi halinde ayrıca getirsinler.

ÂTİF TOPALOĞLU (Ordu) — Kanunla alâkahıdır, okunsun efendim.

REİS — Kanunla alâkası yok efendim, olsa ne diye okutmuyalım. Âtîf Bey. Mebuslar emeklilik maaşı almasın, doktorluk yapmasın, avukatlık yapmasın, ticaret yapmasın.. Bunun bu kanunla ne alâkası var efendim?

Efendim, okunan takrirlerin en aykırısı Emin Soysal'ın, takriridir. Bu takriri yeniden okutup reyinize arz edeceğiz.

(Maraş Mebusu Emin Soysal'ın takriri yeniden okundu.)

REİS — Takriri reyinize arz ediyorum, kabul edenler.. Etmeyenler.. Önerge reddedilmiştir, efendim.

Ahmet Üstün ve Ferid Melen arkadaşımızın verdikleri takrirle Bekir Şeyhoğlu ve 54 arkadaşının verdikleri takriri birinci maddedeki tahsisat kelimesinin çıkarılmasına dairdir, her ikisini tekrar okuyarak reylerinize arz edeceğim.

(Ankara Mebusu Ahmet Üstün ve Van Mebusu Ferid Melen'in takriri tekrar okundu.)

(Tokad Mebusu Bekir Şeyhoğlu ve 54 arkadaşının takriri okundu.)

REİS — Evvelce arz ettiğim gibi her iki takrir de tahsisat kelimesinin madde metninden çıkarılmasına dairdir.

Takrirleri reyinize arz ediyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi yeni bir önerge gelmiştir. Osman Bölükbaşı, Osman Canatan ve Hayri Çopuroğlu arkadaşlarımız milletvekilleri ödeneklerinin artırılmasına dair olan bütün tekliflerin reddine dairdir, redde karar verilmesini istiyor. Bunun madde ile alâkası yoktur.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) — Nasıl yok Reis Bey, kavga onun etrafında oluyor mu, tahsisatın artırılması için değil mi?

REİS — Diğer takriri okutuyorum.

(Siird Mebusu Mehmet Daim Süalp'in takriri tekrar okundu.)

SİRRI ATALAY (Kars) — Reis Bey, 127 nci madde var, arz edeceğim.

REİS — Müsaade edin, efendim. Bu takrir birinci maddeye ek bir fıkrayı ihtiva ediyor. Fakat bu ek fıkrada, birinci maddedeki birinci derecedeki Devlet memurlarına bir yılda verilen aylık ve tahsisat tutarının 12/1 ini geçemez, kısmından başka tazminat kelimesi var. Tazminat kelimesinin reye konması için elli imzalı takriri ihtiyac vardır. İçtüzüğün 127 nci maddesini okuyorum :

«Muvazenei Umumiye Kanununa taallük edip masarifin artırılmasını veya varidatın eksiltilmesini mucibolacak tadilname veya munzam maddeler ancak, alâkadar bütçeye ait mabutanın dağıtılmasını takibeden yedi gün zarfında teklif edilebilir.

Umumi ve zatî maaşlar, tahsisat, gündelik ve harırahların artırılmasına, memuriyet ihdasına veya bunların mer'i kanunlarla muayyen olan hudutları haricinde tevsiine dair mebuslar tarafından tadilname veya bütçeye munzam madde teklif edilemez.»

Halbuki bu takririn altında 50 imza yoktur. Takriri iade ediyorum. (Sağdan, alkışlar)

BÜTÇE ENCÜMENİ REİSİ HALİL İMRE (Balıkesir) — Söz istiyorum.

REİS — Yani usul hakkında, bu okuduğumuz maddenin yanlış olduğu hakkında mı?

HALİL İMRE (Balıkesir) — Evet.

REİS — Buyurun. (Sağdan : Gürültüler)

HALİL İMRE (Balıkesir) — (Sağdan : Niye konuşmuyorsun, sesleri) Konuşacağım. Konuşacağım, ama dinlemenin mümkün olduğu ahvalde konuşulur. Elbette konuşacağım. (Sağdan : Gürültüler)

REİS — Müsaade buyurun, efendim, size de söz vereceğim. (Muhalefet saflarındaki mebus-

lar ayağa kalkmışlar ve Demokrat Parti saflarında imza edilen bir tavrı takibederek gürültülü şekilde konuşular) Efendim, müsaade edin, lütfen yerlerinize oturun. Hatip konuşsun.

HALİL İMRE (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, sonra zaman kazanmak için konuşmuyor, diye beni itham etmeyin. Bırakın konuşayım.

Bu teklifteki tazminat... (Sağdan : Demokrat Parti saflarını göstererek : Şu hale bakın, şu hale bakın, sesleri, gülüşmeler)

REİS — Ne oluyorsunuz beyler, oturun yerinize. Siz de 54 imzalı teklif getirdiniz ve burada imza ettiniz. Ferid Bey rica ediyorum, oturunuz. Demin aynı şey sağ tarafta cereyan etti. (Sağdan : Gürültüler) Rica ediyorum, arkadaşlar, müsaade edin, hatip konuşsun. Aksi takdirde celseyi tatil edeceğim.

HALİL İMRE (Devamla) — Vazgeçiyorum.

REİS — Halil Bey rica ederim, buyurun. Arkadaşlar, rica ediyorum, Reis sükûneti temin edemedi, diye hatip kürsüyü terk ediyor, bizi bu kadar müşkül vaziyette bırakmayın. Buyurun, Halil Bey.

BÜTÇE ENCÜMENİ REİSİ HALİL İMRE (Balıkesir) — Yapılan teklif, maaş, tahsisat ve tazminat tâbirlerini ihtiva ettiği için ve bunlar bir fazlai tediyeyi mucibolduğu için 50 imza aranır, dedi, Reis Bey. Onun içindir ki, teklifte 50 imza olmadığından tazminatı reye koymadan diğer fıkraları reye koyacağımı söyledi. Kanaatim şudur ki, bu kanun hakikatta tedvininden itibaren fiilen hiçbir fazlai tediyeyi tazammun etmediği için, bilâkis ileriki muhtemel kanunlara muzaf olduğu için İhtizâttaki tahsisatı tezyide mütaallik hükümlerle alâkası yoktur ve 50 imzaya ihtiyaç yoktur.

SİRRI ATALAY (Kars) — Usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Efendim, Riyaset deminki fikrinde musirdir ve doğru söylediğine kaanidir. Aneak, şimdi gelen imzalar yekûnu 50 kişiyi geçmiştir. (Sağdan, gürültüler)

SİRRI ATALAY (Kars) — Usul hakkında söz istiyorum. Nizamnameye ademriayet vardır.

REİS — Usulsüzlük yoktur, efendim.

Efendim, mevzu bahis tavrı, imzaları tamamlanmış olarak geldi. Nizamnameye uygundur. Bir daha okutup reylerinize arz edeceğim.

Yüksek Reisliğe

C. H. P. Ankara Mebusu Übeyde Elli ve 14 arkadaşının mebus tahsisatları hakkında teklif ettikleri tasarının birinci maddesiyle 6478 sayılı Kanunun birinci maddesine eklenmesi istenen fıkranın sonuna aşağıdaki fıkranın ilâvesi suretiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

(Aneak; işbu tahsisat miktarı, birinci derecedeki Devlet memurlarının maaş, tahsisat ve tazminatına ait kanunlarla tesbit olunacak miktarlara intibak ettirilir.)

Kütahya	Siird	Samsun
İ. Germeyanoğlu	M. D. Süalp	Ö. Güriş
Antalya	İstanbul	Muş
A. Selekler	M. Erdener	Ş. Ağaoğlu
Zonguldak	Sinob	Samsun
H. Ulus	M. Pınar	N. Ulusoy
Çanakkale	Kastamonu	İstanbul
A. H. Sezen	M. İslâmoğlu	E. Kaya
Yozgad	Trabzon	İstanbul
T. Alpay	P. Sanaç	S. Erengil
İstanbul	Samsun	Nevşehir
M. Perin	E. Anıt	N. Önder
İçel	Denizli	Kayseri
Y. Karabulut	A. H. Sancar	S. Hacıpaşaoğlu
Kayseri	Kayseri	Samsun
H. Kurmel	D. Turan	F. Tüzel
Samsun	Aydın	İzmir
N. Doğuyıldızı	N. Geveci	D. Akbel
Artvin	İstanbul	Muğla
Y. Gümüşel	R. Güneri	T. Akarca
Çorum	Zonguldak	Çorum
M. K. Biberoglu	H. Timur	A. Dedekarginoğlu
Samsun	Samsun	Afyon K.
S. Çonoğlu	A. Keleşoğlu	M. A. Ülgen
Rize	Aydın	Çanakkale
M. F. Mete	C. Ülkü	N. F. Alpkartal
Konya	İzmir	İçel
H. A. Keymen	B. Uz	İ. Gürgen
Denizli	İzmir	Adivaman
T. Bahadır	S. Akççek	S. Turanlı
Konya	Kütahya	İstanbul
O. Bibioğlu	M. Diler	N. Kırsan
Nevşehir	Sakarya	Rize
Z. Üner	N. Kirişcioğlu	H. Agun
Gazianteb	Gazianteb	Kastamonu
C. San	A. Ocak	S. Çağlar
Diyarbakır	İstanbul	Diyarbakır
T. C. Çubukçu	C. Ramazanoğlu	K. Tayşi

Niğde	Kütahya	Antalya
A. Gürün	A. İ. Gürsoy	S. Erdem
Eskişehir	Aydın	Sakarya
H. Sezen	H. Coşkun	S. Dincer
Izmir		Bitlis
N. İncekara		N. Barut

REİS — İmza adedi nizamnamedeki adedi bulmuş ve binaenaleyh usule uygunluğu tekemül etmiş olan tavrı reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler.. Tavrır kabul edilmiş ve maddeye bir fıkra ilâve edilmiştir.

(Sağdan, bu teklif bizim malımız değildir, sizindir sesleri)

REİS — Maddeyi bu şekilde okutuyorum.

Büyük Millet Meclisi Azasının tahsisat ve harcırahları hakkındaki 1757 sayılı Kanununun 6478 sayılı Kanunla değiştirilen 1 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair Kanun

MADDE 1. — Büyük Millet Meclisi Azasının tahsisat ve harcırahları hakkındaki 1757 sayılı Kanununun 6478 sayılı Kanunla değiştirilen 1 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Ancak; işbu tahsisat miktarı, birinci derecedeki Devlet memurlarının maaş, tahsisat ve tazminatına ait kanunlarla tesbit olunacak miktarlara intibak ettirilir.

REİS — Efendim, tadille beraber maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun 1 Mart 1959 tarihinden itibaren mer'iidir.

EMİN SOYSAL (Maraş) — Söz istiyorum.

FERİD MELEN (Van) — Söz istiyorum.

REİS — Meriyet maddesidir.

EMİN SOYSAL (Maraş) — Evet efendim, meriyet maddesinde.

REİS — Buyurun.

EMİN SOYSAL (Maraş) — Muhterem arkadaşlar, biz 1957 senelerinde milletle yaptığımız zimni mukaveleye göre... (Soldan, gürültüler..)

REİS — Rica ederim, maddenin içinde konuşunuz, bütün maddelerde bunu yaptınız.

EMİN SOYSAL (Devamla) — Müsaade buyurun, arz edeceğim, milletle yaptığımız zimni mukaveleye göre mevcut tahsisatla rey topladı-

ğımız için, bu maddenin 1962 de tatbik edilmesini rica ederim. (Soldan, gürültüler)

REİS — 1962 de tatbikini teklif ediyor.

Ferid Melen.

FERİD MELEN (Van) — Muhterem arkadaşlarım, Büyük Millet Meclisinin kurulduğu gündən beri tarihin kaydetmediği bir hâdise ile karşılaştık. (Soldan, şiddetli gürültüler, madde ile alâkası yok sesleri)

Efendim, tamamen madde içinde konuşacağım, Ben Yüksek Meclise daima hürmetkârım. İzin verirseniz fikrimi söyleyeceğim.

Bir tenzil teklifi, sayın arkadaşlarımızın teklifleriyle bir zam kanunu haline getirildi. (Soldan, şiddetli gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)

REİS — İstirham ediyorum efendim, meriyet tarihi Martta olsun mu olmasın mı? Bunu söyleyin.

FERİD MELEN (Devamla) — Hiç olmazsa bu kanunu kendimiz tatbik etmiyelim. Bunu gelecek Meclise bırakalım, bunun için bir tavrır verdim. 1962 de tatbik edilsin. (Sağdan, alkışlar)

REİS — Bekir Şeyhoğlu.

BEKİR ŞEYHOĞLU (Tokad) — Muhterem arkadaşlar; teklif sahibi olarak, altı saat devam eden şu müzakerelerde ancak konuşmak imkânına şimdi sahibolmuş bulunuyorum. (Soldan, daha evvel söz alaydım, sesleri)

Muhterem arkadaşlar, teklifimizi, biz huzuruza milletvekilleri ödeneklerinin tenzilini temin için getirmiş bulunuyorduk. (Gürültüler)

REİS — Yalnız madde üzerinde lütfen..

BEKİR ŞEYHOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlar; teklif sahibi olarak niçin ve neden getirdiğimizi anlatmadan, anlatamadan, bizim namımıza sizler konuştunuz. (Soldan gürültüler)

REİS — Her iki taraf konuştu, evvelce söz almış olsa idiniz, siz de konuşurdunuz.

BEKİR ŞEYHOĞLU (Devamla) — Biz bu maddenin, bu zam kanununun hiç olmazsa önümüzdeki devrede tatbikini istiyoruz, bunu arz ve teklif ediyoruz.

REİS — Faruk Ayanoğlu.

FİKRİ APAYDIN (Kayseri) — Usul hakkında.

REİS — Buyurun.

FİKRİ APAYDIN (Kayseri) — Muhterem arkadaşlar; teklifin heyeti umumiyesi üzerinde müzakereler cereyan etti. Şimdi maddeler üzerinde müzakereler cereyan etmektedir. Okunan madde kanunun meriyetine taallük eden tarihin tesbitine mütedairdir. Şimdi görüyoruz ki, söz alıp teklif sahibi olduğu halde kendi teklifi aleyhine konuşma yapan mebuslar kürsüye geliyor. (Sağdan şiddetli gürültüler) Bu hal ne usule ne nizama uygun değildir.

REİS — Usulde böyle bir şey yoktur, beyefendi.

FİKRİ APAYDIN (Devamla) — Teklif sahibi aleyhte konuşuyor, Reis Bey.

REİS — Maddenin dışında yapılan konuşmaları kesiyoruz, biliyorsunuz.

FİKRİ APAYDIN (Devamla) — Bu itibarla istirham ediyorum; müzakereye esas olan metin ne ise bunun üzerinde konuşmaların devamını lütfen Riyaset temin etsin.

REİS — Efendim, Riyaset, imkân ve kudreti dâhilinde mevzuun içinde kalmalarını hatiplerden rica ile bu hususu temine uğraşmaktadır.

Buyurun Faruk Bey.

FARUK AYANOĞLU (Tokat) — Arkadaşlar; 7 saatlik konuşmalardan sonra ilk defa teklif sahibi olarak güçlükle söz alabildim. Maalesef, son madde üzerinde konuşabiliyorum. 1957 seçimlerinde vatandaş bizi 2 800 lira mebus maaşıyla Meclise gönderdi. (Soldan, sıra kapakları, gürültüler) Şimdi 4 - 5 bin lira alacağını bilseydi aday dahi olmamız mümkün değildi.

Muhterem arkadaşlar; bu bakımdan Meclisin terekkep tarzını değiştirebilecek bir ehemmiyeti haiz olan bu kanunla eğer mebusların, beş bin lira maaş alacağı bilinseydi bâzi arkadaşlar bizim yerimize seçilirlerdi ve Yüksek Heyeti teşkil ederlerdi. (Soldan gürültüler)

Onun için arz ediyorum; kanunu bu devrede tatbik etmiyelim, 12 nci devreye bırakalım. Teklifim budur.

REİS — Arkadaşımız bu kanunu bu devre için tatbik etmiyelim, gelecek devrede tatbik edelim diyor. Teklifte imzası var ama, aleyhinde de konuşabilir.

Buyurun, Hasan Tez.

Hasan Bey, yalnız meriyet üzerinde fikirlerinizi söyleyin rica ederim.

HASAN TEZ (Ankara) — Ben olgun bir partinin mebusuyum, elbette olgun konuşacağım, arkadaşlarım müsamaha etsinler.

Muhterem arkadaşlar, bu kanun teklifi indirme teklifi olduğu halde siz zam teklifi haline getirdiniz. (Soldan şiddetli gürültüler.) Elçabukluğu ile indirme teklifini zam teklifi haline getiriyorsunuz. Biz Kâni diyoruz, siz Yani yapıyorsunuz. Bunun vebali büyüktür. Mesuliyeti D. P. Grupunundur. Samimî iseniz kırmızı rey verin çıkarmıyalım.

REİS — Hasan Bey, rica ederim, yalnız meriyet üzerinde konuşun, çok rica ederim.

HASAN TEZ (Devamla) — Bu maddenin tatbiki üzerinde duracağım. Yani diyorum ki, 1 Mart 1959 da tatbik edilecek bu kanun teklifi mebus maaşlarının indirilmesi için Halk Partili arkadaşlar tarafından teklif edilmişti. Siz Halk Partisi muhalefetine bütün muhalefetine rağmen bu kanunu zam kanunu haline getirdiniz. (Soldan şiddetli gürültüler, sıra kapakları sesleri).

REİS — Hasan Bey, çok rica ederim, bu mevzuda artık bir kelime dahi söylemeyin, meriyet üzerinde durun.

HASAN TEZ (Devamla) — Olur, olur.

REİS — Olur ama, bir türlü olmuyor; Allâh, Allâh...

HASAN TEZ (Devamla) — 1 Mart 1959 tarihinde milletvekillerinin maaşı artırılıyor. Milletvekilliği geçim yeri değildir ve bunun için millet buraya göndermemiştir. (Soldan şiddetli gürültüler, kapak sesleri, madde ile ilgisi yok sesleri).

REİS — Böyle konuşamazsın, Hasan Bey, madde hakkında. Yani bu kanun 1 Mart 1959 dan itibaren tatbik edilsin mi, edilmesin mi? onu söyle. (Sağdan gürültüler).

HASAN TEZ (Devamla) — Onu söyleyeceğiz, Reis Bey. Arkadaşlar susmuyorlar ki. Söyleyin rica ederim, efendim.

Burası fedakârlık ve feragat yeridir. Bu fedakârlığa katlananlar burada kalır, istemiyenlere kapılar açıktır, ticaretlerine ve çiftliklerine dönerler. Eğer bu kanunu 1 Mart 1959 da tatbik ederseniz bu fakir millet bunu çekemez. (Gürültüler, esasa sesleri) Übeyde Elli ve arkadaşlarının teklifi bu madde ile mebus maaşlarının sureti katıyede indirilmesine mütedairdir. Arka-

daşlarımız bu indirme teklifini dar gelirli vatandaşlarımızın bugünkü istiraplarını, perişanlıklarını düşünmeden ve buna bir çare aramadan milletvekili ödeneklerine zam yapılması doğru değildir, teklif de böyle değildir. Bu kanunu 1 Mart 1959 da yani 12 nci Devreye bırakmadan tatbik ederseniz, bunu iktidardan düşmekle ödiyeceksiniz. Bu paralar size haram olsun. (Sağdan bravo sesleri alkışlar) (Soldan gürültüler, sen de alacaksın sesleri)

REİS — Naşit Fırat.

NAŞİT FIRAT (Çankırı) — Muhterem arkadaşlar, teklife imza koymuş arkadaşlarımızdan birisi de benim. Katiyen artırılmasını istihdaf etmiyen bir teklifi.. (Soldan, şiddetli gürültüler). Dinleyin, yeterliklerle önlediniz konuşturmadınız, şimdi rica edeceğim arkadaşlar, samimiyetinizi tesbit için bütün millet huzurunda gelecek devreye 1962 yılına bunun götürülmesini istirham ediyorum. Siz eğer bunu kabul etmezseniz vebal sizindir.

REİS — Efendim, kifayet tavrı var, okutuyoruz.

Yüksek Riyasete

Görüşmeler kâfidir. Kifayetin rey'e vaz'ını arz ve teklif ederim.

Gaziantep Mebusu
Cevdet San

REİS — Kifayet aleyhinde Halil Akkurt.

HALİL AKKURT (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlar, biraz evvelki kifayetin aleyhinde bulunduğum zaman maalesef fikrimi açıklamak imkân ve fırsatını bulamadım. Yine sıkışık zamanda geldi. Yine kifayet aleyhindeyim. Bu kanunu şahsan anlayış tarzım, maaşların artmaması şeklindedir. (Sağdan, alkışlar) Müsaade buyurun. Eğer muhterem C. H. Partili arkadaşlar da bu zihniyette iseler Hazinesinin faydasına bu maaşı almıyacaklarını burada ifade etsinler. (Gürültüler) Maaşlarımız artarsa bunu Hazineye terk ediyorum. (C. H. P. mebuslarına hitaben) : Siz de terk edin.

REİS — Kifayetin aleyhinde konuştunuz değil mi?

Kifayet tavrını reylerinize koyuyorum. Kabul edenler... etmiyenler... Kabul edilmiştir. Takrirler var okuyoruz.

Başkanlığa

2 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Madde 2. — Bu kanun 1 Mart 1962 tarihinden itibaren mer'idir.

Ankara Van
Ahmet Üstün Ferit Melen

Yüksek Reisliğe

Bu kanunun 1 Mart 1959 da tatbiki yerine 1 Mart 1962 de tatbikını teklif ederim

Maraş Mebusu
Emin Soysal

Yüksek Reisliğe

Kanunun meriyet tarihinin 1 Mart 1962 olmasını arz ve teklif ederim.

Sivas Mebusu
Turhan Feyzioğlu

REİS — Her üç takrir de aynı mahiyettedir. Takrirleri reyinize arz ediyorum.

Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi tekrar okuyarak reylerinize arz edeceğim.

(İkinci madde tekrar okundu.)

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi yürütür.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Heyeti umumiyesi üzerinde Asım Eren Bey söz istedi. Ondan evvel Sırrı Atalay istemişti. En evvel ise Nüvit Yetkin söz almış bulunuyor. Binaenaleyh Nüvit Yetkin'e söz veriyorum. Buyurun Nüvit Bey.

NÜVİT YETKİN (Maltaya) — Muhterem arkadaşlarım, bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinde eşine rastlanmamış ve eşine rastlanmayacak bir siyasi taktiğin vaz'ı sahne edildiğine şahid olduk. (Sağdan, bravo sesleri, alkışlar) Bütçe Encümeni Reisi 10 Nisan 1958 tarihinde, bundan 10 ay evvel verilmiş bulunan bir kanun teklifini gündeme almayarak, müzakere etmiyerek vazifesini ihmal ettiği halde bu ihmali Yüksek Heyetinize şikâyet etmek gayesiyle verilmiş bir takrir üzerine kanun teklifinin, Heyeti Umumiye gündemine alınmasına karar verilince, bunun müstaceliyetle ve takdi-

men müzakeresi hususunda bugün gerekli takliti bizzat vermek suretiyle bu siyasi manevranın o safhasına, başkanlık sıracına ve sahiyetlerini alet ederek suiistimal ettiğine şahit olduk. (Sağdan bravo sesleri, alkışlar.)

Bugün, Bütçe Encümeni sözcüsü adıyla kürsüye çıkan Behzat Bilgin arkadaşımızın burada söylenen sözleri tağyir ve maksatları tahrif ederek.. (Sağdan bravo sesleri, alkışlar) ve Reis'in tasrih ve tavihine rağmen arkadaşlarımızın söylemedikleri sözleri kendisine isnadederek bu Mecliste öteden beri ihtiyar ettiği tağyir ve tahrif yolunda devam etmiştir. (Soldan gürültüler.)

Muhterem arkadaşlarım, bu kanun vesilesiyle bu kanun yüzünden seçim beyannamelerindeki türlü umdelere sadık kalarak milletvekili maaşlarını indirmek maksadiyle bundan 10 ay evvel böyle bir teklifi vermiş olan arkadaşlarımız sarih olarak indirmeyi tazammun eden...

REİS — Nüvit Bey, Nizamnamenin bir notunu okuyayım :

(Not 56 Kendisine böyle bir izin verilen milletvekili yeni bir teklif yapamaz. Ancak görüşme konusunu hangi gerekçeye dayanarak kabul veya reddettiğini söyleyebilir.)

NÜVİT YETKİN (Devamla) — Peki Başkanım, fakat bâzı hususları tesbite mecburuz. Bu teklifi yapan arkadaşlar kendi seçim çevrelerinde ve kendilerine rey vermiş bulunan Halk partililerin nezdinde ve bağlı oldukları parti nezdinde maaş artırmayı hedef tutan kanun teklifi yapmış olarak radyoda ve besleme basında teşhir edilmişlerdir. Basın - Yayın ve Turizm Vekili bu suretle aynı vâdide yeni bir suç işlemeye fırsat bulmuştur.

Arkadaşlar; bu teklifi yapan arkadaşlarımızın maksadı, esbabı mucibede o kadar vâzih idi ki; mebusluğu bir geçim sahası haline getirmek istemedikleri için ve ilk feragat örneğini vermek için bu teklifi yapmışlardır. Bu tekliflerinde, birinci derecede Devlet memuru maaşından ve tahsisatından kastedtikleri şeyin birinci derecede memur maaşı ile bugün mer'î hükümlere göre istisnasız bütün memurları yılda beş maaş nispetinde tahsisat adı ile ödenen ikramiyelerden ibaret olduğunu demin telâş içinde o fıkraya tazminat diye bir kelime ilâve etmek suretiyle bizzat ekseriyet grupu

ispat etmiştir. Eğer tahsisat mefhumunu artırma için kâfi görseydiniz «tazminat» kelimesini metne eklemezsiniz.

FİKRİ APAYDIN (Kayseri) — Sen almıyacak mısın?

NÜVİT YETKİN (Devamla) — Onu da söyleyeceğim, sizi merakta bırakmam Fikri Bey. (Soldan, gürültüler.)

Muhterem arkadaşlarım, niçin bu kadar tahammülsüzlük gösteriyorsunuz, müsaade buyurun sonunu getireyim. (Soldan, gürültüler, «Balık'a cevap ver» sesleri)

Arkadaşlar, bu kanun 10 Nisan 1958 tarihinde verildi. Bu kanunun teklif edildiği 10 Nisan 1958 de memur statüsü şu idi. Onlara sadece, bütün memur ve hizmetlilere sâri olarak maaşlarından başka beş de ikramiye veriliyordu. Fakat aynı tarihte Hükümet Meclise bir Personel Kanunu lâyihası tevdi etmiş bulunuyordu. 14 arkadaş, Personel Kanunu ile memur maaşları bugünkü mebus maaşları haddini aşabilir, o zaman bu teklif bir zam teklifi şeklinde tefsir ve telâki edilebilir diye, bu maddede mebus maaşlarında âzami had olarak 2 bin lirayı tesbit etmişlerdir. (Soldan, gürültüler)

İRFAN HAZNEDAR (Kütahya) — Niye geri almadınız?

NÜVİT YETKİN (Devamla) — Zam olmadığında bilâkis indirme olduğunda samimî olduğumuz için geri almadık..

Muhterem arkadaşlarım, aynı zamanda bu teklifi yapan arkadaşlar milletvekillerinin vâzu kanun olmaları yani kaynağın başında bulunmaları sebebiyle kendileri için adaletsiz, kendilerine vatandaşın umumi seviyesi dışında tutan imkânlar hazırlamalarını önlemek için bu kanunu getirdiler. Seçim beyannamelerine sadık kalarak mebus maaşlarının memur maaşları seviyesinde tutulması prensibini burada tesbit etmek ve kanunileştirmek için teklif ettiler. Aynı zamanda bu teklifi yapan arkadaşlar milletvekili maaşlarının bir refah seviyesi, bir geçim vasıtası ve bir nimet makamı haline getirilerek onu kerdi içtüzüklerinin işleme tarzına göre, mebusları nasbederek aday gösteren siyasi partilerin diktalarına mahkûm hale getirmemek için bu teklifi yaptılar. (Soldan, gürültüler) (Sağdan, alkışlar)

Muhterem arkadaşlar; biz mebusluğun bir refah, bir geçim ve bir nimetler mevkii olmasını

istemiyoruz ve milletvekillerinin maaşının indirilmesini ve o günkü tarihte brüt 1 415 liraya indirilmesini teklif ettiğimiz zaman samimî idik, bugün de samimîyiz. O gün bunun tertiplerinizi nasıl bir şekilde sokulacağını bilmiyorduk, bugün de bilmiyoruz. Biz diyoruz ki; o gün nasıl indirilmesini istiyorsak bugün de istiyoruz, (tahsisat) tâbirini, suiistimal edildiğini, radyoda bunun suitefsir edildiğini, sizin ne suretle suitefsir ettiğinizi görünce metinden çıkarmak istedik.

Hulâsa biz bu teklifimizde samimî idik. İti-hak etseydiniz hep beraber bu neticeyi istihraç ederdik. Şimdi Türk efkârı umumiyesi bir indirme teklifinin artırmaya mäsnet tutulması şeklindeki bu manevrayı hiçbir zaman gözden uzak tutmamızdır. Ve kimin zam istediğini bilecektir. (Soldan, gürültüler) Şimdi arkadaşlarımız; Halk Partisi grubu olarak mebus maaşlarını tenzil için teklif ettiğimiz, birinci derecede alelîlâk memur maaşları ile siyyan hale getirilmesini istediğimiz teklifin bu suretle ters yüz edilip kendi âmalinize hadim olarak çıktığını gördüğümüz içindir ki, bu kanun teklifi kendi arkadaşlarımız tarafından verilmesine rağmen, ana teklifin sahipleri dâhil - kırmızı oy vereceğiz.

Demin bir Eskişehir Milletvekili zam olursa almayıcağım dedi. Buraya şimdiye kadar belki on takrir verdiniz, bunun için de bir teklif verseydiniz çok daha samimî olurdu. Biz sizin teklifinizin samimî olduğu kanaatinde değiliz.

Bugün dahi bu teklife aldığı bu yeni şekilde arkadaşlarımızın, ekseriyet grubu dâhil, Büyük Meclis ekseriyetinin kırmızı rey vereceğini tahmin etmekteyiz. Bu itibarla bu tasarının bu haliyle kanuniyet kesbedeceğini düşünmedik, düşünmüyoruz. Şayet sizin reylerinizle kanuniyet kesbederse (Sağ, tarafı göstererek) şu saflarda oturanlar bunu sizler gibi şahsi emelleri için kullanmayıcağlardır. Bunu en ulvi ve en isabetli gayelere tahsis etmenin yolunu ve tedbirini bulacaklardır. (Soldan, gürültüler, gülüşmeler), (Sağdan, bravo sesleri.)

REİS — Şahsı adına ve tasarı lehinde Behzat Bilgin. Buyurun efendim.

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Çok muhterem arkadaşlar; bendeniz burada, bu kanun teklifinden ne muradedildiğini, nasıl anladığınızı mantiki bir tahlil yaparak izah ettim ve bunları öteye hiçbir mütalâa dermeyan etmedim.

Nüvit Yetkin arkadaşım buraya çıkarak, beni, hakikatleri tahrif etmekle itham etmek nezaketsizlik ve haksızlığında bulundu.

Muhterem arkadaşlarımız; bu kanun teklifinin samimî olarak mütalâa edilmesini beyan etmek, samimiyetin ta kendisidir. Kaldı ki ben, kanun tekliflerinde munhasıran samimiyet mânasını aramayı her zaman bir şeref bilirim. Samimiyetsizlik şudur arkadaşlar : Bir kanun teklifinin bütün neticelerinden istifade edecekler. İstemediklerini beyan ettikleri bir tahsisatı son habbesine kadar alacaklardır. (Soldan, bravo sesleri ve alkışlar, sağdan, şiddetli gürültüler) Ondan sonra milletin huzuruna çıkarak, «Efendim, biz istemiyorduk.» diyecekler. Muhterem arkadaşlar, bu samimiyetsizlik, tahsisatı âdetta bir münakaşa mevzuu yaparak 1 000 liraya indirme teklifine dahi el kaldırmalarıyla sabit olmuştur. Neden şu eller kalktı arkadaşlar? Çünkü, (Sol tarafı işaret ederek) Meclisin bu tarafında, mebusların haysiyetlerini ve Meclisin şerefini koruyacak bir ekseriyetin mevcud olduğunu biliyorlar. (Soldan, bravo sesleri ve alkışlar, sağdan, şiddetli gürültüler) Münakaşanın bu şekilde bir iptizale düşmesine mâni olacak bir ekseriyetin mevcud olduğunu biliyorlar. (Sağdan, «Reis Bey hakaret ediyor» sesleri ve gürültüler)

REİS — Rica ederim müsaade buyurun, hakaret filân yok, demin söylenenleri hep duyduk. (Gürültüler)

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Muhterem arkadaşlarımız, bu Mecliste hâdiselerin realitelerine intibak ederek rey verecek olan arkadaşlarımız hiçbir zaman vicdanen huzursuzluk hissetmeyeceklerdir. Çünkü sözleri özlere uygun olarak karar vereceklerdir. Fakat hâdiselere, realitelere arkasını çevirerek konuşan ve yarın tahsisatlarını ceplerine indirecek olan arkadaşlarımızın bu vicdan huzuruna nasıl kavuşacaklardır?

Biz vicdan huzuru içinde bu hakiki istikamet ve realite yolundayız. Ve bendeniz bu istikamette rey vereceğimi arz ederim. (Soldan, bravo sesleri, sürekli alkışlar) (Sağdan, gürültüler)

REİS — Bir takrir var, okutuyorum.

Yüksek Riyasete

Übeyde Elli ve 14 arkadaşının 6478 sayılı

Kanunla ilgili kanun teklifinin sonunda açık oya konulmasını arz ve teklif ederiz.

16. II. 1959

Malatya
Nüvit Yetkin
Çankırı
Naşit Fırat
Mardin
Şevket Dursun
Ankara
Übeyde Elli
Sivas
T. Feyzioğlu
Niğde
A. Eren
Tokad
B. Şeyhoğlu
Van
Ferid Melen
Maraş
E. Soysal
Tokad
Ş. Kitapçı

Gümüşane
Nihat Sargınalp
Maraş
Kemali Bayazıt
Ankara
Selim Soley
Burdur
Fethi Çelikbaş
Van
Sait Erdinç
Tokad
F. Ayanoglu
Kars
Osman Yeltekin
Ankara
İ. İnan
Niğde
Vedat Mengi
Adana
Hamza Eroğlu

Tokad
Mustafa Lâtifoğlu
Çankırı
Kâmil Tabak

Kars
Sırrı Atalay
Ankara
Osman Alişiroğlu
Kars
M. Hazer

REİS — Efendim, Nizamname gereğince taktır 15 ten fazla imzayı ihtiva ettiği için kanunu açıkça reylerinize arz ediyorum. Lûtfen reylerinizi kullanınız.

Reylerini kullanmayan arkadaşların lûtfen reylerini kullanmalarını rica ederim. Rey toplama muamelesi bitmiştir.

Reylerin neticesini arz ediyorum.

Büyük Millet Meclisi âzasının tahsisat ve harırahları hakkındaki 1757 sayılı Kanununun 6478 sayılı Kanunla değiştirilen 1 nei maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifine verilen oy (397); (241) kabul, (153) ret, (3) müstenkif. Teklif kanunlaşmıştır.

18 Şubat 1959 Çarşamba günü saat 15 te toplanmak üzere inikadı kapatıyorum.

Kapanma saati : 22,30

6. — SUALLER VE CEVAPLAR

A — TAHRİRİ SUALLER VE CEVAPLARI

1. — *Kırşehir Mebusu Osman Canatan'ın, Kaman kazasına bağlı Akpınar nahiyesindeki mahkeme teşkilâtının lâğvı sebebine dair suatine Adliye Vekili Esat Budakoğlu'nun tahriri cevabı (7/417)*

3. VI. 1958

T. Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine
Ankara

Aşağıdaki سوالimin Sayın Adliye Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına icazetlerinizi saygı ile arz ederim.

Kırşehir Mebusu
Osman Canatan

Kaman kazasına bağlı Akpınar nahiyesinde mevcut olan mahkeme teşkilâtının lâğvı sebebi nedir?

T. B. M. M.
Umumi Kâtipliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 7 - 417/1452

11. II. 1959

Adliye Vekâletine

6. VI. 1958 tarih ve 1452 sayılı yazımıza ektir :

Kırşehir Mebusu Osman Canatan'ın, Kaman kazasına bağlı Akpınar nahiyesindeki mahkeme teşkilâtının lâğvı sebebine dair olan şifahi suali, cevap günü olan 6. II. 1959 tarihli 34 ncü inikatta taktır sahibi hazır bulunmadığından Dahilî Nizamnamenin 155 nei maddesinin 1 nei fıkrası gereğince, tahriri cevap talebiyle verilmiş sayılmıştır.

Dahilî Nizamnamenin 152 nei maddesinin 2 nei fıkrası gereğince cevaplandırılmasını saygılarımla rica ederim.

T. B. M. M. Reisi

T. C.

Adliye Vekâleti
Z. İ. U. Müdürlüğü
Sayı : 5966

14 . II . 1959

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine
11 . II . 1959 tarih ve 7-417/1452 - 5428 sayılı yazıları karşılığıdır.

Kırşehir Mebusu Osman Canatan'ın, Kaman kazasına bağlı Akpınar nahiyesindeki mahkeme teşkilâtının lâğvı sebebine mütedair olup Dahilî Nizamnamenin 155 nci maddesinin 1 nci fıkrası ve 152 nci maddesinin 2 nci fıkrası gereğince tahriren cevaplandırılması içabeden sual takriri incelenmiştir.

Kaman kazasına bağlı Akpınar nahiyesinde 26 . III . 1953 tarihinde ihdas olunan sulh mahkemesi 17 . VI . 1953 tarihinde hâkiminin işe başlaması ile faaliyete geçmiş, bu tarihten itibaren her sene intikal eden dâva adedi 150 - 294 ten ibaret bulunmuş, bu miktar işin azlığı ve personel durumunun tevliedettiği imkânsızlıklar yüzünden 8 . IV . 1958 tarihinde diğer 105 nahiyeye sulh mahkemesi meyanında bu mahkeme teşkilâtı da lâğvedilmiştir.

Keyfiyetin soru sahibine bu yolda bildirilmesine müsaadelerini saygılarımla arz ederim.

Adliye Vekili
Esat Budakoğlu

2. — *Ankara Mebusu Recep Dengin'in, 1. I. 1956 tarihinden 1. VI. 1957 tarihine kadar kaç ton hurda madenin hangi firmalar tarafından nerelere ihraç edildiğine dair sualine Gümrük ve İhisarlar Vekili Hâdi Hüsman'ın tahrirî cevabı (7/378)*

30 . XII . 1958

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine
Aşağıdaki sorunun Sayın Gümrük ve İh-

sarlar Vekili tarafından yazılı olarak cevaplandırılması hususunda müzaheretlerinizi saygı ile rica ederim.

Ankara Milletvekili
Recep Dengin

1 . I . 1956 gününden 1 . VI . 1957 tarihine kadar ihraç malı ne kadar ton hurda demir, sac, çelik ve benzeri diğer hurda madenler gümrükten geçmiş ve hangi firmalar tarafından kaç ton olarak nerelere ihraç malı sevk olunmuştur.

T. C.

Gümrük ve İhisarlar Vekâleti 16 . II . 1959
Gmr. U. Md. Ekonomik İşler Md.

Sayı : 23476

Özü : Harice ihraç edilen maden hurdaları H. :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliği Yüksek
Makamına

9 . I . 1959 günlü Kanunlar Müdürlüğü sözlü
7 - 378/2382 - 9811 sayılı yazıları karşılığıdır :

Ankara Mebusu Recep Dengin tarafından Yüksek Riyasetlerine verilen 30 . XII . 1958 günlü takrirde;

1 . I . 1956 tarihinden 1 . VI . 1957 tarihine kadar demir, sac, çelik ve benzeri diğer hurda madenlerden kaç ton ihraç edildiğinin ve ihraçatın hangi firmalar tarafından hangi memleketlere kaç ton olarak yapıldığının Vekâletimizce yazılı olarak cevaplandırılması istenilmektedir.

Mezkûr tarihler arasında hangi firmalar tarafından hangi memleketlere ne cins ve miktarda hurda maden gönderildiğini gösterir cetvelin ilişik olarak sunulduğunu üstün saygılarımla arz ederim.

Gümrük ve İhisarlar Vekili
H. Hüsman

T. C.

Gümrük ve İhtisarlar Vekâleti
Gme. U. Md. Ekonomik İşler Md.

1. I. 1956 tarihinden 1. VI. 1957 tarihine kadar ihracedilen hurdalara ait liste

Gümrüğün adı	İhracatçı firma	İhracatın miktar ve kıymeti				İhracolunan eşyanın cinsi	İhracedilen memleket
		Lira	K.	Ton	Kg.		
Izmit (Derince)	Maden Hurdacılığı Türk Anonim Şirketi	564 480		3 000		Demir, çelik ve tank hurdası	Holanda
İstanbul (Haydarpaşa)	William F. Rammet Werner (Lambert Field, St. Louis 21 Missouri U. S. A.)	400 444	44	43	500	Hurda alüminyumdan mamul tayyare aksamı	Amerika
İstanbul çıkış	Hurdacılık Kolektif Şirketi	273 000		150		Hurda bakır	Holanda

Devlet Üretme Gıftlikleri Umum Müdürlüğü 1955 bütçe yılı Hesabı Katı Kanununa verilen reylerin neticesi

(Kanun kabul edilmiştir.)

Äza adedi	: 610
Rey verenler	: 410
Kabul edenler	: 291
Reddedenler	: 118
Müstenkifler	: 1
Reye iştirak etmeyenler	: 183
Münhal mebusluklar	: 17

[Kabul edenler]

ADİYAMAN

Sait Ağar

Şefik San

Sırrı Turanlı

Ali Yaşar

AFYON KARAHİSAR

Kemal Özçoban

AGRI

Halis Öztürk

Şeref Saraçoğlu

Celâl Yardımcı

AMASYA

Faruk Çöl

Kemal Eren

Nazifi Şerif Nabel

İsmet Olgaç

Hüseyin Özbay

ANTALYA

Mehmet Ak

Attilâ Konuk

Adnan Selekler

İbrahim Subaşı

Yaşar Yazıcı

ARTVİN

Mecit Bumin

Hilmi Çeltikçioğlu

Eyüp Doğan

Yaşar Gümüşel

AYDIN

Fethi Batur

Hüsametdin Coşkun

Necati Çelim

Namık Gedik

Nail Geveci

Nihat İyriboz

Etem Menderes

Cevat Ülkü

BALIKESİR

Vacit Asena

Esat Budakoğlu

Muzaffer Emiroğlu

Mekki Said Esen

Ali İleri

Halil İmre

Mücteba Iştın

Ahmet Kocabıykoğlu

Faik Ocak

Fuat Onat

Sıtkı Yırcalı

BİLECİK

Ertuğrul Çolak

Mehmet Erdem

Şevki Hasırcı

Yümnü Üresin

BİNGÖL

Sait Göker

Ekrem Yıldız

BİTLİS

Nusrettin Barut

Rifat Bingöl

Selâhattin İnan

BOLU

Servet Bilir

Zuhuri Danışman

Mahmut Güçbilmez

İhsan Gülez

Kadir Kocaeli

Nezih Tütüncüoğlu

BURSA

Hüseyin Bayrı

Müfit Erkuyumeu

Agâh Erozan

Salâhaddin Karacagil

Mazlum Kayalar

Recep Kırım

Halûk Şaman

Nurullah İhsan Tolon

Hilâl Ülman

ÇANAKKALE

N. Fuad Alpkartal

Ahmet Hamdi Sezen

Servet Sezgin

Nuri Togay

Nahit Üral

ÇORUM

M. Kemal Biberöğlü

Hamdi Bulgurlu

Ali Dedekargınoğlu

Kemal Erdem

Yakup Gürsel

Fevzi Hacırecepöğlü

Cevat Köstekçi

Hüseyin Ortakçioğlu

Kemâl Terzioğlu

DENİZLİ

Baha Akşit

Turan Bahadır

İsmail Hadımlıoğlu

Ali Rıza Karaca

Mehmet Karasan

Osman Ongan

A. Hamdi Sancar

DIYARBAKIR

Fikri Arıç

Tahsin Cahit Çubukçu

Nuri Onur

Kâmil Tayşı

Hâmid Zülfü Tıgrel

Hüseyin Ülkü

Mehmed Hüsrev Unal

EDİRNE

Nurettin Manyas

Mükerrem Sarol

ERZURUM

Osman Alihocagil

Şevki Erker

Melik Fırat

Sait Kantarel

Hasan Numanoğlu

Münip Özer

Fethullah Taşkesenli-
oğlu

Rıza Topeuoğlu

Mustafa Zeren

ESKİŞEHİR

Halil Akkurt

Muhtar Başkurt

Mustafa Çürük

Hasan Polatkan

GAZİANTEP

Ekrem Cenani

Bahadır Dülger

Samih İnal

Süleyman Kuranel

Nedim Ökmen

Cevdet San

Ali Şahin

GİRESUN

Hayrettin Erkmen

Mustafa Hemiş

Tahsin İnanç

Doğan Köymen

Mazhar Şener

HAKKARİ

Übeydullah Seven

İÇEL

Rüştü Çetin

Mehmet Dölek

Sami Göknaç

İbrahim Gürgen

Yakup Karabulut

Refik Koraltan

Hidayet Sinanoğlu

Niyazi Soydan

İSPARTA

Said Bilgiç

Kemal Demiralay

Ali Lâtifaoglu

Hamdi Ongun

Tevfik Tıgılı

İSTANBUL

Nazmi Ataç

Arslan Nihad Bekdik

Muhlis Erdener

Selim Erengil

Rüştü Güneri

Mehmet Gürpınar

M. Faruk Gürtunca

Hâdi Hüsman

Enver Kaya

Nizamettin Kırşan

Nihat Halûk Pepeyi

Mithat Perin

Celâl Ramazanoğlu

İbrahim Sevel

Neelâ Tekinel

Tahsin Yazıcı

Neemi Nuri Yücel

Mahmut Yüksel

İZMİR

Sebati Acun

Danyal Akbel

Abdullah Aker

Enver DüNDAR Başar

Behzat Bilgin

Muammer Çavuşoğlu

Necdet Davran

Osman Kapani

Nuriye Pınar

Kemal Serdaroğlu

İhan Sipahioğlu

Vamık Tayşi

Fevzi Uçaner

Behçet Uz

Ahmet Ünal

KARS

Turgut Göle

KASTAMONU

Muzaffer Akdoğanlı

Basri Aktaş

Zeki Cemal Bakiçelebi-
oğlu

Nâzım Batur

Süleyman Çağlar

Hilmi Dura

Şükrü Esen

Ali Gözlük

Münif İslâmoğlu

KAYSERİ

Servet Hacıpaşaoğlu

Osman Kavuncu

Ali Rıza Kılıçkale

Fahri Köşkeroglu

Hakkı Kurmel

Durdu Turan

KIRKLARELİ

Şefik Bakay

Mehmet Ali Ceylân

Avni Sakman

KOCAELİ

Ömer Cebeci

Dursun Erol

Cemal Tüzün

Nüzhet Unat

Sadettin Yalım

KONYA

Mustafa Bağrıaçık

Osman Bibioğlu

Sıtkı Salim Burçak

Reyhan Gökmenoğlu

Muhittin Güzelkılınç

Hulki Âmil Keymen

Tarık Kozbek

Mustafa Runyun

Sabahattin Sayın

Sami Soylu

Ömer Şeker

Nafiz Tahrah

KÜTAHYA

Mehmet Diler

İbrahim Germeyanoğlu

Ahmet İhsan Gürsoy

İrfan Haznedar

S. Sururi Nasuhoğlu

Kemal Özer

Emin Topaler

MANİSA

Samet Ağaoglu

Sezai Akdağ

Âtîf Akın

Selim Akış

Nebil Sadi Altuğ

Şemi Ergin

Nafiz Körez

Muzaffer Kurbanoglu

Sudi Mihçioğlu

Orhan Ocakoglu

Cevdet Özgirgin

Cemil Şener

İhsan Yalkın

MARDİN

Aziz Uras

MUĞLA

Turhan Akarca

Zeyyat Mandalıncı

Nuri Özsan

Sadi Pekin

Turgut Topaloğlu

MUŞ

Şemsi Ağaoglu

Şefik Çağlayan

Giyasettin Emre

NEVŞEHİR

Neemeddin Önder

Zihni Üner

NİĞDE

Medeni Berk

Ali Gürün

RİZE

Hüseyin Agun

Mehmet Fahri Mete

SAKARYA

Tacettin Barış

Baha Hun

Nusret Kirişcioğlu

SAMSUN

Ekrem Anıt

Salim Çonoğlu

Nezettin Doğuyıldızı

Tevfik İleri

Abdullah Keleşoğlu

Asaf Saraçoğlu

Fikri Şen

Hamdi Tekay

Ferid Tüzel

Şükrü Uluçay

Nüzhet Ulusoy

SİİRD

Suat Bedük

Mehmet Daim Süalp

Fikri Şendur

SİNOB

Nusret Kuruoğlu

Hamdi Özkan

Mahmut Pınar

Server Somuncuoğlu

SİVAS

Halim Ateşalp

Yalçın Kocabay

Süleyman Özsever

TEKİRDAĞ

Nurettin Aknoz

Ali Çakır

Zeki Erataman

Hasan Gürkan

TRABZON

Halûk Çulha

Sabri Dilek

Mahmut Goloğlu

Fikri Karanis

Selâhattin Karayavuz

O. Nuri Lermioğlu

Hasan Polat

Salih Zeki Ramoğlu

Pertev Sanaç

İsmail Şener

M. Reşit Tarakçioğlu

Osman Turan

YOZGAD

Talât Alpay

Mahmut Ataman

Âtîf Benderlioğlu

Sefer Eronat

Ö. Lâtîf Erzurumluoğlu

Numan Kurban

Nazım Tanıl

ZONGULDAK

Sebati Ataman

Cemal Zühtü Aysan

Suat Başol

Tahir Öktem

Hulûsi Timur

Hüseyin Ulus

[Reddedenler]

ADANA

Nevzat Arman
Hamza Eroğlu
Kasım Gülek
Saim Karaömerlioğlu
Melih Kemal Küçükte-
pepinar
Kemal Satır
Rıza Tekeli
Turgut Yeğenağa

ANKARA

Muammer Akpınar
Osman Alışıroğlu
Fuat Börekçi
Mehmet Ali Ceritoğlu
Nuri Ciritöğlu
Recep Dengin
Übeyde Elli
İbrahim İmirzahoğlu
İsmail İnan
İbrahim Saffet Omay
İlyas Seçkin
Hasan Tez
Ahmet Üstün

BİNGÖL

Mustafa Nuri Ökenoğlu

BURDUR

Fethi Çelikbaş
Alim Sipahi

ÇANKIRI

Naşit Fırat
Kâmil Tabak
Ethem Yalçınalp

ELAZIĞ

Mustafa Altınoğan

Hürrem Müftügil

ERZİNCAN

Rauf Bayındır

Cemal Işık

GÜMÜŞANE

Necmettin Coşar

Sabahattin Kadirbeyoğlu

Hüsrev Polat

Nihat Sargınalp

HATAY

İhsan Ada

Ahsen Aral

Ahmet Sırrı Hocaoğlu

Ömer Fevzi Reşar

KARS

Fevzi Aktaş

Şemsettin Ataman

Hasan Erdoğan

Kemal Güven

Mehmet Hazer

Behram Öcal

İbrahim Us

Osman Yeltekin

KIRŞEHİR

Osman Bölükbaş

Osman Canatan

Hayri Çopuroğlu

Fazıl Yalçın

MALATYA

Nurettin Akyurt

Mehmet Delikaya

Ahmet Fırat

İsmet İnönü

Kâmil Sürenkök

Mehmet Zeki Tulunay

Tevfik Ünsalan

Nüvit Yetkin

MARAŞ

Kemal Aksüyek

Kemali Bayazıt

Nusret Durakbaşar

Hasan Fehmi Evliya

Hilmi Soydan

Emin Soysal

Mehmet Şişman

Abdullah Yayıoğlu

MARDİN

Mehmet Ali Arıkan

Mehmet Kâmil Boran

Vahap Dizdaroğlu

Şevket Dursun

Halim Kermooğlu

Hasan Reşit Tankut

Selim Telliğaoğlu

NİĞDE

Asım Eren

Rifat Gürsoy

İsmail Güven

Vedat Mengi

Şefik Refik Soyer

ORDU

Münir Ekşi

Ferda Güley

Şevket Köksal

Kahraman Sağra

Muammer Tekin

Hüsrev Yürür

SİVAS

Rahmi Çeltekli

Nüzhet Çubukçu

Hasan Değer

Turhan Feyzioğlu

Necati İller

Edip İmer

Ahmet Kangal

Kâmil Kırıköğlu

Şinasi Moran

Cemil Özcan

Nazmi Yaraş

TOKAD

Faruk Ayanoğlu

Sıtkı Eken

Şahap Kitapçı

Mustafa Lâtiifoğlu

Reşit Önder

Bekir Şeyhoğlu

Dâniş Yurdakul

TUNCELİ

Arslan Bora

Fethi Ülkü

URFA

Osman Ağan

Atalay Akan

İ. Etem Karakapıcı

Abdullah Köksel

Abdurrahman Odabaşı

UŞAK

Ali Rıza Akbıyıköğlu

Adnan Çalıköğlu

Avni Ural

VAN

Sait Erdinç

Ferid Melen

ZONGULDAK

Necati Diken

Mustafa Saraç

Avni Yurdabıyrak

[Müstenkifler]

MANİSA

Hikmet Bayur

[Reye iştirak etmiyenler]

ADANA

Suphi Baykam
Kâzım Bozdoğan
Mehmet Geçioğlu

Ahmet Karamüftüoğlu

Ali Mentesoğlu

M. Yılmaz Mete

Hamdi Öner

Kemal Sarıbrahimoğlu

ADİYAMAN

Gani Gürsoy

AFYON KARAHİSAR

Rıza Çerçel

Arif Demirer

Orhan Kökten

Mustafa Öztürk
Osman Talu
Necati Topcuoğlu
Orhan Uygun
Murad Âli Ülgen
Gazi Yiğitbaşı
AGRI
Kasım Küfrevi
Selim Yatağan
AMASYA
Hâmit Koray
ANKARA
İsmail Rüştü Aksal
Hüseyin Balık
Faik Ahmet Barutçu
(İ.)
Hıfzı Oğuz Bekata
Avni Doğan
Bülent Ecevit
Halil Sezai Erkut
Selim Soley
Mustafa Yeşil
ANTALYA
Kenan Akmanlar
Sadık Erdem
Burhanettin Onat
Ahmet Tokuş
AYDIN
Piraye Levent
Ekrem Torunlu
BALIKESİR
Arif Kalıpsızoğlu
M. Halûk Timurtaş
Muharrem Tunçay
Sırrı Yırcalı
BOLU
Reşat Akşemsettinioğlu
Mithat Dayıoğlu
BURDUR
Osman Eroğlu
Behçet Kayaalp
BURSA
Necdet Azak
Sadettin Karacabey
Hulûsi Köymen
Yekta Teksel
Kenan Yılmaz
ÇANAKKALE
Halim Alyot (İ.)
Emin Kalafat

Fatin Rüştü Zorlu (V.)
ÇANKIRI
Dursun Akçaoğlu
Ferhan Arkan
A. Kemal Barlas
ÇORUM
Sedat Baran
DENİZLİ
Ali Çobanoğlu
Refet Tavashioğlu
DIYARBAKIR
Sezai Demiray
Halil Turgut
EDİRNE
Rasih Gürkan
Rükneddin Nasuhioğlu
Sabahattin Parsoy
ELÂZIG
Celâl Dora
Fahri Karakaya
Nâzım Öztürk
İsmail Hakkı Talay
ERZİNCAN
Nusret Safa Coşkun
Âdil Sağıroğlu
Hüseyin Şahin
Naci Yıldırım
ERZURUM
Rıfki Salim Burçak
Sabri Erduman
Abdülkadir Eryurt
Mehmet Eyüboğlu
ESKİŞEHİR
Hamit Dedelek
Abidin Potuoğlu
Hicri Sezen
Kemal Zeytinoğlu
GAZİANTEP
İhsan Dağ
Ali Ocak
Salâhattin Ünlü
GİRESUN
Sadık Altıncaan (İ.)
Hamdi Bozbağ
Ali Naci Duyduk
GÜMÜŞANE
Necati Alp
Avni Karaman
HATAY
Rifat Bahadır

İzzettin Cilli
Ali Şelhum Devrim
Hasan İkiz
İnayet Mursaloğlu
İÇEL
Hüseyin Fırat
İSTANBUL
İsak Altıbeş
Celâl Bayar (Reisicum-
hur)
Ali Fuad Cebesoy
Faruk Nafiz Çamlıbel
Sedat Çetintaş
Hüsamettin Giray
Ayşe Günel
Aleksandros Hacıpulos
Ali Harputlu
Mucip Kemalyeri
Lûtfi Kırdar (V.)
Adnan Menderes (Baş-
vekil)
Yusuf Salman (İ.)
Mıgırdıç Şellefyan
Zakar Tarver
Nazlı Tılabar
Fahrettin Ulaş
Nuri Yamut
Hristaki Yoannidis
İZMİR
Selâhattin Akçiçek
Perihan Arıburun
Selim Ragıp Emeç
Sadık Giz
Necdet İncekara
Ekmel Kavur
Rauf Onursal
KARS
Sırrı Atalay
Rasim İlker
Ali Yeniaras
KASTAMONU
Hadi Tan
KAYSERİ
Fikri Apaydın
Ömer Başeğmez
Ebubekir Develioğlu
Kâmil Gündes
İbrahim Kirazoğlu (Rs.
V.)

KIRKLARELİ
Dündar Tekand
İlüsünü Yaman
KONYA
A. Fahri Ağaoğlu
İshak Avni Akdağ
Hamdi Ragıp Atademir
Remzi Birand
Ali Saim Kaymak
Ahmet Koyuncu
Himmet Ölçmen
Halil Özyörük
KÜTAHYA
Muhittin Özkefeli (İ.)
MALATYA
Mehmet Kartal
MARAS
Halil Gürün
MUĞLA
Burhan Belge
MUŞ
Zeki Dede
NEVŞEHİR
Hasan Hayati Ülkün
Münib Hayri Ürgüblü
ORDU
Eşref Ayhan
Zeki Kumrulu
Arif Hikmet Onat
Atıf Topaloğlu
RİZE
İzzet Akçal
Osman Kavrakoğlu
Ahmet Morgil
Muzaffer Önal
SAKARYA
Nüzhet Akın (İ. Â.)
Hamdi Başak
Selâmi Dinçer
Hamza Osman Erkan
(İ.)
Rifat Kadızade
SAMSUN
Naci Berkman
Abdullah Eker
Ömer Güriş
SİİRT
Baki Erden
Veysi Oran

SİNOB
 Ömer Özen
 Muharrem Tansel
SİVAS
 Ahmet Yılmaz
TEKİRDAĞ
 İsmail Özdoğuran
 Ahmet Pakar

TOKAD
 Kerametdin Gençler
 Ahmet İspirli
 Rıza Ulusoy
TUNCELİ
 Hızır Aydın
URFA
 M. Yaşar Alhas

Aziz Gökkan
 E. Mahmut Karakurt
 Ömer Yüksel
UŞAK
 Rıza Salıcı
VAN
 Abdülvahap Altınkay-
 nak

Tevfik Doğuşıker
YOZGAD
 Fuad Nizamoğlu
ZONGULDAK
 Abdullah Akın
 Ali Kaya
 Necati Tanyolaç

[Münhal mebusluklar]

Ankara	5	Bursa	1	Kırklareli	1	Van	1
Artvin	1	Edirne	1	Kocaeli	1	Yozgad	1
Aydın	1	İstanbul	2	Konya	1		—
				Muğla	1		17

Büyük Millet Meclisi âzasının tahsisat ve harcırahları hakkındaki 1757 sayılı Kanunun 6478 sayılı Kanunla değiştirilen 1 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair Kanuna verilen reylerin neticesi (Kanun kabul edilmiştir.)

Âza adedi : 610
 Rey verenler : 397
 Kabul edenler : 241
 Reddedenler : 153
 Müstenkifler : 3
 Reye iştirak etmeyenler : 196
 Münhal mebusluklar : 17

[Kabul edenler]

ADİYAMAN

Sırrı Turanlı
 Ali Yaşar
AFYON KARAHİSAR
 Rıza Çerçel
 Mustafa Öztürk
 Osman Talu
 Necati Topcuoğlu
 Orhan Uygun
 Murad Âli Ülgen

AGRI

Halis Öztürk
 Şeref Saraçoğlu
 Celâl Yardımcı

AMASYA

Kemal Eren
 Nazifi Şerif Nabel
 Hüseyin Özbay

ANTALYA

Mehmet Ak
 Adnan Selekler
ARTVİN
 Mecit Bumin
 Hilmi Çeltikçi
 Eyüp Doğan
 Yaşar Gümüşel

AYDIN

Fethi Batur
 Hüsamettin Coşkun
 Necati Çelim
 Namık Gedik
 Nail Geveci
 Nihat İyriboz
 Etem Menderes
 Cevat Ülkü

BALIKESİR

Vacid Asena
 Esat Budakoğlu
 Muzaffer Emiroğlu
 Mekki Said Esen
 Ali İleri
 Halil İmre
 Ahmet Kocabıykoğlu
 Faik Ocak
 Fuat Onat
 M. Halûk Timurtaş

BİLECİK

Mehmet Erdem
 Şevki Hasırcı
 Yünnü Üresin

BİTLİS

Nusrettin Barut
 Rifat Bingöl
 Selâhattin İnan

BOLU

Servet Bilir
 Mahmut Güçbilmez
 İhsan Gülez
 Kadir Kocaali

BURSA

Hüseyin Bayrı
 Ağâh Erozan
 Salâhaddin Karacagil

Mazlum Kayalar
 Hulûsi Köymen
 Halûk Şaman
 Nurullah İhsan Tolon
 Hilâl Ülman

ÇANAKKALE

N. Fuad Alpkartal
 Ahmet Hamdi Sezen

Servet Sezgin

Nuri Togay
 Nahit Ural

ÇORUM

M. Kemal Biberöğlü
 Ali Dedekargınoğlu
 Yakup Gürsel
 Fevzi Hacirecepoğlu
 Cevat Köstekçi
 Kemâl Terzioğlu

DENİZLİ

Baha Akşit
 Turan Bahadır
 İsmail Hadımlıoğlu
 Ali Rıza Karaca
 Mehmet Karasan
 Osman Ongan
 A. Hamdi Sancar

DIYARBAKIR

Tahsin Cahit Çubukçu
 Kâmil Tayşi
 Hâmid Zülfü Tigrel
 Hüseyin Ülkü
 Mehmed Hüsrev Unal

EDİRNE

Nurettin Manyas

ERZURUM

Osman Alihocagil
 Şevki Erker
 Melik Fırat
 Sait Kantarel
 Hasan Numanoglu
 Münip Özer
 Rıza Topcuoğlu
 Mustafa Zeren

ESKİŞEHİR

Kemal Zeytinoğlu

GAZİANTEP

Ekrem Cenani
 Bahadır Dülger
 Samih İnal
 Süleyman Kuranel
 Cevdet San

GİRESUN

Hayrettin Erkmen
 Mustafa Hemiş
 Tahsin İnanç
 Doğan Köymen
 Mazhar Şener

HAKKÂRİ

Übeydullah Seven

İÇEL

Rüştü Çetin
 Mehmet Dölek
 Sami Gökmar
 İbrahim Gürgen
 Yakup Karabulut
 Refik Koraltan
 Hidayet Sinanoğlu
 Niyazi Soydan

İSPARTA

Said Bilgiç
 Kemal Demiralay
 Ali Lâtifaoğlu
 Hamdi Ongun
 Tefvik Tıgılı

İSTANBUL

Nazmi Ataç
 Arslan Nihad Bekdik
 Muhlis Erdener

Selim Erengil
Rüştü Güneri
Mehmet Gürpınar
Hâdi Hüsman
Enver Kaya
Lûtfi Kırdar
Nizamettin Kırşan
Mithat Perin
Celâl Ramazanoğlu
Tahsin Yazıcı
Mahmut Yüksel

İZMİR

Danyal Akbel
Abdullah Aker
Enver Dünder Başar
Behzat Bilgin
Muammer Çavuşoğlu
Necdet Davran
Necdet İncekara
Osman Kapani
Nuriye Pınar
Kemal Serdaroğlu
Vamık Tayşi
Fevzi Uçaner
Ahmet Ünal

KASTAMONU

Muzaffer Akdoğanlı
Basri Aktas
Zeki Cemal Bakiçelebi-
oğlu
Nâzım Batur
Süleyman Çağlar
Hilmi Dura
Şükrü Esen
Ali Gözlük
Münif İslâmoğlu

KAYSERİ

Fikri Apaydın
Kâmil Gündeg
Servet Hacıpaşaoğlu
Ali Rıza Kılıçkale
Hakkı Kurmel

KIRKLARELİ

Avni Sakman

KOCAELİ

Dursun Erol
Cemal Tüzün
Nüzhet Unat

KONYA

İshak Avni Akdağ
Mustafa Bağrıaçık
Osman Bibioğlu
Remzi Birand
Sıtkı Salim Burçak
Reyhan Gökmenoğlu
Hulki Âmil Keymen
TariK Kozbek
Himmet Ölçmen
Halil Özyörük
Mustafa Runyun
Ömer Şeker
Nafiz Tahralı

KÜTAHYA

Mehmet Diler
İbrahim Germevanoğlu
Ahmet İhsan Gürsoy
İrfan Haznedar
S. Sururi Nasuhoğlu
Kemal Özer
Emin Topaler

MANİSA

Âtîf Akın
Nebil Sadi Altuğ

Hikmet Bayur
Şemi Ergin
Nafiz Körez
Muzaffer Kurbanoğlu
Orhan Ocakoğlu
Cevdet Özgirgin
Cemil Şener
İhsan Yalkın

MUĞLA

Turhan Akarca
Zeyyat Mandalinci
Turgut Topaloğlu

MUŞ

Şemsi Ağaoglu
Şefik Çağlayan
Giyasettin Emre

NEVŞEHİR

Necmeddin Önder
Zihni Üner

NİĞDE

Medeni Berk

RİZE

Hüseyin Agun
Mehmet Fahri Mete

SAKARYA

Nüzhet Akın
Baha Hun
Nusret Kiriscioğlu

SAMSUN

Ekrem Anıt
Salim Çonoğlu
Necmettin Doğuyıldızı
Abdullah Eker
Tevfik İleri
Abdullah Keleşoğlu
Asaf Saraçoğlu
Hamdi Tekay.

Ferid Tüzel
Şükrü Uluçay
Nüzhet Ulusoy
SİİRD
Mehmet Daim Süalp

SİNOB

Nusret Kuruoğlu
Hamdi Özkan
Mahmut Pınar
Server Somuncuoğlu

TEKİRDAĞ

Nurettin Aknoz
Ali Çakır

Hasan Gürkan

TRABZON

Halûk Çulha
Sabri Dilek
Fikri Karanis
Selâhattin Karayavuz
Hasan Polat
Salih Zeki Ramoğlu
Pertev Sanaç
M. Reşit Tarakçioğlu

YOZGAD

Talât Alpay
Mahmut Ataman
Âtîf Benderlioğlu
Sefer Eronat
Ö. Lûtfi Erzurumluoğlu

Numan Kurban

Nazım Tanıl

ZONGULDAK

Sebati Ataman
Cemal Zühtü Aysan
Suat Başol
Tahir Öktem
Hüseyin Ulus

[Reddedenler]

ADANA

Nevzat Arman
Suphi Baykam
Kâzım Bozdoğan
Hamza Eroğlu
Mehmet Geçioğlu
Kasım Gülek
Saim Karaömerlioğlu
Melih Kemal Küçükte-
pepınar

Ali Mentüşoğlu
Kemal Satır
Rıza Tekeli
Turgut Yeçenağa

ANKARA

Muammer Akpınar
İsmail Rüştü Aksal
Osman Alişiroğlu
Hüseyin Balık
Hıfzı Oğuz Bekata

Fuat Börekeçi
Mehmet Ali Ceritoğlu
Nuri Ciritioğlu
Recep Dengin
Avni Doğan
Bülent Ecevit
Übeyde Elli
İbrahim İmirzahoğlu
İsmail İnan
İbrahim Saffet Omay

İlyas Seçkin
Selim Soley
Hasan Tez
Ahmet Üstün

BİNGÖL

Mustafa Nuri Okcuoğlu

BURDUR

Fethi Çelikbaş
Âlim Sipahi

ÇANKIRI

Ferhan Arkan
Naşit Fırat
Kâmil Tabak
Ethem Yalçınalp

DIYARBAKIR

Halil Turgut
ELAZIĞ
Mustafa Altındoğan

Hürrem Müftigil
Nâzım Öztürk

ERZİNCAN

Rauf Bayındır
Cemal Işık
Âdil Sağıroğlu
Hüseyin Şahin
Naci Yıldırım

ESKİŞEHİR

Halil Akkurt
GÜMÜŞANE

Necmettin Coşar
Sabahattin Kadirbeyoğlu
Avni Karaman
Hüsrev Polat
Nihat Sargınalp

HATAY

İhsan Ada
Ahsen Aral
İzzettin Cilli
Ahmet Sırrı Hocaoğlu
Hasan İkiz
Ömer Fevzi Reşa

KARS

Fevzi Aktaş
Sırrı Atalay

Şemsettin Ataman
Hasan Erdoğan
Turgut Göle
Kemal Güven
Mehmet Hazer
Rasim İlker
Behram Öcal
İbrahim Us
Osman Yeltekin
Ali Yeniaras

KIRŞEHİR

Osman Bölükbaşı
Osman Canatan
Hayri Çopuroğlu
Fazıl Yalçın

MALATYA

Nurettin Akyurt
Mehmet Delikaya
Ahmet Fırat
İsmet İnönü
Mehmet Kartal
Kâmil Sürenkök
Mehmet Zeki Tulunay
Tevfik Ünsalan
Nüvit Yetkin

MARAŞ

Kemal Aksüyek
Kemali Bavazat
Nusret Durakbaşa
Hasan Fehmi Evliya
Halil Gürün
İlmi Soydan
Emin Soysal
Mehmet Şişman
Abdullah Yayıoğlu

MARDİN

Mehmet Ali Arıkan
Mehmet Kâmil Boran
Vahap Dizdaroğlu
Şevket Dursun
Halim Kermooğlu
Hasan Reşit Tankut
Selim Telliğaoğlu
Aziz Uras

NİĞDE

Asım Eren
Rifat Gürsoy
İsmail Güven
Vedat Mengi
Şefik Refik Soyer

ORDU

Eşref Ayhan
Münir Ekşi
Ferda Güley
Şevket Köksal
Zeki Kumrulu
Kahraman Sağra
Muanmer Tekin
Atif Topaloğlu
Hüsrev Yürür

SİVAS

Halim Ateşalp
Rahmi Çeltikli
Nüzhet Çubukçu
Hasan Değer
Turhan Feyzioğlu
Necati İter
Edip İmer
Ahmet Kangal
Kâmil Kırkoğlu

Şinasi Moran
Cemil Özcan
Süleyman Özsever
Nazmi Yaraş

TOKAD

Faruk Ayanoglu
Sıtkı Eken
Keramettin Gençler
Şahap Kitapçı
Mustafa Lâtifoğlu

Reşit Önder
Bekir Şeyoğlu

Rıza Ulusoy
Dâniş Yurdakul

TUNCELİ

Arslan Bora
Fethi Ülkü

URFA

Osman Ağan
Atalay Akan
M. Yaşar Alhas
İ. Etem Karakapıcı
Abdullah Köksel
Abdurrahman Odabaşı

UŞAK

Ali Rıza Akbıykoğlu
Adnan Çalıkoğlu
Avni Ural

VAN

Sait Erding
Ferid Melen
ZONGULDAK
Necati Diken
Mustafa Saraç
Avni Yurdabayrak

[Müstenkifler]

ANTALYA

Attilâ Konuk

İSTANBUL

M. Faruk Gürtunca

İZMİR

Sebati Acun

[Reye iştirak etmiyenler]

ADANA

Ahmet Karamüftüoğlu
M. Yılmaz Mete
Hamdi Öner
Kemal Sarıbrahimoğlu

ADİYAMAN

Sait Açar

Gani Gürsoy

Şefik San
AFYON KARAHİSAR

Arif Demirer
Orhan Kökten
Kemal Özçoban
Gazi Yiğitbaşı

AĞRI

Kasım Küfrevi
Selim Yatağan

AMASYA

Faruk Çöl
Hâmit Koray
İsmet Olgaç

ANKARA

Faik Ahmet Baurtçu
(İ.)

Halil Sezai Erkut
Mustafa Yeşil

ANTALYA

Kenan Akmanlar

Sadık Erdem
Burhanettin Onat
İbrahim Subaşı
Ahmet Tokuş
Yaşar Yazıcı

AYDIN

Piraye Levent
Ekrem Torunlu

BALIKESİR

Mücteba İştin
Arif Kalıpsızoğlu
Muharrem Tunçay
Sırrı Yırcalı
Sıtkı Yırcalı

BİLECİK

Ertuğrul Çolak
BİNGÖL

Sait Göker
Ekrem Yıldız

BOLU

Reşat Akşemsettinioğlu
Zuhuri Danışman
Mithat Dayıoğlu
Nezih Tütüncüoğlu

BURDUR

Osman Eroğlu
Behçet Kayaalp

BURSA

Necdet Azak
Müfit Erkuyumeu
Sadettin Karacabey
Recep Kırım
Yekta Teksel
Kenan Yılmaz

ÇANAKKALE

Halim Alyot (İ.)
Emin Kalafat
Fatin Rüştü Zorlu (V.)

ÇANKIRI

Dursun Akçaoğlu
A. Kemal Barlas

ÇORUM

Sedat Baran
Hamdi Bulgurlu
Kemal Erdem
Hüseyin Ortakcioğlu

DENİZLİ

Ali Çobanoğlu
Refet Tavashoğlu

DIYARBAKIR

Fikri Arıç
Sezai Demiray
Nuri Onur

EDİRNE

Rasih Gürkan
Rükneddin Nasuhioğlu
Sabahattin Parsoy
Mükerrem Sarol

ELAZIĞ

Celâl Dora
Fahri Karakaya
İsmail Hakkı Talay

ERZİNCAN

Nusret Safa Coşkun
ERZURUM

Rıfki Salim Burçak
Sabri Erduman
Abdülkadir Eryurt
Mehmet Eyüboğlu
Fethullah Taşkesenli-
oğlu

ESKİŞEHİR

Muhtar Başkurt
Mustafa Çürük
Hamit Dedelek
Hasan Polatkan (V.)
Abidin Potuoğlu
Hicri Sezen

GAZİANTEP

İhsan Dağ
Ali Ocak
Nedim Ökmen (V.)
Ali Şahin
Salâhattin Ünlü

GİRESUN

Sadık Altıncaan (İ.)
Hamdi Bozbağ
Ali Naci Duyduk

GÜMÜŞANE

Necatî Alp

HATAY

Rifat Bahadır
Ali Şelhum Devrim
İnayet Mursaloğlu

İÇEL

Hüseyin Fırat

İSTANBUL

İsak Altabev

Celâl Bayar (Reisicum-
hur)

Ali Fuad Cebesoy
Faruk Nafiz Çamlıbel
Sedat Çetintaş
Hüsametdin Giray
Ayşe Günel
Aleksandros Hacopulos
Ali Harputlu
Mucip Kemalyeri
Adnan Menderes (Baş-
vekil)

Nihat Halûk Pepeyi
Yusuf Salman (İ.)
İbrahim Sevel
Mıgırdıç Şellefyan
Zakar Tarver
Neclâ Tekinel
Nazlı Tlabar
Fahrettin Ulaş
Nuri Yamut
Hristaki Yoannidis
Necmi Nuri Yücel

İZMİR

Selâhattin Akçiçek
Perihan Arıburun
Selim Ragıp Emeç
Sadık Giz
Ekmel Kavur
Rauf Onursal
İlhan Sipahioğlu
Behçet Uz

KASTAMONU

Hadi Tan

KAYSERİ

Ömer Başegmez
Ebubekir Develioğlu
Osman Kavuncu
İbrahim Kirazoğlu
Fahri Köşkerioğlu
Durdu Turan

KIRKLARELİ

Şefik Bakay
Mehmet Ali Ceylân
Dündar Tekand
Hüsnü Yaman

KOCAELİ

Ömer Cebeci
Sadettin Yalım

KONYA

Abdürrahman Fahri
Ağaoğlu
Hamdi Ragıp Atademir
Muhittin Güzelkılıç
Ali Saim Kaymak
Ahmet Koyuncu
Sabahattin Sayın
Sami Soylu

KÜTAHYA

Muhittin Özkefeli (İ.)

MANİSA

Samet Ağaoğlu
Sezai Akdağ
Selim Akiş
Sudi Mihçioğlu

MUĞLA

Burhan Belge
Nuri Özsan
Sadi Pekin

MUŞ

Zeki Dede

NEVŞEHİR

Hasan Hayati Ülkün
Münib Hayri Ürgüblü

NİĞDE

Ali Gürün

ORDU

Arif Hikmet Onat

RİZE

İzzet Akçal
Osman Kavrakoğlu
Ahmet Morgil
Muzaffer Önal

SAKARYA

Tacettin Barış
Hamdi Başak
Selâmi Dinçer
Hamza Osman Erkan
(İ.)
Rifat Kadızade

SAMSUN

Naci Berkman
Ömer Güriş
Fikri Şen

SİİRT

Suat Bedük
Baki Erden
Veysi Oran

Fikri Şendur

SİNOB

Ömer Özen

Muharrem Tansel

SİVAS

Yalçın Kocabay

Ahmet Yılmaz

TEKİRDAĞ

Zeki Erataman

İsmail Özdoğuran

Ahmet Pakar

TOKAD

Ahmet İspirli

TRABZONMahmut Goloğlu (R.
V.)

O. Nuri Lermioğlu

İsmail Şener

Osman Turan

TUNCELİ

Hızır Aydın

URFA

Aziz Gökkan

E. Mahmut Karakurt

Ömer Yüksel

UŞAK

Rıza Salıcı

VANAbdülvahap Altıncay-
nak

Tevfik Doğuşiker

YOZGAD

Fuad Nizamoglu

ZONGULDAK

Abdullah Akın

Ali Kaya

Necati Tanyolaç

Hulûsi Timur

[Münhal mebusluklar]

Ankara	5	Bursa	1	Kırklareli	1	Van	1
Artvin	1	Edirne	1	Kocaeli	1	Yozgad	1
Aydın	1	İstanbul	2	Konya	1		—
				Muğla	1		17

Ankara Mebusu Übeyde Elli ve 14 arkadaşının, 1757 sayılı Kanuna ek 5142 sayılı Kanununun 6478 numaralı Kanunla değiştirilen birinci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi (2/158)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine

Büyük Millet Meclisi âzasının tahsisat ve harcırahları hakkındaki 6478 sayılı Kanununun 1 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifimizle mucip sebepler lâyihası bağlı olarak sunulmuştur.

Encümenlere havalesini saygılarımızla rica ederiz.

10 . IV . 1958

Ankara Ü. Elli	Tokad F. Ayanoğlu	Tokad B. Şeyhoğlu	Tokad M. Lâtifoğlu	Tokad S. Eken	Tokad K. Gençler
Ankara İ. İnan	Malatya T. Ünsalan	Çankırı N. Fırat	Çankırı K. Tabak	Ankara İ. Seçkin	Niğde V. Mengü
	Niğde İ. Güven	Tokad D. Yurdakul	Tokad R. Ulusoy		

MUCİP SEBEPLER

Türkiye Büyük Millet Meclisi âzasının tahsisat ve harcırahları muhtelif tarihlerde çıkan kanunlarla değişikliklere mâruz kalmıştır.

Filhakika 1613 sayılı Kanun mebusların senelik tahsisatını ayda 500 olmak üzere 6 000 lira olarak kabul etmiş bulunduğu halde, 1 . VI . 1931 tarihinde meriyete giren 1757 sayılı Kanunla 1613 sayılı Kanunun birinci maddesinde yapılan değişiklikle aylık 350 olmak üzere senelik tahsisat 4 200 liraya indirilmiş ve bilâhara çıkan ve 1 . I . 1948 tarihinde meriyete giren 5142 sayılı Kanunla aylık tahsisat miktarı 1 150 liraya çıkarılmış ve 1 . III . 1955 tarihinde yürürlüğe konulan 6478 sayılı Kanunla da aylık mebus tahsisatı iki bin liraya yükseltilmiş bulunmaktadır.

Yukarda numaraları gösterilen kanunların meriyet tarihlerindeki iktisadi şartların incelenmesinden de anlaşılacağı üzere geçen İkinci Dünya Savaşından sonra mevcut şartların sevkî ile 5142 sayılı Kanunla 1 150 lira olarak tesbit olunan mebus tahsisatının 6478 sayılı Kanunla bir misline yakın miktarda ilâve yapıldığı tarihten sonra memleketimizde hayat pahalılığı alabildiğine yükselmekte bulunmuştur. Bu yükselişin muhtelif âmilleri arasında mebus tahsisatına yapılan bu büyük zammın da rol oynadığını kabul etmek yerinde olur. Aynı şekilde yıllık harcırahın son çıkan Harcırah Kanunu hükümleri dairesinde artmış bulunması da göz önünde tutulursa yıllık mebus tahsisat ve harcırahının küçümsenmeyecek, bir yekûna baliğ olduğu açıkça kendini gösterir.

Bugünkü hayatın malûm şartlarına göğüs germek zorunda bulunan memurların ve bütün dar ve sabit gelirlielerin en yüksek derecesinde bulunanların durumu karşısında mebusluk sıfatları dela-yisiyle kendilerine tanınmış olan birtakım muafiyetler de nazardan uzak tutulmadığı takdirde bu artış her zaman vatandaşın dikkatini çekmiş ve denilebilir ki, son yıllarda alabildiğine yükselen hayat pahalılığının ilk mebdeini ve kıstasını teşkil etmiştir.

Mebusların bizatihi bu sıfatları dolayısıyla mâruz kaldıkları masrafları görmemezliğe gelmeye imkân bulunmamakla beraber memleketimizde mevcut bileümle maaş ve tahsisat karşısında bunu daha fazla bir meblâğda tutmak suretiyle mebusluğu bir geçim sahası haline getirmenin de bu şerefli vazifenin mahiyeti ve kutsiyeti ile kabili telif olmadığını kabul etmek zarureti yanında hayat pahalılığının azalmasında ilk müspet adımı teşkil edeceğini de ifade etmek yerinde olur.

Mebusluğun maddi durumları müsaidolan kimselerin inhisarı altında kalacağı şeklindeki itirazda teklif edilen miktar ve bunun kabulü halinde halen mevcudolan huzursuzluğu izale bakımından fazla kıymet taşımıyacaktır. Buna ilâveten yıllardan beri sabit ve dar gelirlielerin gerek hukuki ve gerekse maddi durumlarını tanzim gibi bir gaye güden Devlet Personel Kanunu tasarısının çıkmamış ve çıkarılmamış olması dolayısıyla yaratılan hava karşısında ilk anda mebusların kendi maddi durumlarını düşünmek gibi bir töhmetin kalkmasını ve böylece maaş ve tahsisatla geçinmek zorunda bulunanlarla mebuslar arasında bir müsavatin teminini hedef tutan tadilât metni bu yönden de itiraz kabul etmiyecek sarahati muhtevi bulunmaktadır.

Yukardan beri izah olunan sebeplerle teklifin yerinde olduğu anlaşılacağı gibi kendilerine milletin tevdi ettiği mukaddes vazifeyi hiçbir maddi düşünce ile ölçmeden yapmak azminde olduğundan emin bulunduğumuz milletvekillerinin bu günün şartlarında ilk feragat örneğini vereceklerinden emin bulunuşumuz bizi bu teklifi getirmeye sevk eden başlıca âmildir.

ANKARA MEBUSU ÜBEYDE ELLİ VE 14 ARKADAŞININ TEKLİFİ

Büyük Millet Meclisi Azasının tahsisat ve harcırahları hakkındaki 1757 sayılı Kanununun 6478 sayılı Kanunla değiştirilen 1 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair Kanun

MADDE 1. — Büyük Millet Meclisi Azasının tahsisat ve harcırahları hakkındaki 1757 sayılı Kanununun 6478 sayılı Kanunla değiştirilen 1 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Fıkra : Şu kadarki, bu tahsisat birinci derecedeki Devlet memurlarına bir yılda verilen aylık ve tahsisat tutarının on ikide birini aşamaz.

MADDE 2. — Bu kanun 1 Mart 1959 tarihinden itibaren mür'idir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi yürütür.

11 . IV . 1958